

T.C.
TÜRK ALMAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI

İHTİYATÎ TEDBİR YARGILAMASINDA HUKUKÎ
DİNLENİLME HAKKI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Rabia ŞAHAN

DANIŞMAN

Dr. Öğr. Üyesi Hilal Ünal KAYA

İSTANBUL, Kasım 2023

T.C.
TÜRK ALMAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI

İHTİYATÎ TEDBİR YARGILAMASINDA HUKUKÎ
DİNLENİLME HAKKI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Rabia ŞAHAN

208103012

DANIŞMAN

Dr. Öğr. Üyesi Hilal Ünal KAYA

İSTANBUL, Kasım 2023

ÖNSÖZ

Uzun, zorlayıcı ve öğretici bir süreci nihayete erdirebildiğim için büyük mutluluk duyuyorum. Bu süreçte yanımda olan aileme, yol arkadaşıma, dostlarıma, davranış ve fikirlerine hayranlık duyduğum insanlara daha büyük hislerle teşekkür borçluyum. İnsanın bireysel hevesi ve başarısının, başarılı ve hevesli insanlar tarafından desteklenmedikçe sönük kalabildiğini yakinen deneyimledim. Her zaman saygı duymakla birlikte özel bir etkinlikte uzun uzun edilen teşekkürlere ve anılan isimlere anlam veremezdim. Şimdi anlıyorum ki hem etrafımda teşekkür edebileceğim insanlar olduğu için çok şanslıyım hem de bu insanların katkılarıyla bu çalışmayı tamamlayabiliyorum. Bu vesileyle bana insanlığı, bilgeliği ve bilgisiyle örnek ve destek olan Prof. Dr. Philip Kunig'e, heyecanlarımı en içten şekilde destekleyen ve kendi sınırlı imkanları içerisinde bana sınırsız imkanlar açan Şahan Ailesi ve fertlerine, saf sevgisini paylaştığım ve desteğinden bir an yoksun kalmadığım yol arkadaşım Araş. Gör. Ozan Emin Halhallı'ya, tez danışmanlığımı sürdürerek hem akademik hem de insani bir noktada moral kaynağım olan Dr. Öğr. Üyesi Hilal Ünal Kaya'ya, ufuk açıcı fikirleri ve destekleri için Doç. Dr. Tolga Candan, Dr. Susanne Schuster ve Agnes Maria Dorothea'ya, bu dünyada iyi ki varlar dediğim kıymetli arkadaşlarım Araş. Gör. Alınail Bıyık'a, 279 No'lu oda mensubu diplomat İlknur Aydın, Araş. Gör. Burak Orhan, Araş. Gör. Merve Bengisu Karataş ve Metin Bingöl'e benimle paylaştıkları güzelliklerden ve ideallerden dolayı minnet duyuyorum. Tez çalışmam için kaynak desteği sağlayan Doç. Dr. Efe Dırenisa'ya, yüksek lisans tez jürimde yer alarak değerli fikir ve değerlendirmeleriyle beni aydınlatan Dr. Öğr. Üyesi Esra Yılmaz Eren'e ve Dr. Öğr. Üyesi İpek Çevik'e teşekkür ediyorum.

İÇİNDEKİLER

SAYFA NO

ÖNSÖZ.....	II
İÇİNDEKİLER.....	III
KISALTMALAR.....	VI
ÖZET	7
ZUSAMMENFASSUNG	9
ABSTRACT	11
GİRİŞ VE AMAÇ	13
BÖLÜM 1: HUKUKÎ DİNLENİLME HAKKI VE İHTİYATÎ TEDBİR YARGILAMASINA İLİŞKİN GENEL BİLGİLER.....	15
1.1. HUKUKÎ DİNLENİLME HAKKI.....	15
1.1.1. Hukuki Niteliği ve Temeli.....	16
1.1.2. Hak Sahibi	18
1.1.3. Kapsam ve İçerik.....	18
1.1.3.1 Bilgi Edinme Hakkı	19
1.1.3.2 Açıklama ve İspat Hakkı.....	21
1.1.3.3 Dikkate Alınma Hakkı	23
1.1.4. İhlal Halindeki Sonuçlar	25
1.1.5. İstisnalar	26
1.1.6. Diğer Ülkelerdeki Düzenlenişi	27
1.2. İHTİYATÎ TEDBİR YARGILAMASI.....	28
1.2.1. İhtiyatî Tedbir Kavramı Hakkında Genel Bilgiler	28
1.2.2.İhtiyatî Tedbir Kavramına Benzeyen Kavramlarla İlgili Tespitler	33
1.2.2.1 Geçici Hukuki Koruma Kavramı ile Yaşanan Karışıklık	33
1.2.2.2 İhtiyatî Haciz Kavramı ile Yaşanan Karışıklık.....	35
1.2.2.3 Delil Tespiti Süreci ile Yaşanan Karışıklık	37
1.2.2.4 Özel Kanunlarda Düzenlenen Geçici Hukuki Korumalar ile Yaşanan Karışıklık	38
1.2.2.5 Dava Kavramı ile Yaşanan Karışıklık	38

1.2.3. Hukuki Nitelik ve Dayanaklar	40
1.2.4. Amacı ve Gerekliliği	41
1.2.5. Konu	43
1.2.6. Yargılamanın Gösterdiği Temel Özellikler	43
1.2.7. Usûl.....	44
1.2.8. Hüküm ve Sonuçlar ile Kanun Yolları	45
1.3. ARA DEĞERLENDİRME	47
BÖLÜM 2: İHTİYATÎ TEDBİR YARGILAMASINDA HUKUKÎ DİNLENİLME HAKKINI SAĞLAYAN MEVCUT ARAÇLAR.....	49
2.1. TAMAMLAYICI MERASİM.....	50
2.2. DURUŞMA.....	51
2.3. TEMİNAT.....	53
2.4. İTİRAZLAR	54
2.5. KANUN YOLU	56
2.6. TAZMİNAT	58
2.7. ARA DEĞERLENDİRME.....	60
BÖLÜM 3: İHTİYATÎ TEDBİR YARGILAMASINDA HUKUKÎ DİNLENİLME HAKKININ GÜÇLENDİRİLMESİNE HİZMET EDEN BİR KURUM OLARAK KORUNMA DİLEKÇESİ MODELİ..	64
3.1. ALMAN HUKUKUNDA KORUNMA DİLEKÇESİ KAVRAMI HAKKINDA GENEL BİLGİLER	64
3.1.1. Korunma Dilekçesi Kavramı	64
3.1.2. Korunma Dilekçesi'nin Tarihi Gelişimi	66
3.1.3. Korunma Dilekçesi ve Hukukî Dinlenilme Hakkı İlişkisi	68
3.1.4. Korunma Dilekçesi'nin Amacı.....	70
3.2. ALMAN HUKUKUNDA KORUNMA DİLEKÇESİ MODELİ.....	73
3.2.1. Elektronik Korunma Dilekçesi Sicili.....	73
3.2.2. Korunma Dilekçesi Sunulması ve Kaydı	75
3.2.3. Korunma Dilekçesine Erişim	77
3.2.4. Korunma Dilekçesi Uygulamasının Getirdiği Masraflar	78
3.2.5. İhtiyati Tedbir Yargılamasında Hukuki Dinlenilme Hakkının İhlaline İlişkin Bireysel Başvuru Örnekleri	78
3.3. ARA DEĞERLENDİRME.....	80
SONUÇ	84
EK-1. ADALET BAKANLIĞI BİLGİ TALEBİ CEVABI	85
EK-1.'E İLİŞKİN DEĞERLENDİRME.....	86

EK-2. ELEKTRONİK KORUNMA DİLEKÇESİ SİCİLİNE YENİ KAYIT AÇMA EKRANI (ALMANCA)	87
EK-3. ELEKTRONİK KORUNMA DİLEKÇESİ SİCİLİNE YENİ KAYIT AÇMA EKRANI (TÜRKÇE)	88
EK-4. KORUNMA DİLEKÇESİ ÖRNEĞİ	89
KAYNAKLAR.....	90
KARAR LİSTESİ.....	93

KISALTMALAR

age.	: adı geçen eser
a.g.m.	: adı geçen makale
AYM	: Anayasa Mahkemesi
bkz.	: bakınız
BVerfG	: Bundesverfassungsgericht
C	: Cilt
dp.	: Dipnot
f.	: fıkra
HUMK	: Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu
HMK	: Hukuk Muhakemeleri Kanunu
İİK	: İcra ve İflas Kanunu
md.	: madde
OR	: Schweizerisches Obligationenrecht
örn.	: örneğın
p.	: paragraf
S.	: Sayı
s.	: Sayfa
SET	: Son Erişim Tarihi
TBB	: Türkiye Barolar Birliğı
TBK	: Türk Borçlar Kanunu
TDK	: Türk Dil Kurumu
TMK	: Türk Medeni Kanunu
vb.	: ve benzeri
vd.	: ve devamı
v.d.	: ve diğerkleri

ÖZET

İHTİYATÎ TEDBİR YARGILAMASINDA HUKUKÎ DİNLENİLME HAKKI

İhtiyati tedbir yargılaması, normal yargılama süreci devam ederken veya henüz hiç başlamamışken taraflarca sıkça başvurulmuş ve uygulanan bir mekanizmadır. Yargılama, her durumda zaman gerektirecektir. Bu zaman içerisinde yargılama konusunun kaybedilmesi yahut zarara uğrama ihtimali mevcuttur. Bu nedenle dava henüz sonuçlanmadan dava konusu üzerinde ilgili tarafı zarara uğratabilecek herhangi bir durumun önlenmesi için ihtiyati tedbir kararı alınabilir. İhtiyatî tedbir yargılaması, ihtiyatî tedbir talep eden kişi lehine ispat yükü gibi önemli konularda bazı kolaylıklar sağlamaktadır. Etkin bir hukukî koruma sağlanabilmesi için ilgili taraf lehine basitleştirilmiş ve kolaylaştırılmış bir süreç sunan ihtiyatî tedbir yargılamasının, aleyhine ihtiyati tedbir kararı verilen kişinin hukukî dinlenilme hakkını ihmal ettiği çalışmamızın ana çıktılarındandır. Bu ihmalin önlenmesi için önerdiğimiz korunma dilekçesi sicilinin hukuk sistemimize uygun olup olmadığı hususu ise çalışma sonucunda ulaşmak istediğimiz sorudur.

Çalışmamızın ilk bölümünde ihtiyati tedbir yargılaması ve hukukî dinlenilme hakkı kavramı detaylı olarak incelenmiştir. Böylece çalışmamız içerisinde değerlendirme yapacağımız iki temel kavram açıklanmıştır. Çalışmanın ikinci bölümünde bu iki kavramın birbiri üzerindeki etkisi ve ihtiyati tedbir yargılamasında aleyhine tedbir kararı alınan tarafın hukukî dinlenilme hakkının sağlanabilmesi için hukuk sistemimizde mevcut olan koruma mekanizmaları ele alınmıştır. Ele alınan bu mekanizmaların aleyhine ihtiyatî tedbir kararı alınan kişinin hukukî dinlenilme hakkını ne ölçüde sağladığı değerlendirilmiştir. Son bölümde, ihtiyati tedbir yargılamasında hukukî dinlenilme hakkının etkin bir şekilde sağlanması için kullanılmasını önerdiğimiz yeni bir mekanizma, Korunma Dilekçesi modeli, incelenmiştir. Korunma dilekçesi modelinin

Türk Hukuk sisteminde tanınırlığını sağlamak ve mevcut koruma mekanizmalarına entegre edilebilmesini kolaylaştırmak adına örnek belgeler paylaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: İhtiyati Tedbir Yargılaması, Yaklaşık İspat, Duruşma Yapılmaksızın Verilen Tedbir Kararı, Aciliyet Şartı, Sürpriz Karar Etkisi, Hukukî Dinlenilme Hakkının Ertelenmesi, Korunma Dilekçesi, Protective Letter Registry

ZUSAMMEMFASSUNG

RECHTLICHES GEHÖR IN ZIVILRECHTLICHE EINSTWEILIGE VERFÜGUNGEN

Einstweilige Verfügungen werden häufig von den Parteien in Anspruch genommen und angewandt, während das reguläre Verfahren noch läuft oder noch nicht begonnen hat. In jedem Fall benötigt jedes Verfahren Zeit. Während dieser Zeit besteht die Möglichkeit eines Verlusts oder einer Beschädigung des Verfahrensgegenstands. Aus diesem Grund kann vor Abschluss des Verfahrens eine einstweilige Verfügung erlassen werden, um eine Situation zu verhindern, die der betreffenden Partei Schaden zufügen könnte. Das Verfahren der einstweiligen Verfügung bietet einige Erleichterungen in wesentlichen Fragen, wie z. B. die Beweislast zugunsten der Person, die eine einstweilige Verfügung beantragt. Eine der wichtigsten Schlussfolgerungen unserer Thesis, dass das einstweilige Verfügungsverfahren, das ein vereinfachtes und erleichtertes Verfahren zugunsten der betroffenen Partei bietet, um einen angemessenen Rechtsschutz zu gewährleisten, das Recht auf rechtliches Gehör der Person, gegen die eine einstweilige Verfügung erlassen wird, vernachlässigt. Die Frage, ob das Schutzschriftenregister, das wir vorschlagen, um diese Vernachlässigung zu verhindern, für unser Rechtssystem geeignet ist, ist die Frage, zu der wir am Ende der Thesis kommen wollen.

Im ersten Teil unserer Thesis werden das einstweilige Verfügungsverfahren und der Begriff des rechtlichen Gehörs eingehend untersucht. So werden die beiden grundlegenden Konzepte, die wir in unserer Thesis bewerten werden, erläutert. Im zweiten Teil wird erörtert, wie sich diese beiden Begriffe gegenseitig beeinflussen und welche Schutzmechanismen in unserem Rechtssystem zur Verfügung stehen, um das

Anhörungsrecht der Partei zu gewährleisten, gegen die im einstweiligen Verfügungsverfahren eine einstweilige Verfügung erwirkt wird. Es wird bewertet, inwieweit diese Mechanismen das rechtliche Gehör der Partei, gegen die eine einstweilige Verfügung erlassen wird, gewährleisten. Im letzten Abschnitt wird ein neuer Mechanismus, das Schutzschriftmodell, analysiert, das wir vorschlagen, um das rechtlichen Gehör im einstweiligen Verfügungsverfahren wirksam zu gewährleisten. Es werden Musterdokumente zur Verfügung gestellt, um die Anerkennung des Schutzschriftmodell im türkischen Rechtssystem zu gewährleisten und seine Integration in bestehende Schutzmechanismen zu erleichtern.

Schlüsselwörter: Einstweilige Verfügung, Plausibilitätsnachweis, Einstweilige Verfügung ohne vorherige Anhörung, Dringlichkeitserfordernis, Überraschungsentscheidungen, Aufschub des rechtlichen Gehörs, Schutzschrift, Schutzschriftsregister.

ABSTRACT

RIGHT TO BE HEARD IN CIVIL INTERIM INJUNCTION PROCEEDINGS

Interim injunctions are frequently used and applied by the parties while the regular proceedings are in progress or have not commenced. In any case, every proceeding will require time. During this time, there is a possibility of loss or damage to the subject matter of the proceedings. For this reason, an interim injunction may be granted before the case is concluded to prevent any situation that may cause damage to the relevant party. The interim injunction proceedings provide some conveniences in essential issues, such as the burden of proof in favor of the person requesting an interim injunction. One of the main conclusions of our study is that the interim injunction proceedings, which offer a simplified and facilitated process in favor of the relevant party to provide adequate legal protection, neglect the right to be heard by the person against whom an interim injunction is granted. The question of whether the protection petition registry, which we propose to prevent this neglect, is suitable for our legal system is the question we want to reach at the end of the study.

In the first part of our study, the interim injunction proceedings and the concept of the right to be heard are examined in detail. Thus, the two fundamental concepts we will evaluate in our study are explained. The second part of the study discusses the effect of these two concepts on each other and the protection mechanisms available in our legal system to ensure the right to be heard of the party against whom an injunction is taken in the interim injunction proceedings. The extent to which these mechanisms ensure the right to be heard of the party against whom an interim injunction is granted is evaluated. The last section analyzes a new mechanism, the Protection Letter model, which we propose to be used to ensure the right to be heard effectively in the interim injunction

Proceedings. Sample documents are shared to ensure the recognition of the protection letter model in the Turkish legal system and to facilitate its integration into existing protection mechanisms.

Keywords: Interim Injunction, Plausible Proof, Interim Injunction without Prior Hearing, Urgency Requirement, Surprise Decisions, Postponement of the Right to be Heard, Protective Letter, Registry of Protective Letter.

GİRİŞ VE AMAÇ

Hukukî dinlenilme hakkı, yargısal sürecin tamamında geçerliliğini koruyan ve yine yargılamanın her aşamasında, bütünü olmazsa olmaz parçasını oluşturan bir temel haktır¹. Teolojik temellere sahip olan hukukî dinlenilme hakkı, Anayasa m. 36'da adil yargılanma hakkının bir unsuru olarak, 6100 sayılı HMK'nın 27. maddesinde ise yargılamaya hakim olan bir ilke olarak düzenlenmiştir. Uyuşmazlıklar hakkında nihai karar verilmesi için en ideal şartlara sahip yargı sisteminde dahi belirli bir zamana ihtiyaç duyulur. Bu zamanın uyuşmazlık konusu üzerinde herhangi bir zarara veya kayba yol açmaması için nihaî karar öncesi geçici hukukî koruma kararları alınabilir. Özellikle de gecikmesinde sakınca bulunan durumlar ve sürpriz karar etkisi yaratmak için taraflardan birisinin talebi üzerine, diğer taraf dinlenilmeden geçici hukukî tedbir kararı verilebilir. Bu durum her iki tarafı da dinlemek için duruşma yapılmasına karar verilmesi halinde, tedbir talep eden kişinin haklarının geri dönüşü olmayacak şekilde zedelenmesini önlemek içindir. Kendisini veya malvarlığını ilgilendiren bir konuda aleyhine ihtiyatî tedbir talep edildiğini öğrenen kişi, uyuşmazlık konusunu kaçırmak, elden çıkartmak, ona zarar vererek değerini azaltmak veya yok etmek gibi çabalara girişebilir. Bu durumda tedbir talep eden kişi yargılama sonucunda davasını kazansa dahi uyuşmazlık konusuna ulaşamayabilir. Kişinin haklarını hukukî süreç içerisinde geri dönüşü olmayacak şekilde kaybetmesi, toplumun hukuk devletine olan güvenini büyük ölçüde zedeleyecektir². Bu nedenle hukuk sistemleri etkili hukuki koruma sağlamak ve davalının hak arama hürriyetini teşvik etmek için ihtiyatî tedbir yargılamalarında belirli şartlar altında istisnai uygulamalar gerçekleştirebilmektedir. Geçici hukukî koruma kararı verildikten sonra, dinlenilmesi ihmal edilmiş tarafa itiraz hakkı gibi çeşitli telafi ve korunma yöntemleri sunularak hukukî dinlenilme hakkına ilişkin eksiklik giderilir³. Bu durum, hukukî

---

¹ TANRIVER Süha, "Hukuk Yargısı (Medenî Yargı) Bağlamında Adil Yargılanma Hakkı", Türkiye Barolar Birliği Dergisi (TBBD), Sayı 53 (2004), s. 206.

² Detaylı değerlendirme için bkz. SPERNATH Valentin, Die Schutzschrift in zivilrechtlichen Verfahren, Mohr Siebeck Tübingen, 2009, s. 9.

³ İcra ve İflas Kanunu madde 265 fıkra 1 düzenlemesi uyarınca: "*Borçlu kendisi dinlenmeden verilen ihtiyatî haczin dayandığı sebeplere, mahkemenin yetkisine ve teminata karşı; huzuriyle yapılan hacizlerde*

dinlenilme hakkının ihlali olarak nitelendirilmemekle birlikte hukukî dinlenilme hakkını belirli bir süreyle erteleyerek karar verilmesinden önce kullanılmasını engellemektedir⁴. Yüksek lisans tezimizin odak noktası, geçici hukukî koruma türlerinden biri olan ihtiyatî tedbir yargılamasında hukukî dinlenilme hakkının kullanımını belirli bir süreyle ertelenmesinin gerçekten de gerekli olup olmadığıdır. Bu tespit yapılırken korunma dilekçesi modelinin hukuk sistemimize uygun olup olmadığı sorusuna cevap aranacaktır.

Çalışmamızla hedeflenen cevaplara ulaşmak için öncelikle hukukî dinlenilme hakkı ve unsurları ele alınacaktır. Sonrasında ihtiyatî tedbir yargılaması ve ayırt edici özellikleri üzerinde durulacaktır. Çalışmanın takip eden bölümünde ihtiyatî tedbir yargılamalarında hukukî dinlenilme hakkının sağlanmasına dair mevcut hukukî araçların neler olduğu ele alınacaktır. Son bölümde ise ihtiyatî tedbir yargılamalarında hukukî dinlenilme hakkının güçlendirilmesine hizmet eden alternatif bir araç olarak “koruma dilekçesi modeli” anlatılacaktır. Anlatılan modelin Türk hukuk sistemi açısından uygun bir araç olup olmadığı ve ihtiyatî tedbir yargılamalarında hukukî dinlenilme hakkının ertelenmesi neticesinde ortaya çıkan hukukî duruma katkı sunup sunamayacağı ortaya konulacaktır. Alman hukuk sisteminde ortaya çıkan ve günümüzde ülke sınırlarını aşan bir uygulamaya sahip korunma dilekçesi modelinin ülkemizde de tanınırlığını arttırmak ve uygulanabilirliğini sağlamak için çalışmamıza ek olarak yol gösterici örnek metinler de paylaşılacaktır.

---

haczin tatbiki, aksi hâlde haciz tutanağının kendisine tebliği tarihinden itibaren yedi gün içinde mahkemeye müracaatla itiraz edebilir.”; Hukuk Muhakemeleri Kanunu madde 394 fıkra 1 düzenlemesi uyarınca; “Karşı taraf dinlenmeden verilmiş olan ihtiyatî tedbir kararlarına itiraz edilebilir. Aksine karar verilmedikçe, itiraz icrayı durdurmaz.”; TANRIVER, Hukuk Yargısı (Medenî Yargı) Bağlamında Adil Yargılanma Hakkı, s. 206.

⁴ Esasında ilgili uygulamanın herhangi bir istisna olmadığını, sadece hakkın kullanımının belirli bir süre için ertelendiğini ifade eden görüş için bkz: ÖZEKES Muhammet, Medeni Usul Hukukunda Hukuki Dinlenilme Hakkı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2003, s. 206.

BÖLÜM 1: HUKUKÎ DİNLENİLME HAKKI VE İHTİYATÎ TEDBİR YARGILAMASINA İLİŞKİN GENEL BİLGİLER

1.1. HUKUKÎ DİNLENİLME HAKKI

Hukukî dinlenilme hakkı, adil yargılanma hakkının içerisinde yer alan önemli bir unsurdur⁵. Temel bir insan hakkı olan hukukî dinlenilme hakkı, ihtiyatî tedbir yargılaması içerisindeki önemi nedeniyle çalışmamız açısından başlı başına ele alınacaktır⁶. Hukukî dinlenilme hakkının ihtiyatî tedbir yargılaması içerisindeki uygulamasının, çalışmada ele alınacak olan “korunma dilekçesi modeli” için detaylı bir şekilde ve daha çok hukuk yargılaması çerçevesince ele alınması gereklidir. Bu ön açıklamanın ardından, hukukî dinlenilme hakkının koruma sağladığı alan üzerinde durulmalıdır. Bu alan, herkesin yargılamaya katılabilme, eşit bir şekilde dinlenilme, iddialarını ve savunmalarını gerçekleştirebilme ve verilecek kararda etkili olabilmeleriyle şekillenir⁷. Hukukî

---

⁵ PEKCANITEZ Hakan, “Hukuki Dinlenilme Hakkı”, Prof. Dr. Seyfullah Edis’e Armağan, İzmir, 2000, s. 755; PEKCANITEZ Hakan v.d., Medeni Usûl Hukuku, Cilt I, 15. Bası, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2017, s. 862; AKINCI Ziya, EKMEYEN Yasin (Ed.), Yılmaz Ejder, Tahkimde Hukukî Dinlenilme Hakkı, “Hukukî Dinlenilme Hakkı”, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2022, s. 6; Adil yargılanma ve hukukî dinlenilme hakkının ilişkisine dair detaylı bilgi için bkz. TANRIVER, Hukuk Yargısı (Medenî Yargı) Bağlamında Adil Yargılanma Hakkı, s. 192.

⁶ Her ne kadar ihtiyatî tedbir yargılaması için önem arz etse de hukukî dinlenilme hakkının yalnızca belli bir yargılama veya yargılamanın aşaması için geçerli olmadığı ifade edilmelidir. Hukukî dinlenilme hakkı her türlü yargılama türü ve yargılama safhası için dikkate alınmalıdır. Ancak ihtiyatî tedbir yargılaması içerisinde farklı bir durum karşımıza çıkar. Çalışmanın bütününde daha detaylı incelenecek olan bu durum, yeri geldiği için kısaca açıklanmalıdır; ihtiyatî tedbir yargılamasında, acil durumlarda karşı taraf dinlenilmeden de karar verilebilmektedir. Bu durum, öğretilde kabul edildiği üzere, hukukî dinlenilme hakkının ihlal edildiği anlamına gelmemektedir; ivedi olarak tedbir kararı verilmesi gereken bir durumun neticesinde, geç de olsa, başlangıçta ihmal edilen hukukî dinlenilme hakkı, karşı tarafın dinlenmesi zorunluluğu ile birlikte çeşitli hukukî araçlar vasıtasıyla giderilmektedir. Bu konuda öğretilde yer alan bir görüş için bkz. PEKCANITEZ Hakan v.d., Medeni Usûl Hukuku, Cilt III, 15. Bası, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2017, s. 2121-2122 ve s. 2475 vd..

⁷ TANRIVER, Hukuk Yargısı (Medenî Yargı) Bağlamında Adil Yargılanma Hakkı, s. 192; ÖZEKES, Medeni Usul Hukukunda Hukuki Dinlenilme Hakkı, s. 34 vd..

dinlenilme hakkı, yargısal mekanizmanın tamamı içerisinde geçerli olan ve yargılamanın her aşamasının ayrılmaz bir parçasıdır⁸. Gerek öğreti içerisinde gerekse normatif düzenlemelerle ifade edildiği üzere, gecikmesinde sakınca bulunan durumlarda, taraflardan birinin talebi üzerine, diğer taraf dinlenilmeden de geçici hukukî koruma kararları verilebilir. Ancak bu kararlar verildikten sonra, dinlenilmesi ihmal edilen tarafa itiraz hakkı gibi çeşitli karşı koyma ve telafi imkanları verilerek bahse konu eksiklik giderilir⁹. Bu durum, hukukî dinlenilme hakkının istisnası olarak nitelendirilmekle birlikte hakkın kullanımını da belirli bir süreyle ertelemektedir¹⁰. Çalışmamızda bu özel durumlar ele alınarak hukukî dinlenilme hakkının hukukî niteliği, hak sahipliği, hakkın kapsamı, hakkın ihlali halinde ortaya çıkabilecek sonuçlar, hakkın istisnaları ve diğer ülkelerde ne şekilde düzenlendiği bir bütün olarak açıklanacaktır.

1.1.1. Hukukî Niteliği ve Temeli

Hukukî dinlenilme hakkı, esasında teolojik temellere sahiptir¹¹. Bu kapsamda, hukukî dinlenilme hakkının, ilk olarak Hz. Âdem'in cennetten çıkarılmasına ilişkin olay neticesinde dinlenilmesiyle ortaya çıktığı ifade edilmiş; kaynak olarak da İncil (Genesis, 3, 9-12) ve Kur'an (Bakara, 34-37) gösterilmiştir¹². Teolojik anlayışla, insanın öncelikle yaratıcısı tarafından dinlendiği ve sonrasında yeryüzüne gönderildiği kabul edilmiş; bu nedenle de dinlenilme hakkının insana tanınan ilk temel hak olduğu aynı anlayış doğrultusunda ifade edilmiştir. Diğer bir örnek ise Roma dönemine dayanır. Hukukî

---

⁸ TANRIVER, Hukuk Yargısı (Medenî Yargı) Bağlamında Adil Yargılanma Hakkı, s. 193, 206; PEKCANITEZ, "Hukuki Dinlenilme Hakkı", s. 755; PEKCANITEZ v.d., Cilt III, s. 2122.

⁹ İcra ve İflas Kanunu madde 265 fıkra 1 düzenlemesi uyarınca: "*Borçlu kendisi dinlenmeden verilen ihtiyatî haczin dayandığı sebeplere, mahkemenin yetkisine ve teminata karşı; huzuriyle yapılan hacizlerde haczin tatbiki, aksi hâlde haciz tutanağının kendisine tebliği tarihinden itibaren yedi gün içinde mahkemeye müracaatla itiraz edebilir.*"; Hukuk Muhakemeleri Kanunu madde 394 fıkra 1 düzenlemesi uyarınca; "*Karşı taraf dinlenmeden verilmiş olan ihtiyatî tedbir kararlarına itiraz edilebilir. Aksine karar verilmedikçe, itiraz icrayı durdurmaz.*"; TANRIVER, Hukuk Yargısı (Medenî Yargı) Bağlamında Adil Yargılanma Hakkı", s. 206.

¹⁰ ÖZEKES, 2003, s. 206.

¹¹ Daha detaylı açıklamalar için bkz. ÖZEKES, age, s. 19.

¹² GÖKTAŞ Seracetin, "Medeni Hukuk Yargılamasında Mahkemelerin Gerekçe Gösterme Yükümlülüğü ve Yargıtay Uygulaması", Yargı Kararlarında Gerekçeleştirme Çalışması Bildiriler Kitabı / 9-10 Temmuz 2021, s. 206.

dinlenilme hakkıyla ilgili olarak önemli vurgular içeren ve Roma’da söylendiği belirtilen özdeyiş, “*bir kişinin dinlenilmesi hiç kimsenin dinlenilmemesidir*” şeklindedir¹³.

Hukukî dinlenilme hakkının niteliği, öğretide yer alan bir görüşe göre insan onuru kavramıyla ve bir başka görüşe göre ise hukukun üstünlüğü kavramıyla birlikte ele alınmıştır¹⁴. Her iki görüşün çıkış noktası birbirinden farklı olsa da esasında ulaşılan sonuç itibariyle hukukî dinlenilme hakkı, niteliği itibariyle bir temel hak olarak ele alınır¹⁵. Bu çerçevede T.C. Anayasası içerisinde “Temel Haklar ve Ödevler” başlıklı İkinci Kısım altında, madde 36 düzenlemesiyle birlikte; kişilerin, yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma hakkı olduğu, bu hakkın adil yargılanma hakkı kapsamında ele alındığı açıkça ifade edilmiştir. Diğer taraftan, 6100 s. HMK içerisinde, “Yargılamaya Hâkim Olan İlkeler” başlıklı İkinci Bölüm altında, 27. maddeyle birlikte hukukî dinlenilme hakkı düzenlenmiştir¹⁶. Her ne kadar hukukî dinlenilme hakkı, HMK düzenlemeleri açısından yargılamaya hâkim olan bir “ilke” olarak nitelendirilmişse de aslında ilgili hak, normlar hiyerarşisi açısından anayasal niteliğiyle, yani bir temel hak olarak, ele alınmalıdır¹⁷. Hukukî dinlenilme hakkının, temel hak olarak kabul edilmesinin yanı sıra bu hakkın şekli ve maddi açıdan temel hak boyutu da ayrıca ele alınmalıdır. Öğretide hukukî dinlenilme hakkının başlı başına maddi boyutuyla bir hak teminatı sağlamadığı; daha doğrusu, şekli bir hak olarak yargılamaya konu edilen maddi bir hakkın teminatını sağladığı kabul edilmiştir¹⁸.

---

¹³ ARTIK Sezin Aktepe, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları Işığında Medeni Usul Hukukunda Adil Yargılanma Hakkı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2014, 362; ÖZEKES, 2003, s. 24; PEKCANITEZ, “Hukukî Dinlenilme Hakkı”, s. 755.

¹⁴ İnsan onuru kavramıyla hukuki niteliğini açıklayan yazarlar için bkz. ARTIK, age, s. 368; ÖZEKES, age, s. 44; TANRIVER, age, s. 205; PEKCANITEZ, “Hukukî Dinlenilme Hakkı”, s. 755-757; Hukukî niteliğini hukukun üstünlüğü kavramıyla açıklamaya karşı çıkan bir görüş için bkz. SAYGILI Abdurrahman ve AKÇA Kübra Nur, “6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun Sözlü Yargılama Hükümünün Adil Yargılanma Hakkı ile Olan Rabıtası”, Adalet Dergisi, S: 67 (2021/2), s. 21.

¹⁵ ARTIK, age, s. 366.

¹⁶ İlgili maddenin 1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu içerisinde doğrudan düzenlenmediği ve ancak ilgili 1086 sayılı mevzuatın 76. maddesi çerçevesinde ele alınabildiği öğretide ifade edilmiştir. İlgili düzenlemenin 1925 tarihli Neuchatel Usul Kanunu (CPCN) örneklemiyle iç mevzuatımıza dahil edildiği ifade edilmektedir. Bu yönde daha detaylı bilgi için bkz. UMAR Bilge, Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi, 2. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2014, s. 126.

¹⁷ Azınlık bir görüş olarak, hukukî dinlenilme hakkının bir temel hak olarak ele alınamayacağını ifade eden bazı görüşlerin değerlendirildiği kaynak için bkz. PEKCANITEZ, “Hukukî Dinlenilme Hakkı”, s. 755.

¹⁸ PEKCANITEZ, “Hukukî Dinlenilme Hakkı”, s. 755; ÖZEKES, age, s. 61 vd..

1.1.2. Hak Sahibi

Hukukî dinlenme hakkının gerçek kişi veya tüzel kişi fark etmeksizin öncelikle yargılamanın tüm taraflarına ait olduğu kabul edilmiştir¹⁹. Bu doğrultuda, öğretide belirtildiği üzere, medenî usûl hukuku açısından taraf kavramının anlamına dahil edilen dava arkadaşlığı kurumu içerisinde, her bir dava arkadaşının hukukî dinlenme hakkının olduğu da kabul edilir²⁰. Bu durum yargı kararlarına da yansımıştır²¹. Mecburî dava arkadaşlığında yahut ihtiyarî dava arkadaşlığında, yargılamada bir arada bulunsalar dahi, dava arkadaşlarının her birisinin ayrı ayrı hukukî dinlenme hakkı olduğu ifade edilir²².

Hukukî dinlenme hakkı sadece vatandaşlara sağlanan bir hak değil; yabancı ve vatansız kişilere de tanınan bir güvencedir²³. Keza Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi madde 6 düzenlemesi uyarınca adil yargılanma hakkı, “herkese” sağlanan bir güvence olması sebebiyle, hukukî dinlenme hakkı da bu çerçevede ele alınır²⁴.

1.1.3. Kapsam ve İçerik

Hukukî dinlenme hakkının kapsamı ve içeriği ele alınırken öğretide farklı şekilde sınıflandırmalarla karşılaşılabılır²⁵. Öğretide Özekes, hukukî dinlenme hakkının içeriğini ele alırken “bilgilenme hakkı”, “açıklama hakkı” ve “dikkate alma ve

¹⁹ ÖZEKES, age, s. 255; ARTIK, age, s. 368.

²⁰ ARTIK, age, s. 368.

²¹ Yargıtay, 9. Hukuk Dairesi (HD), 2014/29711 Esas, 2016/4407 Karar ve 01.03.2016 Tarih: “...Hukuki Dinlenme Hakkı gereğince davanın tarafları, müdahiller ve yargılamanın diğer ilgilileri, kendi hakları ile bağlantılı olarak hukuki dinlenme hakkına sahip olup, bu hakkın yargılama ile ilgili olarak bilgi sahibi olunmasını, açıklama ve ispat hakkını, mahkemenin, açıklamaları dikkate alarak değerlendirmesini ve kararların somut ve açık olarak gerekçelendirilmesini içermektedir. Davalı tanık listesinde 8 tanık bildirmiştir. Mahkemece davalı iki tanıkla sınırlandırılmıştır. Her tanık aynı bilgiye sahip değildir. Bir tanık işçinin çalışma şeklini bilirken diğer tanık sadece feshe konu olayı bilebilir. Tutanak tanıkları ise tanık oldukları olay hakkında aydınlatıcı bilgi verebilir. Tanık sayısının sınırlandırılması adil yargılanma, bu çerçevede hukuki dinlenme hakkının ihlali olup, kararın bozulması gerekir...”. Diğer karar örnekleri için bkz. Bundesverfassungsgericht (BVerfG), Beschluss der 2. Kammer des Zweiten Senats vom 17. September 2020 –2 BvR 1605/16– Rn. 14: https://www.bundesverfassungsgericht.de/SharedDocs/Entscheidungen/DE/2020/09/rk20200917_2bvr160516.html (Son Erişim Tarihi: 03.01.2022); BVerfG, Beschluss der 3. Kammer des Zweiten Senats vom 01. Juli 2020 – 2 BvR 1907/18 – Rn. 8: https://www.bundesverfassungsgericht.de/SharedDocs/Entscheidungen/DE/2020/07/rk20200701_2bvr190718.html (Son Erişim Tarihi: 03.01.2022).

²² ÖZEKES, age, s. 256 vd..

²³ Ayrıca bu çerçevede mütakabiliyet ilkesinin uygulama alanı bulmayacağı da ifade edilmelidir. Detaylı bilgi için bkz. ÖZEKES, age, s. 257-258; TANRIVER, age, s. 205.

²⁴ PEKCANITEZ, “Hukuki Dinlenme Hakkı, s. 762.

²⁵ Farklı sınıflandırmalar için bkz. ARTIK, age, s. 362-407; TANRIVER, age, s. 192.

değerlendirme yükümlülüğü” şeklinde bir sınıflandırma tercih etmiştir²⁶. Genel olarak ilgili sınıflandırma konumuz açısından yeterince kapsayıcı bir sınıflandırmadır. Bu kapsamda, hukukî dinlenilme hakkının kapsamının ve içeriğinin sınırlarını; tarafların ilgili oldukları yargılamadan haberdar edilmesi, tarafların karara etkili olabilecek görüşlerini açıklama fırsatına sahip olmaları, tarafların uyuşmazlığa ilişkin temel iddia ve savunmalarının mahkeme tarafından tartışılmış olması gibi temel meseleler belirler.

1.1.3.1. Bilgi Edinme Hakkı

Hukukî dinlenilme hakkının kapsamı ve içeriğiyle ilgili olarak ele alınması gereken ilk başlık, bilgi edinme hakkıdır. 6100 sayılı HMK mevzuatının 27. maddesinin 1. fıkrasının “a” bendiyle birlikte, hukuk yargılamaları açısından “bilgi edinme hakkı” normatif açıdan düzenlenmiştir²⁷. Anayasa Mahkemesi de bireysel başvuru kararlarında ilgili maddeye doğrudan atıflar yapmıştır²⁸. Yargıtay da her ne kadar eski tarihli bir

---

²⁶ ÖZEKES, age, s. 86 – 186; GÖRGÜN Şanal, BÖRÜ Levent, TORAMAN Barış ve KODAKOĞLU Mehmet, Medeni Usul Hukuku, 9. Baskı, Yetkin Yayıncılık, Ankara, 2020, s. 354; Öğretide Sezin Aktepe Artık, üst başlık olarak “dikkate alınma hakkı” şeklinde bir kullanım tercih etmiş olsa da ardından Özekes’e atıfta bulunmuş ve ilgili başlık altında ele alınan konuların doktrinde aslında “dikkate alma ve değerlendirme yükümlülüğü” şeklinde ifade edildiğini vurgulamıştır. Daha detaylı bilgi için bkz. ARTIK, age, s. 407.

²⁷ 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun "Yargılamaya Hâkim Olan İlkeler" başlıklı İkinci Bölüm içerisinde düzenleme altına alınan 27. maddesinde "Hukuki dinlenilme hakkı" düzenlenmiştir. Madde metni şu şekildedir:

"(1) Davanın tarafları, müdahiller ve yargılamanın diğer ilgilileri, kendi hakları ile bağlantılı olarak hukuki dinlenilme hakkına sahiptirler.

(2) Bu hak;

a) Yargılama ile ilgili olarak bilgi sahibi olunmasını,

b) Açıklama ve ispat hakkını,

c) Mahkemenin, açıklamaları dikkate alarak değerlendirmesini ve kararların somut ve açık olarak gerekçelendirilmesini, içerir."

²⁸ Anayasa Mahkemesi (AYM), Genel Kurul, Başvuru Numarası: 2017/35282 ve 10.02.2022 Tarih, parag. 19: <https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/BB/2017/35282> (Son Erişim Tarihi: 03.01.2022); AYM, Birinci Bölüm, Başvuru Numarası: 2017/23209 ve 16.09.2020 Tarih, parag. 16: <https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/BB/2017/23209> (Son Erişim Tarihi: 03.01.2022); AYM, Birinci Bölüm, Başvuru Numarası: 2017/36838 ve 22.07.2020 Tarih, parag. 17: <https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/BB/2017/36838> (Son Erişim Tarihi: 03.01.2022); AYM, Birinci Bölüm, Başvuru Numarası: 2015/3996 ve 11.09.2019 Tarih, parag. 65 <https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/BB/2015/3996> (Son Erişim Tarihi: 03.01.2022): "Bireylere menfaatlerini etkileyen işlemlere karşı dava açabilmelerinin yanı sıra üçüncü şahıslarla açılmış ve doğrudan taraf olmadıkları ancak sonucu itibarıyla menfaatlerini etkileyen bir davada iddia ve savunmalarını dile getirebilmeleri amacıyla davaya katılma olanağının sağlanması da mahkemeye erişim hakkı kapsamında değerlendirilmesi gereken güvencelerden biridir. Bu itibarla bir davanın sonucundan menfaati etkilenecek olan kişilerin bu yargılama hakkında bilgi sahibi olabilmelerine, uyuşmazlığın çözümü için gerekli ve sonuca etkili olduğunu düşündükleri hususlarda açıklamada bulunabilmelerine, iddialarını ispata yönelik delil sunabilmelerine imkân sağlanması gerekir. Bu husus aynı zamanda yargı mercilerinin tüm verileri dikkate alıp değerlendirme yaptıktan sonra gerekçeli karar vermesini sağlayacağından silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkesi ile de ilgilidir. Nitekim 6100 sayılı

kararında, lehine karar verdiği kişinin yargılamayla ilgili bilgilendirilmemesini, savunma beyanlarının sınırlandırılmadığına ilişkin bir değerlendirmeye ele almış olsa da günümüzde bu şekilde bir değerlendirme kabul görmemektedir²⁹.

Bilgilenme hakkının sadece duruşma günü ve saatinin taraflara bildirilmesini içermez; uyuşmazlığın içeriğinin de taraflara bildirilmesi gerekir³⁰. Aynı zamanda taraflar, mahkemenin işlemleri ile ilgili olarak bilgilendirilmelidir³¹. 6100 s. HMK madde 390 fıkra 2 düzenlemesi uyarınca, ihtiyatî tedbir talep edenin haklarının ivedilikle korunması gerekiyor ise hâkim, karşı tarafı dinlemeden de karar verebilmektedir. Öğretilerde ifade edildiği üzere, ilgili karara ilişkin olarak karşı tarafın bilgilendirilmemesiyle birlikte göz ardı edilen bilgilenme hakkı, esasında sonrasında karara itiraz olanağı sağlanarak yerine getirilir³². Diğer taraftan, uyuşmazlık tarafının temyiz hakkı korunmakta olsa da, ilgili tarafın bilgilendirilmemesi nedeniyle yokluğunda işlem gerçekleştirildiği bir durumda bu durum, Anayasa Mahkemesi tarafından ihlale konu bir olay olarak değerlendirilmiştir³³.

6100 s. HMK md. 122 düzenlemesiyle dava dilekçesinin davalıya bildirilmesi, md. 126 düzenlemesiyle cevap dilekçesinin davacıya bildirilmesi, md. 347 düzenlemesiyle istinaf dilekçesinin karşı tarafa bildirilmesi, md. 348 düzenlemesiyle cevaba cevap dilekçesinin karşı tarafa bildirileceğinin ele alınmış olması, bir bütün halinde değerlendirildiğinde bilgilenme hakkının tamamlayıcı normatif kurallarını

Kanun'un 27. maddesinde, mahkemeye erişim hakkının güvenceleriyle örtüşür nitelikte bir düzenleme getirilerek davanın taraflarının yanı sıra müdahiller ve yargılamanın diğer ilgililerinin de kendi hakları ile bağlantılı olarak hukuki dinlenilme hakkına sahip oldukları belirtilmiştir. Dolayısıyla mahkeme davanın taraflarına, müdahillere, yargılamanın diğer ilgililerine savunma hakkını kullanma imkânı vermeden davanın esasıyla ilgili değerlendirme yapamayacaktır (Yusuf Bilin, B. No: 2014/14498, 26/12/2017, § 44; benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Mehmet Ali Bedir ve Tevfik Günay, B. No:2013/4073, 21/1/2016, § 35)."

²⁹ Eski tarihli karar için bkz. Yargıtay, 10. HD, 4637/6056 Esas, 1975/7 Karar, 10.10.1974 Tarih (Aktaran: ÖZEKES s. 89 ve ARTIK s. 374); Yeni tarihli bir karar için bkz. Yargıtay, 16. HD, 2015/20970 Esas, 2016/2974 Karar, 21.03.2016 Tarih: <https://www.lexpera.com.tr/resmi-gazete/metin/yargitay-16-hukuk-dairesi-e-2015-20970-k-2016-2974-sayili-karari-2016-2974> (Son Erişim Tarihi: 03.01.2022).

³⁰ ÖZEKES, age, s. 89.

³¹ Age, s. 89.

³² ARTIK, age, s. 375.

³³ AYM, Birinci Bölüm, Başvuru Numarası: 2012/603 ve 20.02.2014 Tarih, parag. 50: <https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/BB/2012/603> (Son Erişim Tarihi: 03.01.2022). Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihatları için bkz. *Yakovlev/Rusya*, Başvuru Numarası: 72701/01, 15/3/2005 Tarih, parag. 19 ve parag. 21; *Groshev/Rusya*, Başvuru Numarası: 69889/01, 20/1/2006 Tarih, parag. 29 ve parag. 31; Aynı yönde bir karar için bkz. Yargıtay, Hukuk Genel Kurulu, 2008/17-588 Esas, 2008/573 Karar ve 24.09.2008 Tarih.

gösterir³⁴. Taraflar ayrıca, özgür iradelerine dayalı olmak şartıyla, duruşmalarda hazır bulunmaktan feragat edebilirler.

Tarafların, kanun yolu aşamasında da yargı mercilerinin birbirleri arasındaki görüş paylaşımıyla ilgili olarak bilgilendirilmesi gerekir³⁵. Aynı şekilde kurumlardan edinilecek olan bilgilerden de haberdar edilmeleri gerekir³⁶. Bu gereklilikler aynı zamanda hâkimin aydınlatma ödevi çerçevesince de anlam ifade eder³⁷. Mahkemenin karar alma süreci sırasında iç işleyişinde gerçekleştirdiği ve karar açısından esaslı olmayan taslak metinler ise bu bilgilendirme hakkının kapsamı dışında tutulmuştur³⁸.

Taraf, mahkemenin bilgilendirmeyi ihmal ettiği bir bilgiyi kendisi öğrenmiş olabilir. Bu gibi durumlarda da mahkemenin, ihmali suretle hukukî dinlenilme hakkına aykırı davrandığı kabul edilir³⁹. Taraf, ilgili bilgiyi bir şekilde, olması gereken usulün dışında olacak şekilde edinmiş olsa da süreç, hukuka uygun hale gelmez⁴⁰. Bu durum usulsüz tebligatlar için de aynı şekilde kabul edilir⁴¹.

1.1.3.2. Açıklama ve İspat Hakkı

Hukukî dinlenilme hakkının kapsamı ve içeriğiyle ilgili olarak ele alınması gereken ikinci başlık, açıklama hakkıdır. Açıklama hakkı, bir yandan iddiaların ifade edilmesine yönelik; diğer yandan ise karşı iddialar açısından savunma beyanı ileri sürülebilmesine yöneliktir⁴². Bu durumla da uyumlu olarak T.C. Anayasası md. 36 düzenlemesi ele alınabilir. Yine her ne kadar ilk bakışta lafzi açıdan yalnızca ceza yargılamaları için bir düzenleme gibi görünse de öğretide de kabul edildiği üzere, özel hukuk yargılamaları açısından da Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi madde 6 fıkra 3 düzenlemesi içerisinde yer alan “b” bendiyle birlikte, kişilerin savunma beyanları için

---

³⁴ ARTIK, age, s. 375.

³⁵ Age, s. 378.

³⁶ Age, s. 378.

³⁷ KARAASLAN Varol, “Hâkimin Tarafsızlığı İlkesi ile Hâkimin Davayı Aydınlatma Ödevi Arasındaki İlişki”, S.D.Ü. Hukuk Fakültesi Dergisi MİHBİR Özel Sayısı, Isparta, 2014, s. 109.

³⁸ ARTIK, age, s. 381.

³⁹ Örneğin, bilindiği üzere karar vermeden önce hâkim, bozma ilamı sonrasında tarafları ilgili bozma ilanı ile ilgili olarak dinlemelidir. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, tarafların hukukî dinlenilme hakkına atıflar yaparak verdiği kararında da bu durumun önemini vurgulamıştır. İlgili karar için bkz. Yargıtay, Hukuk Genel Kurulu, 2018/3-899 Esas, 2018/1726 Karar, 15.11.2018 Tarihi.

⁴⁰ ARTIK, age, s. 387.

⁴¹ Age, s. 389.

⁴² ÖZEKES, age, s. 107; PEKCANITEZ, “Hukuki Dinlenilme Hakkı, s. 775.

yeterli zamana sahip olmaları gerektiği teminat altına alınmıştır⁴³. Açıklama hakkının yalnızca bir iddiada veya savunma beyanında bulunmak olarak ele alınmaması gerekir; bu hak aynı zamanda hukuka uygun bir şekilde elde edilmiş delillerin mahkemeye sunulabilmesi serbestisini de içerir⁴⁴.

Açıklama hakkı, hâkim tarafından maddi gerçeğe ulaşıldığına kanaat getirilinceye kadar kullanılabilir bir araçtır⁴⁵. Maddi gerçeğe ulaşılmış ise artık tekrar tekrar aynı beyanların açıklanmasına izin verilmemesi; esasa etkili olmayacak, dürüstlük kuralına aykırı bir şekilde yalnızca yargılamayı uzatmak amacıyla ileri sürülmüş olan delillerin değerlendirilmeye alınmasına izin verilmemesi, açıklama hakkının ve dolayısıyla da hukukî dinlenilme hakkının ihlali anlamına gelmeyecektir⁴⁶.

Açıklama hakkının sınırlarının belirlenmesine ilişkin olarak, iddia ve savunmanın değiştirilmesi veya genişletilmesi yasağı da önemlidir⁴⁷. Bu kapsamda, iddia ve savunmanın genişletilmesine olanak tanınmadığı durumlarda, yani tarafların sonradan ileri sürecekleri meselelerin değerlendirmeye alınmaması durumunda, esasında hukukî dinlenilme hakkının ihlaline sebebiyet verilebileceğini ifade eden görüşler vardır⁴⁸. Öğretide yer alan genel kabule göre, yalnızca normatif düzenlemelerde yer alan istisnalar halinde iddia ve savunmanın değiştirilmesi veya genişletilmesine imkân tanınmalıdır; ancak bu şekilde bir istisnanın varlığına rağmen mahkeme tarafları dinlememiş olursa işte o durumda, açıklama hakkıyla bağlantılı olarak hukukî dinlenilme hakkının ihlalinden bahsedilebilir⁴⁹.

---

⁴³ ARTIK, age, s. 393.

⁴⁴ ÖZEKES, age, s. 113.

⁴⁵ PEKCANITEZ, “Hukuki Dinlenilme Hakkı, s. 779. Tahkimde de esasında hukukî dinlenilme hakkının bir bütün olarak unsurlarıyla birlikte gerçekleştirilmesi aranmaktadır. Açıklama hakkı nasıl hâkim tarafından maddi gerçeğe ulaşıldığına kanaat getirilinceye değin kullanılan bir araç ise aynı şekilde, hakemler de tahkim sürecinde açıklama hakkını araç olarak kullanmaktadır. Bu konudaki açıklamalar için bkz. PEKCANITEZ v.d., Cilt III, s. 2766.

⁴⁶ ÖZEKES, age, s. 109; PEKCANITEZ, “Hukuki Dinlenilme Hakkı, s. 779.

⁴⁷ 6100 s. HMK md. 141 düzenlemesi uyarınca:

“(1) (Değişik:22/7/2020-7251/15 md.) Taraflar, cevaba cevap ve ikinci cevap dilekçeleri ile serbestçe iddia veya savunmalarını genişletebilir yahut değiştirebilirler. Dilekçelerin karşılıklı verilmesinden sonra iddia veya savunma genişletilemez yahut değiştirilemez.

(2) İddia ve savunmanın genişletilip değiştirilmesi konusunda ıslah ve karşı tarafın açık muvafakati hükümleri saklıdır.”

⁴⁸ İlgili görüşler ile ilgili daha detaylı bilgiler için bkz. ÖZEKES, age, s. 116.

⁴⁹ ARTIK, age, s. 396; ÖZEKES, age, s. 116-117.

İspat ve deliller, açıklama hakkından bağımsız bir şekilde ele alınamayacak olan ve üzerinde durulması gereken bir meseledir⁵⁰. Bir meselenin iddia ve savunma hakkı kapsamında dile getirilmesine imkân verilmiş olmasına rağmen ispatına izin verilmemesi durumunda, açıklama hakkının gereği tam olarak yerine getirilmiş sayılmaz⁵¹. Bu gerekliliğin bir yansımasını da kanun koyucu düzenleme ile ifade etmiştir. 6100 s. HMK madde 194 düzenlemesiyle birlikte kanun koyucu, tarafların hangi delilinin hangi vakıanın ispatı için gösterildiğini açıkça belirtmesi gerektiğini kabul etmiştir. Böylece kanun koyucu bir yandan açıklama hakkına ilişkin olarak hak sahibine külfet yüklemekte ve bir yandan da aslında bu külfeti yükleyerek hak sahibinin ispat hakkını yargılama hukuku bakımından teminat altına almaktadır. Hak sahibi, kanun çerçevesince sınırları net bir şekilde çizilmiş olan bu külfet nedeniyle hangi delilinin hangi vakıanın ispatı için gösterildiğini açıkça belirtmelidir. Mahkeme ise kanun çerçevesince sunulmuş olan vakialara konu delilleri, ispat amacıyla ele almalıdır. Yargıtay İçtihadı Birleştirme Genel Kurulu 03.03.2017 tarihinde konuya ilişkin olarak önemli bir karar vermiş; dilekçelerde yer verilen “sair deliller, her türlü delil ve sair deliller” şeklinde içeriği esasında belirsiz olarak ifade edilen beyanların yemin delilini karşılamadığına üçte ikiyi aşan oyçokluğu ile karar vermiştir⁵². Bu kabul, esasında ispat ve deliller aracılığıyla gerçekleştirilen açıklama hakkının içeriğinin de belirlenebilir olması gerektiğini dolaylı bir şekilde ortaya koymuştur.

6100 s. HMK madde 27 fıkra 2 altında düzenlenmiş olan (b) bendi uyarınca, açıklama ve ispat hakkı, hukukî dinlenilme hakkının bir unsuru olarak açıkça kabul edilmiştir.

1.1.3.3. Dikkate Alınma Hakkı

Hukukî dinlenilme hakkının kapsamı ve içeriğiyle ilgili olarak ele alınması gereken üçüncü başlık, dikkate alınma hakkıdır. Yargılamanın taraflarının yalnızca ilgili yargılamadan haberdar edilmeleri veya kendilerine gerekli açıklama hakkının sağlanmış olması neticesinde hukukî dinlenilme hakkının teminat altına alındığından

---

⁵⁰ ÖZEKES, age, s. 123.

⁵¹ Özellikle tarafların delilleri incelemesine ilişkin olarak yeterli süre verilmemesi de açıklama hakkının gereklerinin tam olarak yerine getirilmemesi sonucunu doğurur. Bu konuda daha detaylı bilgi için bkz. PEKCANİTEZ, “Hukukî Dinlenilme Hakkı”, s. 769.

⁵² Yargıtay, İçtihadı Birleştirme Genel Kurulu, 2015/2 Esas, 2017/1 Karar, 03.03.2017 Tarih: <http://kazanci.com.tr/gunluk/yibgk-2015-2.htm> (Son Erişim Tarihi: 01.03.2023).

bahsedilemez⁵³. Hukukî dinlenilme hakkının tam olarak sağlanabilmesi için bilgilendirilmiş olan tarafların açıklamalarının da karşılanması ve değerlendirmeye alınması gerekir⁵⁴. Bir diğer ifadeyle, hâkim tarafından yargılamanın tarafları bilgilendirilmiş olabilir ve taraflara iddia ve savunmalarını açıklama imkânı verilmiş olabilir. Ancak hâkim tarafından, yargılamanın taraflarınca ileri sürülen açıklamaların, ispat amacıyla ileri sürülen delillerin de değerlendirilmesi gerekir. Aksi halde yargılamaya konu edilen bilgilendirme ve açıklamalar herhangi bir sonuca bağlanamaz⁵⁵. Federal Almanya Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesi tarafından ilgili unsur, mahkemelere yüklenen bir yükümlülük olarak yani “dikkate alınmak ve göz önünde bulundurulmak yükümlülüğü” şeklinde ifade edilmiştir⁵⁶. Dikkate alınmak, ilgili unsurun ön etkisini oluştursa da esas tamamlayıcı etkisi, değerlendirilmenin sağlanması neticesinde ortaya çıkar. Öğretide verilen örnek, istinabe ve naip hâkimler ile ilgilidir⁵⁷. Ön etki yani dikkate alınma neticesinde ortaya çıkan sonuç, istinabe veya naip hâkim tarafından şekillendirilirken; değerlendirme sonucunda ortaya çıkan esas netice ise istinabe eden hâkimin veya toplu mahkemenin ürünü olacaktır⁵⁸.

Kanun koyucu bazı düzenlemelerle birlikte yargılamanın gereksiz yere uzamasının önüne geçmeyi amaçlamış ve tarafların tüm açıklamalarını karşılamak durumunda olmadığını kabul etmiştir. Örneğin 6100 s. HMK md. 241 düzenlemesi uyarınca, ispatı istenen husus ile ilgili olarak gerekli bilgiler toplanılmış ise bu konuda daha fazla tanığın dinlenilmesine gerek duyulmayabilir; tanıkların dinlenilmesinden

---

⁵³ ARTIK, age, s. 407; ÖZEKES, age, s. 153; PEKCANITEZ, “Hukuki Dinlenilme Hakkı, s. 785; TANRIVER, Hukuk Yargısı (Medenî Yargı) Bağlamında Adil Yargılanma Hakkı, s. 208-209. Diğer taraftan, uyuşmazlığın taraflarınca ileri sürülen belge ve delillerin bilerek veya kötü niyetle dikkate alınmaması neticesinde de şeklen dikkate alınma hakkının yerine getirilmediğinden bahsedilir. Bu konudaki açıklamalar için bkz. PEKCANITEZ v.d., Cilt III, s. 2768.

⁵⁴ TANRIVER, age, s. 208.

⁵⁵ Türkiye Cumhuriyeti Anayasası madde 141 fıkra 3 düzenlemesi uyarınca mahkemeler her türlü kararlarını gerekçe içerecek şekilde vermelidir. Bu kapsamda yargılamaya konu edilen bilgilendirme ve açıklamaların sonuca bağlanması, gerekçeli karar elde etme hakkı açısından da önem arz eder. Bkz. TANRIVER, age, s. 209.

⁵⁶ BVerfG, Beschluss der 2. Kammer des Ersten Senats vom 14. März 2013, -1 BvR 1457/12-, Rn. 10: https://www.bundesverfassungsgericht.de/SharedDocs/Entscheidungen/DE/2013/03/rk20130314_1bvr145712.html (Son Erişim Tarihi: 01.03.2023).

⁵⁷ ÖZEKES, age, s. 155.

⁵⁸ Age, s. 155.

vazgeçilmesine yönelik bir karar verilebilir. Diğer yandan bu durum, hâkime keyfi bir alan da tanımamalıdır⁵⁹.

6100 s. HMK madde 27 fıkra 2 altında düzenlenmiş olan (c) bendi uyarınca; taraf beyanları dikkate alınmalı, değerlendirilmeli ve buna bağlı olarak da kararlar somut ve sarıh bir şekilde gerekçelendirilmelidir.

1.1.4. İhlal Halindeki Sonuçlar

Hukukî dinlenilme hakkının ihlal edildiği ileri sürülen bir karar hakkında, ilgili kararın hukuk dünyasında var olmadığı, kararın esasında yok hükmünde olduğu kabul edilemez⁶⁰. Hukukî dinlenilme hakkının ihlal edilmesi suretiyle verilmiş olan bir karar ile hukukî bir hata içermeyen bir karar karşılaştırıldığında, niteliği itibarıyla her iki kararın da yargı organı tarafından verilmiş ve hukuk dünyasında varlık kazandığı söylenmelidir⁶¹. İlgililer, hukukî dinlenilme hakkının ihlal edildiği iddiasıyla birlikte kararın hukuka aykırılığını gidermek amacıyla kanun yollarına başvurabilir. Kanun yollarının incelemesinin ardından ilgili karar kesinleşmiş olacaktır. Kanun yolu başvurularının ardından, temel hak ve özgürlük ihlali iddiasıyla Anayasa Mahkemesi nezdinde bireysel başvuru süreci de takip edilebilir. İç hukuk yolları açısından bir karşılık elde edilemez ise bu ihtimalde temel hak ve özgürlük ihlali iddiasıyla Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi nezdinde de başvuruda bulunulabilir. Anayasa Mahkemesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi tarafından süreç içerisinde ihlal kararı verilebilir; nihayetinde dosya yeniden yargılama yapılmak üzere ilk derece mahkemesine gönderilebilir. 6100 s. HMK madde 375 fıkra 1 düzenlemesinin (i) bendi uyarınca da aynı husus kabul edilmiştir⁶².

⁵⁹ ARTIK, age, s. 408.

⁶⁰ ÖZEKES, age, s. 316; Özellikle tam da bu hususta İsviçre’de kabul edilen uygulamadan bahsetmek önemlidir. Mahkeme tarafından, delillere ve belgelere çok açık bir biçimde aykırı olarak verilen kararın, doğrudan doğruya hukukî dinlenilme hakkının ihlaline sebebiyet vermeyeceği kabul edilmektedir. Çünkü hukukî dinlenilme hakkının içeriği itibarıyla, doğru ve hukuka uygun karar elde etmeye yönelik bir teminatı içermediği ifade edilmektedir. Hukuka uygun bir karar verilmesi de aynı şekilde hukukî dinlenilme hakkının gereği değildir. Bu konuda ayrıntılı açıklamalar için bkz. PEKCANİTEZ v.d., Cilt III, s. 2768.

⁶¹ PEKCANİTEZ v.d., Cilt III, s. 2768; ÖZEKES, age, s. 317.

⁶²“Yargılamanın iadesi sebepleri

MADDE 375:

(1) Aşağıdaki sebeplere dayanılarak yargılamanın iadesi talep edilebilir:

...

i) Kararın, İnsan Haklarını ve Ana Hürriyetleri Korumaya Dair Sözleşmenin veya eki protokollerin ihlali suretiyle verildiğinin, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin kesinleşmiş kararıyla tespit edilmiş

Öğretide yer alan bir görüşe göre, hukukî dinlenilme hakkının ihmal edildiği bir yargı sürecinde, ilgili noksanlık yargılamanın sonraki safhalarında, örneğin kanun yolu aşamasında giderilebilir ise ve giderilmiş olursa, o durumda artık hukukî dinlenilme hakkının ihlalinden bahsedilemeyecektir⁶³. Bu noktada önemli olan ve vurgulanması gereken husus, ilgili ihlalin sonradan telafi edilebilir olmasıdır. Eğer telafi edilebilir bir noksanlık var ise o ihtimalde, kanun yolu aşamasında hukukî dinlenilme hakkına ilişkin ihmal edilmiş bu noksanlık giderilebilecektir. Aksi halde, telafisi mümkün olmayan bir husus var ise bu ihtimalde, kanun yolu sürecinde hukukî dinlenilme hakkı tanınsa dahi artık ihlal durumu ortadan kalkmayacaktır.

1.1.5. İstisnalar

Hukukî dinlenilme hakkının esasında insan onuru ile özü itibariyle bir bütünlük oluşturması nedeniyle herhangi bir istisnası bulunmaz⁶⁴. İstisna ifadesinin karşılığı, esasında kuralın uygulama alanı bulmadığı bir alandır. Ancak öğretilerde de ifade edildiği üzere, hukukî dinlenilme hakkının teminat altına alınmadığı bir süreçte, hakkaniyete uygun bir yargılamadan da bahsedilemez⁶⁵. Yalnızca yargılamanın bazı aşamalarında, ilgili sürecin özelliğinin gereği olarak, hukukî dinlenilme hakkının farklı uygulamaları gündeme gelebilmektedir. En temel örnek, geçici hukukî korumalara ilişkin süreçtir. Kanun koyucunun normatif düzenlemeleriyle birlikte teminat altına aldığı üzere, geçici hukukî korumalara ilişkin bir süreçte, hukukî dinlenilme hakkının kullanılması ertelenebilmekte, farklı bir uygulama gündeme gelebilmektedir⁶⁶. 6100 s. HMK içerisinde “Geçici Hukuki Korumalar” başlıklı 10. Kısım altında yer alan madde 389-406 düzenlemeleriyle birlikte esasında hukukî dinlenilme hakkının normatif tedbirlerle, farklı şekillerde uygulamaya konu edildiği tespit edilir. Ancak açıklandığı üzere, bu farklı uygulamalar, gerçek anlamda bir istisna niteliğinde kabul edilemez. T.C. Anayasası md. 2 düzenlemesi uyarınca hukuk devleti ilkesinden bahsedilir; bu düzenleme aynı zamanda

---

olması veya karar aleyhine Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine yapılan başvuru hakkında dostane çözüm ya da tek taraflı deklarasyon sonucunda düşme kararı verilmesi ...”

⁶³ ÖZEKES, age, s. 317 vd..

⁶⁴ YEŞİLOVA Bilgehan, “Yargılama Diyalektiği ve Silahların Eşitliği”, Türkiye Barolar Birliği (TBB) Dergisi, S: 86 (2009), s. 50; ÖZEKES, age, s. 47.

⁶⁵ TANRIVER, Hukuk Yargısı (Medenî Yargı) Bağlamında Adil Yargılanma Hakkı, s. 204; ÖZEKES, age, s. 47.

⁶⁶ ÖZEKES, age, s. 47.

hukukî dinlenilme hakkının da anayasal çerçevesi olarak kabul edilir⁶⁷. Hukukî dinlenilme hakkının teminat altına alınmadığı bir yargı düzeninde, ilgili devletin hukuk devleti olarak kabul edilmeyeceği vurgusu⁶⁸, hukukî dinlenilme hakkının gerçek anlamda neden istisnasının olmadığını da pekiştirmektedir.

1.1.6. Diğer Ülkelerdeki Düzenlenişi

Federal Almanya Cumhuriyeti Anayasası bir bütün halinde incelendiğinde, hukukî dinlenilme hakkıyla ilgili düzenlemenin doğrudan doğruya temel haklar arasında değil; yargı faaliyetlerine ilişkin bölümün altında yer aldığı, dikkat çekici bir konudur⁶⁹. Bu nedenle de öğretilerde hukukî dinlenilme hakkının, esasında “yargıya ait bir temel hak” olduğu veya “kısmi bir temel hak” ya da “temel hak benzeri bir hak” olduğuna ilişkin değerlendirmeler yapılmıştır⁷⁰.

İsviçre Federal Medenî Usûl Kanunu madde 53 fıkra 1 düzenlemesi ve İsviçre Anayasası madde 29 fıkra 2 düzenlemesi diğer örnek düzenlemeleri ifade eder⁷¹. İsviçre Federal Medenî Usûl Kanunu yürürlüğe girmeden önce, ilgili düzenleme kanton yasaları ile düzenlenmişti.⁷² Bilindiği üzere, 6100 sayılı HMK madde 27 düzenlemesinde yerini bulan hukukî dinlenilme hakkı, esasında 1925 tarihli Neuchatel Usul Kanunu (CPCN) örneklemeyle birlikte öncelikle 1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu ile iç mevzuatımıza dahil edilmiştir ve sonrasında, günümüz 6100 s. HMK metni içerisinde yer almıştır.⁷³

Hukukî dinlenilme hakkı, Fransız Medeni Usul Kanunu içerisinde madde 14 düzenlemesi ile birlikte teminat altına alınmış ve temel hak olarak kabul edilmiştir.⁷⁴

---

⁶⁷ TANRIVER, Hukuk Yargısı (Medenî Yargı) Bağlamında Adil Yargılanma Hakkı, s. 205.

⁶⁸ TANRIVER, age, s. 205.

⁶⁹ Federal Almanya Cumhuriyeti Anayasası madde 103 fıkra 1 düzenlemesi uyarınca, herkesin mahkemede yasal usule göre dinlenme hakkına sahip olduğu belirtilmiştir. Orijinal metin için bkz. <https://www.gesetze-im-internet.de/gg/BJNR000010949.html> (Son Erişim Tarihi: 27.12.2022).

⁷⁰ SACHS Michael (Hrsg.), Grundgesetz Kommentar, 8. Auflage, 2018, Art. 103: Rn. 2-7; ÖZEKES, age, s. 61.

⁷¹ İsviçre Federal Medenî Usûl Kanunu orijinal metni için bkz. <https://www.fedlex.admin.ch/eli/cc/2010/262/de> (Son Erişim Tarihi: 27.12.2022); İsviçre Anayasası orijinal metni için bkz. <https://www.fedlex.admin.ch/eli/cc/1999/404/de> (Son Erişim Tarihi: 27.12.2022).

⁷² ARTIK, age, s. 367.

⁷³ UMAR, age, s. 126.

⁷⁴ ARTIK, age, s. 367.

Hukukî dinlenilme hakkının esas itibariyle yeknesak bir anlayışla ele alındığı gözlemlenmektedir. Bu değerlendirmeyi destekleyecek bir başka husus, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 6. maddesine ilişkin genel yaklaşımdır. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin, 12 Temmuz 2001 tarihli Ferrazzini/İtalya Davası ile vurguladığı üzere Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 6. maddesi aynı zamanda medeni haklara ilişkin de bir teminattır⁷⁵. Bu çerçevede, hukukî dinlenilme hakkının devletler açısından temel öneme sahip bir uluslararası hukuk metninde de temel hak niteliğiyle ele alındığı tespit edilir. Netice itibariyle, hukukî dinlenilme hakkının gerek devletler özelinde ve gerekse evrensel hukuk metinlerinde yeknesak bir şekilde esas itibariyle temel hak yönüyle kabul edildiği anlaşılmaktadır.

1.2. İHTİYATÎ TEDBİR YARGILAMASI

İhtiyatî tedbir yargılamasına ilişkin olarak bir değerlendirme gerçekleştirilmeden önce, ihtiyatî tedbir kavramının taşıdığı anlam üzerinde durulmalıdır. Sonrasında ise bu anlamın gerek öğretide gerekse uygulamada bulunduğu karşılık, genel hatlarıyla ele alınacaktır. Kavramın anlamsal karşılığının tam olarak ele alınabilmesi adına benzer kavramlar da ayrıca ele alınacaktır. Bu kavramsal incelemenin ardından ise sırasıyla ihtiyatî tedbir yargılamasının; hukuki niteliği, amacı, sebebi, konusu, yargılamanın özellikleri, tarafları, zamanı, usûlü, hüküm ve sonuçları, kanun yolları açısından önemi ve diğer ülkelerin mevzuatlarından örnekler bir bütün halinde ele alınacaktır.

1.2.1. İhtiyatî Tedbir Kavramı Hakkında Genel Bilgiler

İlk olarak ifade olunan sistematığe de uygun olarak, ihtiyatî tedbir yargılamasının bir bütün olarak ele alınmasından önce “ihtiyatî tedbir” kavramının ele alınması gerekir. İhtiyatî tedbir, ihtiyat ve tedbir kelimelerinden oluşan bir tamlamadır. Kavramın lafzi incelemesi yapıldığında, “ihtiyat” kelimesinin “ileriye düşünme”⁷⁶; “tedbir” kelimesinin ise “önlem” veya “hazırlık”⁷⁷ anlamına geldiği görülür. Buna göre en temel anlamıyla

⁷⁵ **European Court of Human Rights (EGMR)**, Application Nr. 44759/98, 12 July 2001, (Case of Ferrazzini v. Italy), § 30.

⁷⁶ Türk Dil Kurumu (TDK) Sözlükleri, <https://sozluk.gov.tr/> (Son Erişim Tarihi: 20.11.2022); ERİŞİR Evrim, Geçici Hukuki Korumanın Temelleri ve İhtiyati Tedbir Türleri, 1. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2013, s. 3.

⁷⁷ TDK Sözlükleri, <https://sozluk.gov.tr/> (Son Erişim Tarihi: 20.11.2022).

ihtiyatî tedbir kavramı, ilerisi düşünülerek alınan tedbiri veya yapılan hazırlığı ifade eder⁷⁸. Bu kelime tercihi, aşağıda incelenecek olan ihtiyatî tedbir kavramının hukukî anlamıyla da paralellik gösterir⁷⁹.

İhtiyatî tedbir kavramı, hukuk sözlüğünde koruyucu önlem olarak yer alır⁸⁰. Ancak kavramın terminolojik anlamının tespiti için kanuni düzenlemelere ve öğretide ilgili kavramın ne şekilde ele alındığına bakmak gerekir⁸¹. 1086 s. Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu düzenlemeleri veya 6100 s. Hukuk Muhakemeleri Kanunu düzenlemeleri içerisinde ihtiyatî tedbir kavramının kanunî tanımına yer verilmemiştir⁸². Bu nedenle öğretide, ihtiyatî tedbir kavramı için çeşitli tanımlamalar ile karşılaşmak mümkündür⁸³. Bu tanımlar incelendiğinde, ihtiyatî tedbir ile ilgili olarak farklı özelliklere yer verildiği tespit edilir⁸⁴. Bu tanımların bir kısmını bütüncül bir şekilde ele aldığımızda, ihtiyatî tedbiri şu şekilde tanımlamak mümkündür: İhtiyati tedbir, yargı organları tarafından⁸⁵ yargılama öncesinde veya yargılama sırasında⁸⁶, davacının veya davalının⁸⁷ talebiyle⁸⁸, kesin hükme ulaşılması anına kadar geçen yargılama sürecinde⁸⁹ dava

---

⁷⁸ ERİŞİR, age, s. 133.

⁷⁹ Erişir, “ihtiyat” kelimesinin tercih edilme sebebini, ‘sağlanan hukukî koruma bakımından ihtiyatlı olunması’ mesajının verilmek istenmesi olduğunu ifade etmiştir. İhtiyati tedbir kelimesinin tercih edilme sebebine dair daha detaylı bilgi için bkz: Age, s. 3 vd.

⁸⁰ YILMAZ Ejder, Hukuk Sözlüğü, Genişletilmiş 5. Baskı, Yetkin Hukuk Yayınları, Ankara, 1996, s. 368.

⁸¹ Ayrıca, diğer ülkelerin mevzuatlarında kavramın ne şekilde tercih edildiği de ifade edilmelidir. Alman Hukuku açısından durum ele alındığında, kavramın karşılığının “*einstweilige Verfügung*” olduğu; İsviçre Hukuku açısından da kavramın karşılığının “*vorsorgliche Massnahme*” olduğu belirtilmelidir. Daha detaylı açıklamalar için bkz: ERİŞİR Evrim (2010). İhtiyatî Tedbir Türleri, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, İzmir, s. 120.

⁸² Konumuzun kapsamı nedeniyle özellikle özel hukuk yargılamasını düzenleyen kanunlar anılmıştır.

⁸³ YILMAZ Ejder, Geçici Hukuki Himaye Tedbirleri Cilt I, Yetkin Yayınları, Ankara, 2001, s. 178; KORKMAZ TAŞ Hülya (1995). Türk Hukuku’nda İhtiyati Tedbirler, Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Diyarbakır, s. 4 vd.; KURU Baki v.d., Medeni Usûl Hukuku (Usûl), 20. Baskı, Ankara, 2009, s. 613; PEKCANITEZ v.d., Cilt III, s. 2461; DEREN YILDIRIM Nevhis, Haksız Rekabet Hukuku ile Fikri ve Sınai Mülkiyet Hukukunda İhtiyati Tedbirler, 2. Baskı, Alkım Yayınevi, İstanbul, 2002, s. 4; ATALI Murat vd., Medenî Usûl Hukuku, 4. Bası, Yetkin Yayınları, Ankara, 2021, s. 699; ERİŞİR, age, s. 135.

⁸⁴ Baki Kuru’nun tanımında kabul ettiği sistematik her ne kadar 1086 s. HUMK ile uyumlu olsa da 6100 s. HMK ile uyumlu değildir; buna karşılık Evrim Erişir’in tanımlamasında yer alan bütüncül yaklaşım dikkat çekici olmuştur. Her iki tanım için de sırasıyla bkz: KURU, s. 613; ERİŞİR, age, s. 135.

⁸⁵ TANRIVER Süha, Medenî Usûl Hukuku Cilt II, 2. Bası, Yetkin Yayınları, Ankara, 2021, s. 215; Atalı s. 699; MİSTAÇOĞLU Yasemin, Medeni Usul Hukukunda İhtiyati Tedbir Yargılaması, 1. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2020, s. 16; YILMAZ, Cilt I, 2001, s. 178.

⁸⁶ TANRIVER, age, s. 215; KAPLAN Mikail Bora, Sınai Mülkiyet Kanunu’nda İhtiyatî Tedbirler, 1. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2018, s. 12; KURU Baki ve AYDIN Burak, Medenî Usul El Kitabı Cilt I, 2. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2021, s. 1263; YILMAZ, Cilt I, 2001, s. 178.

⁸⁷ PEKCANITEZ v.d., Cilt III, s. 2461; MİSTAÇOĞLU, s. 17.

⁸⁸ TANRIVER, age, s. 215.

⁸⁹ TANRIVER, age, s. 215; PEKCANITEZ v.d., Cilt III, s. 2461; ATALI v.d., s. 699; MİSTAÇOĞLU, age, s. 17.

konusunun;⁹⁰ çeşitli risk ve zararlara karşı⁹¹ geçici nitelikte⁹², sınırlı veya geniş kapsamlı bir şekilde hukuken korunmasıdır⁹³. Öğretide yer alan bazı tanımlamalarla birlikte ayrıca, ihtiyati tedbirin sağladığı bu hukukî korumanın nasıl gerçekleşeceği ve bu hukukî korumanın hangi şekillerde karşımıza çıkabileceği bilgisi de ifade edilmiştir. Örneğin *Kuru*, ihtiyatî tedbirleri dava konusu mal veya hakkı güvence altına alan tedbirler olarak tanımlamıştır⁹⁴. *Tanrıver* ise yaptığı ihtiyatî tedbir tanımında, çekişmeli hak veya şeyin ihtiyatî tedbirle birlikte muhafaza altına alındığına; muhtemel tehlike veya zararın bertaraf edildiğine değinir⁹⁵. Bu açıdan öğretide, ihtiyatî tedbir tanımlarının genellikle “teminat amaçlı ihtiyatî tedbir” türü dikkate alınarak yapıldığı belirtilmektedir⁹⁶. Yukarıda paylaşılan ihtiyatî tedbir tanımları da bu tespitle uyumludur.

Öğretide, ihtiyatî tedbir müessesesine yalnızca teminat amacıyla başvurulmayacağını vurgulayan yazarlar da vardır. Bu kapsamda *Yılmaz*, ihtiyatî tedbiri; dava konusunun teminat altına alınması, kanunların açıkça öngördüğü hallerde nafaka alınması veya bazı geçici düzenlemelerin yapılması olarak ele almıştır⁹⁷. İlgili tanımı destekleyen ve farklı açılardan geliştiren *Erişir’in* tanımı da ek olarak ele alınmalıdır. *Erişir*, ihtiyati tedbirin koruyuculuk yönünün yanı sıra çok sayıda geçici icra sağlayan tedbirler bütünü olduğunu da belirterek⁹⁸ tüm tedbir türlerini kapsayacak bir tanımlama gerçekleştirmiştir. Bu tanım uyarınca ihtiyatî tedbirler, istisnai bir şekilde bütün taleplerin geçici olarak gerçekleştirilmesine hizmet eder⁹⁹.

İhtiyatî tedbir kavramı, kanunda tanımlanmamış olsa da eski ve yeni mevzuatlar içerisinde düzenlemelere konu olmuştur. Örneğin 1086 s. HUMK içerisinde, ihtiyatî tedbir kavramı, “ihtiyati tedbirler” başlıklı dokuzuncu fasılla birlikte düzenlemelere konu

⁹⁰ TANRIVER, age, s. 215; PEKCANITEZ v.d., Cilt III, s. 2461; KAPLAN, s. 12; YILMAZ, Cilt I, 2001, s. 178.

⁹¹ PEKCANITEZ v.d., Cilt III, s. 2461; KAPLAN, age, s. 12; TANRIVER, age, s. 215; MISTAÇOĞLU, age, s. 16.

⁹² PEKCANITEZ v.d., Cilt III, s. 2461; KAPLAN, age, s. 12; ATALI, age, v.d., s. 699; TANRIVER, age, s. 215; YILMAZ, Cilt I, 2001, s. 178.

⁹³ PEKCANITEZ v.d., Cilt III, s. 2461; TANRIVER, age, s. 215.

⁹⁴ KURU ve AYDIN, age, s. 1263.

⁹⁵ TANRIVER, age, s. 215.

⁹⁶ YILMAZ, Cilt I, 2001, s. 178, ERİŞİR, s. 135.

⁹⁷ YILMAZ, Cilt I, 2001, s. 178.

⁹⁸ ERİŞİR, age, s. 135.

⁹⁹ Erişir, kendi tanımında maddi hukuk talebinin ve gecikmesinde tehlike olan halin yaklaşık ispat seviyesinde ispatlanması gerektiğine; karşı tarafın hukukî dinlenilme hakkının ertelenebileceğine ve para alacağı dışındaki taleplerin bu yolla, asıl dava için bağlayıcı olmayacak şekilde güvence altına alınabileceğine de yer vermiştir. Daha detaylı bilgi için bkz. ERİŞİR, age, s. 137.

edilmiştir. İlgili fasıl, on dört maddeden (md. 101-113/A) oluşmuştur. Bir diğer örnek ise 6100 s. HMK olmakta; ihtiyatî tedbir kavramı ilgili mevzuat içerisinde, “geçici hukuki korumalar” başlıklı 10. Kısım altında Birinci Bölüm başlığı olarak, yani “ihtiyatî tedbir” başlığıyla ele alınmıştır. HMK’nın “ihtiyatî tedbir” başlığı altında ise konu, on bir madde ile ele alınmıştır (md. 389 - 399). İhtiyatî tedbirin konu edildiği eski ve yeni usûl mevzuatlarına ilişkin yapılan bu genel karşılaştırmayla birlikte, dikkat edilmesi gereken bir husus ortaya çıkmaktadır. İhtiyatî tedbir, her iki mevzuat içerisinde de farklı bir sistematikle ele alınmıştır. HUMK sistematğinde ihtiyatî tedbir kavramı, bir üst başlık olarak yer alır. Bu durum, ihtiyatî tedbir kavramının asıl anlamını aşacak şekilde geniş ve kapsamlı bir şekilde kullanılmasına sebep olmuştur¹⁰⁰. Hatta Kuru’nun yapmış olduğu ihtiyatî tedbir tanımı, HUMK’da benimsenen sistematikle uyumludur. Kuru, ihtiyatî tedbir kelimesini bir üst kavram olarak kullanmaktadır¹⁰¹. HMK ise ilk defa “geçici hukukî koruma” kavramını kullanarak ihtiyatî tedbir ve geçici hukuki koruma kavramları arasındaki farkı belirginleştirmiştir¹⁰². Çalışmanın ilerleyen sayfalarında, bu iki kavram arasındaki ilişkiye tekrar değinilecektir.

Uygulamada ise Yargıtay, 1086 s. HUMK düzenlemelerinin yürürlükte olduğu dönem içerisinde verdiği bir kararında ihtiyatî tedbir kavramının anlamını şu sözlerle ifade etmiştir¹⁰³:

“...dava ve yargılama, az veya çok belli bir zamanı gerektirir. Bu zaman içerisinde hızlı bir şekilde karara bağlanmayı gerektiren vakıaların olması muhtemeledir. Ayrıca uyuşmazlık konusu ile ilgili olarak birtakım kayıplar da gündeme gelebilir. Bu sebeple dava süreci başlamazdan evvel veya dava süreci bitinceye kadar, mevcut bu risklerin ortadan kaldırılması amacıyla "geçici hukuki himaye tedbirleri" ne başvurulur. HUMK.nun 101 ve devamı maddelerinde düzenlenen ihtiyatî tedbir de esas hakkındaki hükme kadar, taraflar açısından davanın uzamasından kaynaklanan sakıncaları gidermek ve geçici hukuki koruma sağlamak, böylece davacının davayı kazanması halinde dava konusu

---

¹⁰⁰ ERİŞİR, age, s. 4.

¹⁰¹ KURU, age, s. 613.

¹⁰² MİSTAÇOĞLU, age, s. 3; KARSLI Abdurrahim, Medeni Muhakeme Hukuku, 5. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2020, s. 733; KURU ve AYDIN, age, s. 1261.

¹⁰³ Yargıtay, 14. Hukuk Dairesi (HD), 2009/2142 Esas, 2009/5473 Karar ve 30.04.2009 Tarih.

olan şeye kavuşmasını daha dava sırasında güvence altına almak amacıyla başvurulmuş bir geçici hukuki himaye tedbiridir...”

6100 sayılı HMK dönemi içerisinde ise Yargıtay verdiği bir kararında ihtiyatî tedbir kavramının anlamını en genel hatlarıyla şu şekilde özetlemiştir¹⁰⁴:

“İhtiyatî tedbir öğretide, ‘kesin hükme kadar devam eden yargılama boyunca, davacı veya davalının (dava konusu ile ilgili olarak) hukuki durumunda meydana gelebilecek zararlara karşı öngörülmüş geçici nitelikte, geniş veya sınırlı olabilen hukuki korumadır.’ şeklinde tarif edilmiştir (Medeni Usul Hukuku 12.Baskı Sh.714-Prof. Dr. Hakan Pekcanitez, Prof. Dr. Oğuz Atalay, Prof. Dr. Muhammet Özkes). Anılan tariften de anlaşılacağı üzere ihtiyatî tedbirin diğer fonksiyonları yanında davanın devamı sırasında ve verilecek hükmün kesinleşmesine kadar olan süreç içerisinde dava konusu şey üzerinde yeni bir takım ihtilafların çıkmasını da önleyici niteliği itibarıyla geçici bir hukuki korumadır. Nitekim 6100 sayılı onuncu kısmının birinci bölümünde düzenlenen ihtiyatî tedbir müessesesi 389.madde başlığında ‘geçici hukuki korumalar’ olarak vasıflandırılmış...”

İhtiyatî tedbir kavramı hukuki anlamını, zaman içerisinde ve farklı mevzuatlara yansıyan düzenlemeler neticesinde hem öğretide hem de uygulamada bulunduğu karşılık sonucunda elde etmiştir. Bu gelişim ve değişim süreci içerisinde, ihtiyatî tedbir ve geçici hukukî koruma kavramları sık sık birbiriyle karıştırılmışsa da 6100 s. Kanun ile birlikte, bu karışıklık büyük ölçüde giderilmiştir. 6100 s. Kanun içerisinde yer alan 10. Kısım başlığı “Geçici Hukuki Koruma” şeklinde kapsayıcı bir üst kavram olarak ele alınmıştır¹⁰⁵. Bu başlığın altında ise “Birinci Bölüm” olarak “İhtiyatî Tedbir” kavramı 389-399 maddeleri arasında detaylıca ele alınmıştır. Kavram, hukuki açıdan en genel anlamda; yargı organları tarafından yargılama öncesinde veya yargılama sırasında, davacının veya davalının talebiyle, kesin hüküm anına kadar geçen yargılama sürecinde, dava konusunun; çeşitli risk ve zararlara karşı geçici nitelikte, sınırlı veya geniş kapsamlı

¹⁰⁴ Yargıtay, 8. HD, 2013/23852 Esas, 2014/979 Karar ve 23.01.2014 Tarih.

¹⁰⁵ MİSTAÇOĞLU, age, s. 3.

bir şekilde hukuken korunması olarak ifade edilmektedir. Kavramın, diğer bazı hukuki kavramlarla karıştırılmaması gerekir.

1.2.2. İhtiyatî Tedbir Kavramına Benzeyen Kavramlarla İlgili Tespitler

Bu başlık altında ele alınacak kavramlar, ihtiyatî tedbir kavramıyla yakın ilişkili içerisindedir. İhtiyatî tedbire benzeyen bu kavramların ihtiyatî tedbir müessesesinden ayırt edilmesi, uygulamadaki karmaşanın önlenmesi ve hukukun doğru uygulanması adına önem arz etmektedir.

1.2.2.1 Geçici Hukukî Koruma Kavramı ile Yaşanan Karışıklık

Geçici hukukî koruma kavramı, ilk defa 6100 s. HMK yürürlüğe girdikten sonra mevzuatın sistematiğinde kendisine yer bulmuştur¹⁰⁶. Bu nedenle, Türk Hukuku için geçici hukukî koruma kavramının oldukça yeni bir kavram olduğu ifade edilir¹⁰⁷. Ancak bu kavramın ifade ettiği kurum daha öncesinde de aslında bir uygulamaya sahipti¹⁰⁸. Hatta öğretilerde bu kavramı, günümüzde düzenlendiği haliyle kullanan yazarlar da olmuştur¹⁰⁹. Yılmaz, bu kavramın yeterince bilinmediğini¹¹⁰ ancak bu kuruma duyulan ihtiyacın oldukça yüksek olduğunu o dönemlerde ifade etmiştir¹¹¹. Bu ihtiyaç, bilinmeyen “geçici hukukî koruma” kavramı yerine *-yanlış bir şekilde-* bilinen bir kavram olan “ihtiyatî tedbirin” kullanılmasına sebep olmuştur¹¹². Bu durum ise HMK’nın yürürlüğe girdiği tarihe kadar ihtiyatî tedbir ve geçici hukukî koruma kavramlarının birbirini yerine kullanılmasına neden olmuştur. İlgili kavramların esasında birbirinden farklı kavramlar olduğuna değinmek, çalışmanın kapsamı ve sınırı açısından önem arz edecektir.

Geçici hukukî koruma, bir üst kavramdır¹¹³. Yılmaz’ın deyişiyle, “kucaklayıcı bir kavram”¹¹⁴ olan geçici hukukî koruma, pek çok hukukî düzenlemede yer almakta ve farklı yargı türlerindeki çeşitli müesseseleri kapsamaktadır¹¹⁵. İlerleyen sayfalarda

---

¹⁰⁶ ERİŞİR, age, s. 1.

¹⁰⁷ Age, s. 1.

¹⁰⁸ Detaylı bilgi için bkz. ERİŞİR, age, s. 1; MİSTAÇOĞLU, age, s. 4.

¹⁰⁹ YILMAZ, Cilt 1, s. 7.

¹¹⁰ Age, Cilt 1, s. 7.

¹¹¹ Age, Cilt 1, s. 7.

¹¹² YILMAZ, Cilt 1, s. 7; ERİŞİR, age, s. 1.

¹¹³ MİSTAÇOĞLU, age, s. 3; PEKCANİTEZ v.d., Cilt III, s. 2445.

¹¹⁴ YILMAZ, Cilt 1, s. 7.

¹¹⁵ Bu konudaki detaylı örneklem için bkz: YILMAZ, Cilt 1, s. 7.

detaylıca üzerinde durulacak olan bu kavram özetle, kesin/nihaî hukukî korumayı anlamlı kılan ve bu korumaya uzanan yolda ihtiyaç duyulan korunmayı gerçekleştiren mekanizmaları ifade eder. Kanun koyucu, ilk defa HMK içerisinde “geçici hukukî korumalar” ifadesine yer vermiş; bu kavramı 10. Kısım için başlık olarak kullanmıştır. Bu başlık altındaki iki ayrı bölümde de medenî usûl hukukunda uygulama alanı bulan geçici hukukî koruma türleri ele alınmıştır. İhtiyatî tedbir, bu bölümlerden ilkinin oluşturur. Dolayısıyla, ihtiyatî tedbir, geçici hukukî koruma şemsiyesi¹¹⁶ altında yer alan müesseselerden yalnızca biridir. Ancak ihtiyatî tedbirin medenî usûl hukuku alanındaki en önemli ve temel geçici hukukî koruma türü olarak nitelendirildiğini vurgulamakta da fayda vardır¹¹⁷. Erişir, ihtiyatî tedbiri, en çok başvuru alan geçici hukukî koruma türlerinden biri olarak nitelemiştir. İhtiyatî tedbir, alt türü olduğu geçici hukukî korumaların özelliklerini taşımaktadır¹¹⁸. Bu noktada ihtiyatî tedbir kararının kendisine özgü bir özelliğinden de bahsedilmelidir. İhtiyatî tedbir kararı verilebilmesi için mahkemeye bir talep iletilmesi gerekir; mahkeme re’sen harekete geçerek ihtiyatî tedbir kararı veremez¹¹⁹.

Her geçici hukukî koruma; amaç, işlev ve dolayısıyla gerçekleşmesi için aranacak şartlar açısından farklılaşmaktadır. Bu nedenle de her geçici hukukî korumanın, ihtiyatî tedbir olarak nitelendirilemeyeceği belirtilmelidir¹²⁰. Geçici hukukî korumanın, ihtiyatî tedbir uygulamasından farklı bir takım hukukî araçları da içerdiği ifade edilmelidir. Örneğin, hukuk mahkemelerinde görülen bir uyuşmazlık konusuyla ilgili olarak, delillerin muhafaza altına alınması ve böylece uyuşmazlık konusunun korunması amacıyla delil tespiti, bir geçici hukukî koruma olarak karşımıza çıkar. İşte bu gibi durumlarda yargılamaya konu edilen hukukî aracın doğru tespiti önem arz eder.

İhtiyatî tedbirin, uzun yıllar boyunca genel ve kapsayıcı bir kavram olarak kullanılmasının ardından ortaya çıkan 6100 s. HMK düzenlemesi, geçici hukukî koruma

---

¹¹⁶ ERİŞİR, age, s. 2.

¹¹⁷ PEKCANİTEZ v.d., Cilt III, s. 2445; KARSLI, s. 733.

¹¹⁸ GÖKSU Mustafa, “Hukuk Muhakemeleri Kanununa Göre İhtiyatî Tedbirin Uygulanmasını Talep Etme Zorunluluğu”, Prof. Hakan PEKCANİTEZ’e Armağan, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C:16, Özel Sayı, İzmir, 2014, s. 1256.

¹¹⁹ Geçici hukukî korumalar ile ihtiyatî tedbirler arasında yaşanan kavram karışıklığına ilişkin daha detaylı örnekler için bkz. KAYA Hilal Ünal, “Konkordato Mühlet Sürelerinde Teminat Mektuplarının Paraya Çevrilmesi Meselesi”, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 23, Sayı: 2 (2021), s. 1228 vd.

¹²⁰ ERİŞİR, age, s. 4.

ve ihtiyatî tedbir ilişkisini tartışmaya yer vermeyecek şekilde açıklığa kavuşturmuştur. Erişir'in deyiimiyle, HMK düzenlemesiyle ihtiyatî tedbir kavramı, uzun yıllar üstlendiği temel görevi, geçici hukukî koruma kavramına devretmiştir¹²¹.

1.2.2.2 İhtiyatî Haciz Kavramı ile Yaşanan Karışıklık

Geçici hukukî korumalar, farklı ihtiyaçlara cevap verebilmek üzere özelleşmiş türlere sahiptir¹²². İhtiyatî haciz, bu minvalde bir ihtiyaca cevap veren geçici hukukî koruma türlerinden biridir. Niteliği gereği diğer alacak türlerinden farklı olan para alacakları için özelleşen geçici hukuki koruma türü, ihtiyati hacizdir.

Para alacakları, çoğu ülkede olduğu gibi ülkemizde de niteliği gereği diğer alacak türlerinden farklıdır¹²³. Diğer geçici hukuki koruma türlerinden para alacaklarına (ve teminata) ilişkin olması nedeniyle ayırır. Ancak uygulamada, ihtiyatî haczin ihtiyatî tedbir kurumuyla oldukça karıştırıldığı görülür. Bu karmaşanın iki boyutu vardır. İlki, ihtiyatî tedbir ve geçici hukukî koruma kavramları arasındaki karmaşanın ihtiyatî haciz kavramına da yansımastır. İkincisi, ihtiyatî tedbir ve ihtiyatî haciz kavramlarının birbiri yerine kullanılmasıdır.

Karmaşanın ilk nedeni olarak, ihtiyatî tedbir kelimesinin geçici hukukî koruma kavramı yerine uzun süre kullanılmış olması sebep gösterilebilir. Bu durum ihtiyatî haciz kavramının ihtiyatî tedbirin bir alt türü olduğu yanlışlığını doğurmuştur¹²⁴. Oysaki, ihtiyatî haciz kurumu da ihtiyatî tedbir kurumu gibi geçici hukuki korumalar başlığı altında yer alan bir koruma mekanizmasıdır¹²⁵. Bu iki kurum seviye olarak birbirine denktir. Her ikisi de birer geçici koruma olan bu mekanizmaların iç içe geçtiğini ve birinin diğerini kapsadığını söylemek mümkün değildir.

Karmaşanın ikinci nedeni ise ihtiyatî tedbir ve ihtiyatî haciz kavramlarının birbiri yerine kullanılmış olmasıdır. İhtiyatî tedbir ve ihtiyatî haczin birer geçici hukuki koruma

---

¹²¹ ERİŞİR, age, s. 2

¹²² PEKCANİTEZ v.d., Cilt III, s. 2445, 2446, 2452.

¹²³ Para alacaklarına ilişkin bir tedbirin ayrıca düzenlenmediği ülkeler de mevcuttur. Onlar için ihtiyati tedbir ve ihtiyati haciz gibi ikili bir kavram karmaşası söz konusu değildir. Detaylı bilgi için bkz. PEKCANİTEZ v.d., Cilt III, s. 2447.

¹²⁴ ERİŞİR, age, s. 1-2.

¹²⁵ KARSLI, s. 734; PEKCANİTEZ Hakan v.d., İcra ve İflâs Hukuku Ders Kitabı, 9. Bası, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2022, s. 346-347.

aracı olmaları nedeniyle ortak özelliklerinin olması doğaldır¹²⁶. Ancak her iki kurum; amacı, ilgili olduğu hakkın türü, sebepleri, şartları ve icraları bakımından önemli farklılıklara sahiptir¹²⁷. Bu kurumların düzenledikleri kanunlar ve uygulanma alanları da farklıdır.

Yukarıda sıralanan farklılıklara¹²⁸ kısaca değinilmelidir. Para alacakları, çoğu ülkede olduğu gibi ülkemizde de niteliği gereği diğer alacak türlerinden ayrışır¹²⁹. Bu ayrışma, para alacaklarına ilişkin özel düzenlemeler ve yöntemler geliştirilmesine sebep olmuştur. Bu özel düzenlemelerden biri olan ihtiyati haciz, para alacaklarına ilişkin mevcut veya müstakbel takibin sonucunu güvence altına almayı hedefler¹³⁰. Bu güvencenin sağlanması için borçlunun parasal değeri olan herhangi bir malvarlığına el konulması yeterlidir¹³¹. İhtiyatî tedbirde ise durum farklılık arz etmektedir. İhtiyati tedbirle para alacağı dışında kalan¹³² hak ve malların korunması hedeflenir. Bunun için talep edilen koruma, uyumsuzluk konusu mal veya haklar üzerinde, dolayısıyla belirli bir mal veya hak üzerinde, gerçekleşir¹³³. İki kurum arasındaki farklılık, ihtiyati haciz kurumunun 2004 sayılı İcra ve İflâs Kanunu (İİK) içerisinde¹³⁴, ihtiyatî tedbir kurumunun ise Hukuk Muhakemeleri Kanunu içerisinde düzenlenmesiyle kendisini gösterir¹³⁵.

Her iki kurum da geçici hukuki korumaların bilinen temel araçlarıdır¹³⁶. Bu kurumlar birbirlerinden farklıdır¹³⁷. Özekes'in deyimiyle, ihtiyatî tedbir ya da ihtiyatî haciz "birbirine üstünlüğü olan veya birinin diğerine önceliği olan geçici hukukî koruma türleri değildir". Ancak uygulamada sıklıkla mevzuatın açık ve kesin hükmüne aykırı şekilde ihtiyatî haciz istenmesi gereken durumlarda ihtiyatî tedbirin istendiğine yahut tam

¹²⁶ Bu özellikler için bkz. KARSLI, age, s. 734.

¹²⁷ İhtiyatî tedbir ve ihtiyatî haciz kavramlarının karşılaştırılabileceğine ilişkin detaylı bilgi için bkz. PEKCANITEZ v.d., Cilt III, s. 2549, 2550, 2557; ERİŞİR, s. 3; PEKCANITEZ v.d., İcra ve İflâs Hukuku Ders Kitabı, s. 346, 347.

¹²⁸ Söz konusu farklılıkların detaylı incelemesi için bkz. PEKCANITEZ v.d., Cilt III, s. 2549 vd.

¹²⁹ PEKCANITEZ v.d., Cilt III, s. 2447.

¹³⁰ KURU ve AYDIN, age, s. 1261; KARSLI, age, s. 733-734; PEKCANITEZ v.d., İcra ve İflâs Hukuku Ders Kitabı, s. 346; KURU ve AYDIN, s. 1297.

¹³¹ Haczedilen mallar, uyumsuzluğun konusunu oluşturmaz. Bu malların borçluya ait olduğu konusunda bir çekişme yoktur. Bu konuda daha detaylı bilgi için bkz. KURU ve AYDIN, age, s. 1298.

¹³² KARSLI, age, s. 734; KURU ve AYDIN, age, s. 1297.

¹³³ PEKCANITEZ v.d., İcra ve İflâs Hukuku Ders Kitabı, s. 346,347; KURU ve AYDIN, age, s. 1298.

¹³⁴ 2004 sayılı İcra ve İflâs Kanunu madde 257 ile madde 268 arasında düzenleme altına alınmıştır.

¹³⁵ PEKCANITEZ v.d., İcra ve İflâs Hukuku Ders Kitabı, s. 346.

¹³⁶ PEKCANITEZ v.d., Cilt III, s. 2445

¹³⁷ PEKCANITEZ v.d., Cilt III, s. 2448; PEKCANITEZ v.d., İcra ve İflâs Hukuku Ders Kitabı, s. 346, 347.

tersi bir durumun gerçekleştiğine şahit olunmaktadır¹³⁸. Yargı mercileri de bu yanlışlığı sürdürerek iki kavramın birbiri yerine kullanıldığı kararlar vermektedir¹³⁹. Bu durum hem avukatın hem de hâkimin hukukî ve meslekî sorumluluğuna yol açabilecek niteliktedir¹⁴⁰.

Farklı ülkelerin mevzuatlarında da ihtiyatî haciz ve diğer geçici hukuki korumalara ilişkin ayrı düzenlemelerin bulunmadığı; bu nedenle o ülkelerde ihtiyatî tedbirin daha ayrıntılı düzenlendiği görülebilmektedir¹⁴¹. Bu ülkelerin kanunları için geçici hukuki koruma türleri arasında kesin sınırlar çizmenin pratik bir faydası yoktur. Ancak ülkemizin kanuni düzenlemeleri ile ilgili olarak benzer bir yorum yapmak mümkün değildir. Kanun koyucu, karışıklığın meydana gelmemesi için ihtiyatî tedbir ve ihtiyatî haciz kurumlarını açık bir şekilde ve farklı uygulama alanlarını da belirleyerek düzenlemiştir.

1.2.2.3 Delil Tespiti Süreci ile Yaşanan Karışıklık

Delil tespiti süreci, tıpkı ihtiyatî haciz ve ihtiyatî tedbir süreçleri gibi esasında hukuk yargılamasına konu edilen bir tehlike için öngörülen bir diğer geçici hukukî koruma olarak karşımıza çıkar¹⁴². Ancak ilgili hukukî araçlar, her ne kadar koruyucu tedbirler olarak benzerlik gösterebilir de temelde birbirinden farklıdır. Temel farklılık, geçici hukukî korumaların uyumsuzluğunun konusuna yönelmesi; delil tespitinin ise uyumsuzluk konusunun ispatına yönelmesidir¹⁴³. Diğer taraftan ihtiyatî tedbir süreciyle birlikte, uyumsuzluğa konu mal veya hak koruma altına alınır ve tedbire konu edilir. Buna karşılık delil tespitinde durum farklıdır; uyumsuzluğun çözümü için yürütülen ispat işlemlerine konu edilen delillerin korunumu esas amaçtır.

---

¹³⁸ KARSLI, age, s. 734; KURU ve AYDIN, age, s. 1298; PEKCANITEZ v.d., Cilt III, s. 2448, 2552; PEKCANITEZ v.d., İcra ve İflâs Hukuku Ders Kitabı, s. 347.

¹³⁹ PEKCANITEZ v.d., Cilt III, s. 2448; PEKCANITEZ v.d., İcra ve İflâs Hukuku Ders Kitabı, s. 347.

¹⁴⁰ PEKCANITEZ v.d., Cilt III, s. 2448 ve s. 2557; PEKCANITEZ v.d., İcra ve İflâs Hukuku Ders Kitabı, s. 347.

¹⁴¹ Detaylı bilgi için bkz. ERİŞİR, age, s. 2.

¹⁴² PEKCANITEZ v.d., Cilt III, s. 2462.

¹⁴³ PEKCANITEZ v.d., Cilt III, s. 2463.

1.2.2.4. Özel Kanunlarda Düzenlenen Geçici Hukuki Korumalar ile Yaşanan Karışıklık

Sosyal ve ekonomik hayatın gelişmesiyle birlikte mevcut geçici hukuki korumalar yetersiz kalmıştır¹⁴⁴. Bu nedenle, özel kanunlarda ihtiyatî tedbir ve ihtiyatî haciz dışında farklı geçici hukuki koruma türleri de düzenlenmiştir¹⁴⁵. Özel kanunlarda düzenlenen bu geçici hukuki koruma türleri (özel geçici hukuki koruma türleri), ihtiyatî tedbire benzemekle birlikte ihtiyatî tedbirden daha geniş ve kalıcı bir etki alanına sahip olabilmektedir¹⁴⁶. Dolayısıyla, özel geçici hukuki koruma türleri ile ihtiyatî tedbir arasında farklılık olduğuna dikkat etmek gereklidir. HMK md. 406/2 hükmü, özel kanunlarda düzenlenen geçici hukuki korumalara, o kanunlardaki hükümlerin uygulanacağını belirtmektedir. Bu hükümlerin yetersiz kalması halinde, özel geçici hukukî koruma türlerine de HMK içerisinde yer alan düzenlemeler, niteliklerine uygun düştüğü ölçüde kıyasen uygulanır¹⁴⁷. İhtiyatî tedbir ve özel geçici hukuki koruma türlerine farklı hukuki mevzuatların uygulanması, iki kurum arasındaki farkın da bir göstergesidir. Bu nedenle özel bir geçici hukuki koruma türünün öngörüldüğü durumlar için ihtiyatî tedbirin talep edilmesi veya ihtiyatî tedbire hükmedilmesi hukuka uygun olmayacaktır¹⁴⁸.

Özel geçici hukuki koruma türlerine aile hukukuna ilişkin geçici hukuki korumalar ve icra iflâs hukukuna özgü geçici hukukî korumalar örnek olarak gösterilebilir¹⁴⁹.

1.2.2.5 Dava Kavramı ile Yaşanan Karışıklık

Dava, talep konusu hakkında nihai ve kalıcı hukukî koruma sağlayan bir yargılama sürecidir¹⁵⁰. İhtiyatî tedbir ise dava açılmadan önce veya dava açıldıktan sonra başvurulabilen ve geçici nitelikte hukuki koruma sağlayan bir müessesedir.

---

¹⁴⁴ PEKCANITEZ v.d., Cilt III, s. 2452.

¹⁴⁵ KARSLI, age, s. 733.

¹⁴⁶ KURU ve AYDIN, age, s. 1261; KARSLI, age, s. 733; PEKCANITEZ v.d., Cilt III, s. 2452-2455; Örnek olarak ilgili düzenlemelere bkz. 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu (TMK) md. 190 ve md. 169.

¹⁴⁷ YILMAZ Ejder, Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi Cilt 1-4, 4. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2021, s. 1712; PEKCANITEZ v.d., Cilt III, 2452.

¹⁴⁸ PEKCANITEZ v.d., Cilt III, s. 2453.

¹⁴⁹ KARSLI, age, s. 733, PEKCANITEZ v.d., Cilt III, s. 2453-2454.

¹⁵⁰ ERİŞİR, age, s. 120.

İhtiyatî tedbir müessesesi, nihai/asıl hukukî koruma olan davaya bağlıdır¹⁵¹. Çünkü mahkeme, ihtiyati tedbir talebi üzerine, uyuşmazlık konusu hakkında bir “haklılık öngörüsü”nde¹⁵² bulunarak karar verir¹⁵³. Bu haklılık öngörüsünün doğru ya da yanlış olduğu ile ilgili değerlendirme, yargılama sonucunda elde edilen ve kesinleşen nihai kararlar ortaya çıkar.

İhtiyatî tedbir, nihai/asıl hukuki korumaya giden yolda taraflara yalnızca geçici bir hukukî koruma sağlar. Bu korumaya ilk derece mahkemesinde nihai kararın verilmesi ve kanun yollarına ilişkin süreçler de dahildir¹⁵⁴. Dava sonucu elde edilen nihai kararın kesinleşmesiyle birlikte de ihtiyati tedbir sona erer¹⁵⁵. Çünkü ihtiyatî tedbiri gerekli kılan tehlike, nihai kararın kesinleşmesiyle birlikte kalıcı bir şekilde ortadan kalkar¹⁵⁶. Dolayısıyla ihtiyati tedbirin geçiciliği ve haklılık öngörüsü, dava sonucunda yerini kalıcı ve kesin bir karara bırakır. Böylece söz konusu uyuşmazlık, geleceğe dönük bir şekilde çözülmüş olur.

Dava ve ihtiyati tedbir müesseseleri arasındaki ilişkide asıl kararın, ihtiyati tedbir kararından daha farklı çıkabileceğini vurgulamak gereklidir. İhtiyati tedbir kararı, yargılama sonucunda elde edilecek asıl karar için bağlayıcı değildir¹⁵⁷. Hâkim, ihtiyatî tedbir kararıyla asıl davaya dair kanaatini açıklamış da sayılmaz¹⁵⁸. Bu nedenle hukuka uygun verilen bir ihtiyatî tedbir kararı, hâkimin reddi talebine gerekçe olarak gündeme getirilemez.

Davanın ve ihtiyatî tedbirin sağladığı korumanın kapsamı da birbirinden farklıdır. İhtiyatî tedbirin kapsamı talep edilen korumaya göre değişiklik göstermekle birlikte, dava ile sağlanan koruma her zaman için daha kapsamlıdır¹⁵⁹. Tüm bu değerlendirmeler ışığında ihtiyatî tedbir talebinin sonucunda alınan kararın, dava sonucunda elde edilen

---

¹⁵¹ ERİŞİR, age, s. 120.

¹⁵² Age, s. 121.

¹⁵³ KONURALP Serhat Cengiz, “6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'na Göre İhtiyati Tedbirler”, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, C:71, S:2, İstanbul, 2013, s. 230 ve s. 262.

¹⁵⁴ ERİŞİR, age, s. 120.

¹⁵⁵ KONURALP, age,, s. 252; ERİŞİR, age, s. 120.

¹⁵⁶ ERİŞİR, age, s. 120.

¹⁵⁷ age, s. 125.

¹⁵⁸ KONURALP, , s. 245; ERİŞİR, age, s. 125.

¹⁵⁹ Daha detaylı bilgi için bkz. ERİŞİR, age, s. 122.

kararın pek çok anlamda¹⁶⁰ gerisinde kaldığı görülür¹⁶¹. İhtiyatî tedbir talebinin kabul edilmesi sonucunda, asıl dava sonucu bir an için tamamen öne çekmiş olsa da tedbir talebi niteliği itibariyle dava dilekçesiyle eşdeğer değildir¹⁶². Ancak Almanya'daki kanuni düzenlemelerin aksine, Türkiye'de ihtiyatî tedbir talebiyle birlikte zamanaşımı durmamaktadır¹⁶³. Yakın ilişkili olduğu tespit edilen bu iki kavramın birbiri yerine kullanması hukuken hatalı olacaktır.

Geçici hukuki koruma, ihtiyatî tedbir ve ihtiyati haciz birbirinden ayrı kavramlardır¹⁶⁴. İhtiyatî tedbir müessesesi, bir çekişmesiz yargı işidir ve dava sürecinden de yukarıda ifade edilen farklılıklar nedeniyle temelden ayrılmaktadır. Kavramsal tespitlerin ardından, ihtiyatî tedbir yargılamasının; hukuki niteliği, amacı, sebebi, konusu, yargılamanın özellikleri, tarafları, zamanı, usûlü, hüküm ve sonuçları, kanun yolları açısından önemi ve diğer ülkelerin mevzuatlarından örnekler bir bütün halinde ele alınmalıdır.

1.2.3. Hukuki Nitelik ve Dayanaklar

İhtiyatî tedbir, niteliği itibariyle konusu para alacağı dışında bir şey olan hukukî koruma aracı olarak ele alınabilir¹⁶⁵. İhtiyatî tedbir geçici hukukî korumaların bütünü içerisinde ele alınır ve bir tedbir hükmü talebine ilişkin yargılama usûl sürecini doğurur. İhtiyatî tedbir talebine konu olan hak ile esas uyuşmazlığa konu edilen hak birbirinin aynısı olmalıdır¹⁶⁶. Amaçları doğrultusunda üç farklı ihtiyatî tedbir talebinden bahsedilir. Bunlar; teminat amaçlı, eda amaçlı ve düzenleme amaçlı ihtiyatî tedbir talepleri olarak sınıflandırılır. Teminat amaçlı ihtiyatî tedbir söz konusu ise bu durumda, uyuşmazlık konusuna ilişkin şeyin herhangi bir şekilde borçlunun tutum ve davranışlarından etkilenmeksizin aynen muhafazası amaçlanır. Eda amaçlı ihtiyatî tedbir söz konusu ise uyuşmazlığa konu menfaatin, geçici olarak sağlanması adına bir tedbir gündeme gelir. Düzenleme amaçlı ihtiyatî tedbir talebi ise uyuşmazlığa konu edilen hukuki meselenin

---

¹⁶⁰ İhtiyati tedbir talebinin zamanaşımını kesip kesmediğine dair görüşler için bkz. Age, s. 125-127.

¹⁶¹ Age, s. 124.

¹⁶² Age, s. 127.

¹⁶³ Age, s. 127.

¹⁶⁴ PEKCANİTEZ v.d., Cilt III, s. 2445.

¹⁶⁵ TANRIVER, age, s. 217; YILMAZ Ejder, Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi Cilt 4, 4. Baskı, Yetkin Yayıncılık, Ankara, s. 5263-5264.

¹⁶⁶ TANRIVER, age, s. 218.

geçici olarak tedbir olarak tanziminden bahsedilir. Düzenleme amaçlı ihtiyatî tedbir talebi sonucunda verilen tedbir kararı ile birlikte, uyuşmazlık konusu olan mesele, geleceğe yönelik olarak nihai bir karara bağlanmamakta, sadece geçici süreyle uygulama alanı bulmaktadır. Her üç ihtiyatî tedbir talebi açısından da, uyuşmazlık konusu olmayan bir şey ile ilgili olarak ihtiyatî tedbir kararı verilmemelidir.¹⁶⁷

İhtiyatî tedbir talebinin incelenmesi süreci, 6100 s. HMK md. 316 f. 1 (c) bendi uyarınca basit yargılama usûlünü gerektirir. Ancak basit yargılama usûlü süreci neticesinde ihtiyatî tedbir kararı verilebilmesi için 6100 s. HMK md. 389 düzenlemesi altında sayılmış olan şartların varlığı aranır.¹⁶⁸ İlgili kararın içeriğinde nelerin yer alması gerektiği ise 6100 s. HMK md. 391 düzenlemesi ile birlikte açıklanmıştır. Talebin reddine yönelik bir karar verilecek ise bu kararın gerekçe içermesi gerektiği, Anayasa md. 141 düzenlemesinin bir gereğidir. Aynı şekilde T.C. Anayasa metni ile de uyumlu olarak, 22 Temmuz 2020 tarihinde 7251 s. Kanun madde 40 düzenlemesi ile birlikte değişikliğe uğramış olan 6100 s. HMK md. 391 f. 3 düzenlemesi, ilgili ret kararının gerekçeli olması gerektiğini içerir.

1.2.4. Amacı ve Gerekliliği

Modern devletin şekillenmesiyle birlikte, kişi haklarının daha fazla tanınması ve daha sıkı sıkıya korunumu, devlete ait bir yükümlülük olarak ortaya çıkmıştır¹⁶⁹. Devlet, bu yükümlülüğü karşısında sahip olduğu gücü tek elden kullanmak istemiştir. Bunun tabii sonucu, bizzat hak alma yasağıdır (İlhak-ı Hak Yasağı). Bu yasağa göre çok az sayıda ve sıkı şartlara bağlanan¹⁷⁰ istisnalar dışında kişilerin, haklarını temin etmek veya korumak için kendi güçlerini kullanmaları yasaktır¹⁷¹. Kişiler, sorunlarının çözümü için kendi güçlerini kullanmak yerine kural olarak, devletin yargı organlarına başvurmalı ve korunmayı doğrudan doğruya devletten talep etmelidir¹⁷². Devletin yargı organları

¹⁶⁷ YILMAZ, Cilt 4, s. 5269.

¹⁶⁸ İhtiyatî tedbirin şartları başlıklı madde 389 düzenlemesi: “(1) Mevcut durumda meydana gelebilecek bir değişme nedeniyle hakkın elde edilmesinin önemli ölçüde zorlaşacağından ya da tamamen imkânsız hâle geleceğinden veya gecikme sebebiyle bir sakıncanın yahut ciddi bir zararın doğacağından endişe edilmesi hâllerinde, uyuşmazlık konusu hakkında ihtiyatî tedbir kararı verilebilir. (2) Birinci fıkra hükmü niteliğine uygun düşüğü ölçüde çekişmesiz yargı işlerinde de uygulanır.”

¹⁶⁹ PEKCANITEZ v.d., Cilt III, s. 2435; YILMAZ, Cilt I, 2001, s. 40.

¹⁷⁰ YILMAZ, Cilt I, 2001, s. 40.

¹⁷¹ PEKCANITEZ v.d., Cilt III, s. 2435; YILMAZ, Cilt I, 2001, s. 27; İlhak-ı hak yasağının nedenlerine dair daha detaylı görüşler için bkz. YILMAZ, Cilt I, 2001, s. 28.

¹⁷² YILMAZ, Cilt I, 2001, s. 27 ve s. 40.

vasıtasıyla sağladığı ve temelini Anayasa’da (md. 36, md. 40) bulan bu korumaya, hukukî koruma denir¹⁷³. Hukukî koruma, devlet tarafından gerçek ve etkin bir şekilde¹⁷⁴ sağlanmalıdır. Hukukî korumanın en belirgin ve temel yolu ise “dava açmak”tır^{175, 176}. Dolayısıyla hakkı ihlal edilen kişi, bu ihlalin sonuçlarını ortadan kaldırmak veya telafi etmek için ihlali gerçekleştiren kişinin “bizzat kendi başına takipçisi olmak” yerine kural olarak devlet mahkemelerinde dava açması gerekmektedir. Devletin hakkını bizzat almasını yasakladığı kişinin hakkını koruması ve ihlali halinde bu hakkın teslimi gerekir¹⁷⁷. Tüm bu gerekliliklerin aracı, devletin hukuk sistemi ve yargı teşkilatıdır. Hatta bazı hukuk sistemlerinin “kendiliğinden hak almayı” bir suç olarak da düzenlemesi, devletin varlığı ve üstlendiği yargı fonksiyonuna yapılan bir vurgu niteliğindedir¹⁷⁸.

Kişilerin devlet tarafından korunmayı talep edebilmelerinin normatif dayanağını Anayasa md. 36 düzenlemesinde görebiliriz. Buna göre, “Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir.”. Anayasa md. 9 ve md. 36 düzenlemelerince de kural olarak mahkemeler tarafından ve dava açılarak kullanılan bu hak, hukuki korumanın temelini oluşturmaktadır. Medenî Usûl Hukuku’nun amacı da bu hukuki korumanın tesis edilmesi noktasında şekillenir. İşte bu amaca ulaşabilmek adına, anayasal açıdan teminat altına alınmış olan etkin hukuki korumanın sağlanabilmesi için adil yargılanma hakkı ve hak arama özgürlüğü çerçevesince bazı usûl kurallarıyla yürütülen yargısal bir süreç takip edilir. Anayasa md. 9 düzenlemesi, devletin yargı yetkisinin bağımsız ve tarafsız mahkemelerce kullanılacağını düzenler. Bu düzenlemeye göre Anayasa md. 36 düzenlemesi de hak arama hürriyetini ve adil yargılanma hakkını düzenlemektedir. Bu kapsamda, takibi yürütülen bu yargı süreci içerisinde, “geçici hukuki koruma” sağlanması da aynı amaca özgülümlenmiş bir mekanizmadır. Hüküm kesinleşene kadar geçen süreç içerisinde, davanın neticesini ve buna bağlı olarak ilgili

---

¹⁷³ AKKAN Mine, “Medenî Usûl Hukukunda Etkin Hukukî Koruma”, Legal Medenî Usûl ve İcra İflas Hukuku Dergisi, 2007/1, s. 30.

¹⁷⁴ PEKCANİTEZ v.d., Cilt III, s. 2437. Daha detaylı bilgi için bkz. AKKAN, age, s. 30 vd.

¹⁷⁵ PEKCANİTEZ v.d., Cilt III, s. 2435. AKKAN, age, s. 30.

¹⁷⁶ Alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemleri de hukuk sistemlerince ağırlıklı olarak kabul edilen hukukî korumalardır. Dolayısıyla hukukî korumanın yalnızca dava açma kavramına indirgenemeyeceğini vurgulamakta fayda vardır. Bu konuda detaylı bilgi için bkz. AKKAN, age, s. 30-36.

¹⁷⁷ KARSLI, age, s. 25.

¹⁷⁸ PEKCANİTEZ v.d., Cilt III, s. 2464.

tarafların menfaatlerini korumak amacıyla başvuru bir süreçtir¹⁷⁹. “Geçici hukuki koruma”, hukuki sürecin anlamını yitirmemesi adına gerekli bir mekanizma olarak kabul edilir¹⁸⁰.

1.2.5. Konu

İhtiyatî tedbir yargılamasının konusunu oluşturan şey, tarafların arasında çekişmeye sebebiyet veren mesele ile ilgili olmalıdır. Bu durum, 6100 s. HMK md. 389 f. 1 düzenlemesinde de “uyuşmazlık konusu hakkında” denilmek suretiyle belli bir karşılık bulmuştur. Diğer taraftan en genel kabul uyarınca, para alacakları ihtiyatî tedbir yargılamasına konu edilemez. Bunun temel sebebi, para alacaklarına ilişkin ihtiyatî haciz sürecinin işletilebilir olmasıdır. Bilindiği üzere, başka geçici hukukî korumalar gündeme getirilemiyor ise ancak o durumda ihtiyatî tedbir yargılamasına başvurulmalıdır¹⁸¹.

1.2.6. Yargılamanın Gösterdiği Temel Özellikler

Her şeyden önce, ihtiyatî tedbir yargılaması bir dava olarak karşımıza çıkmaz¹⁸². Normal bir yargılamada karar verilebilmesi için aranan tam ispat yerine ihtiyatî tedbir yargılamasında kural olarak yaklaşık ispat ölçütü aranır¹⁸³. 6100 s. HMK md. 390 f. 3 düzenlemesi de bu durumu normatif olarak düzenler¹⁸⁴. Mahkeme de bu niteliğin bir sonucu olarak ihtiyatî tedbir kararı verirken esasa ilişkin bir sonuç doğurmamaya özen göstermelidir¹⁸⁵.

İhtiyatî tedbir yargılamasının kendisine özgü en temel özelliklerinden bir diğeri ise, karşı taraf dinlenilmeden de karar verilebilmesine ilişkindir. 6100 s. HMK md. 390 f. 2 düzenlemesi uyarınca, “talep sahibinin haklarının derhal korunmasında zorunluluk bulunan” bir durum var ise bu durumda, karşı taraf dinlenilmeden de karar verilebilmektedir. Öğretide, bu durumun hukukî dinlenilme hakkını ihlal etmeyeceği

---

¹⁷⁹ GÖRGÜN, BÖRÜ, TORAMAN ve KODAKOĞLU, age, s. 723.

¹⁸⁰ PEKCANITEZ v.d., Cilt III, s. 2436; Yargıtay, İçtihadı Birleştirme Kararı, 2013/1 Esas, 2014/1 Karar ve 17.04.2014 Tarih, <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2014/04/20140417-18.htm> (Son Erişim Tarihi: 18.12.2022).

¹⁸¹ PEKCANITEZ v.d., Cilt III, s. 2464.

¹⁸² GÖRGÜN, BÖRÜ, TORAMAN ve KODAKOĞLU, age, s. 727.

¹⁸³ YILMAZ, Cilt 4, s. 5285.

¹⁸⁴ *İlgili fıkra metni: "Tedbir talep eden taraf, dilekçesinde dayandığı ihtiyatî tedbir sebebini ve türünü açıkça belirtmek ve davanın esası yönünden kendisinin haklılığını yaklaşık olarak ispat etmek zorundadır."*

¹⁸⁵ GÖRGÜN, BÖRÜ, TORAMAN ve KODAKOĞLU, age, s. 726.

ifade edilmiştir¹⁸⁶. İhtiyatî tedbir yargılamasına ilişkin olarak vurgulanmış olan bu iki özellik, süreci normal bir yargılamadan farklı kılmaktadır.

1.2.7. Usûl

İhtiyatî tedbir yargılamasında 6100 s. HMK md. 316 f. 1 (c) bendi uyarınca basit yargılama usûlü uygulanır¹⁸⁷. Esas yargılamadan önce veya esas yargılama esnasında bu talebin gündeme getirilmesi ilgili usûlü etkilememektedir. Esas yargılama farklı bir usûl ile yürütülebilir. Ancak ihtiyatî tedbir yargılaması normatif gerekliliğin de sağlanması adına basit yargılama usûlü çerçevesinde ele alınmalıdır¹⁸⁸.

İhtiyatî tedbir yargılamasının görevli ve yetkili mahkemesi, 6100 s. HMK md. 390 f. 1 uyarınca iki farklı ihtimale göre tespit edilmektedir. Şayet henüz uyuşmazlık konusu ile ilgili bir dava açılmamış ise ilgili talep, uyuşmazlığın esası hakkında görevli ve yetkili olan mahkemeye yapılmalıdır¹⁸⁹. Dava açılmış ve tedbir talebi daha sonra gündeme getirilmiş ise bu durumda ilgili talep, ancak ve ancak davanın esası hakkında yargılama yürüten mahkemeye iletilmelidir¹⁹⁰. Aslında iki ihtimalde de talebin, aynı mahkemeye sunulduğu görülebilir ve kanun koyucunun neden böyle bir ayrıma gittiği bir an için sorgulanabilir. Bu düzenlemenin esas amacı, eğer bir dava açılmış ise uyuşmazlık konusunu inceleyen mahkemeden ayrı olarak başka bir mahkemenin aynı uyuşmazlık konusu ile ilgili olarak tedbir kararı vermesinin önüne geçmektir¹⁹¹.

İhtiyatî tedbir yargılamasında, kendine özgü yapısının bir sonucu olarak, iddia ve savunmanın genişletilmesi ve değiştirilmesine ilişkin bir yasak da gündeme gelmeyecektir. Hatta talep sahibi, talebi hakkında bir değişiklik gerçekleştirebilir. Bunun için ıslah ile veya diğer tarafın rızasına ihtiyaç duymaksızın, farklı bir geçici hukukî sürecini tahvil ile mümkün kılabilir¹⁹².

---

¹⁸⁶ PEKCANITEZ v.d., Cilt III, s. 2475.

¹⁸⁷ GÖRGÜN, BÖRÜ, TORAMAN ve KODAKOĞLU, age, s. 727; bu durumun bir sonucu olarak da adli tatilde de süreç devam eder ve karar verilebilir.

¹⁸⁸ PEKCANITEZ v.d., Cilt III, s. 2482.

¹⁸⁹ YILMAZ, Cilt 4, s. 5278.

¹⁹⁰ 6100 s. HMK md. 390 f. 1 düzenlemesi şu şekildedir: “İhtiyati tedbir, dava açılmadan önce, esas hakkında görevli ve yetkili olan mahkemeden; dava açıldıktan sonra ise ancak asıl davanın görüldüğü mahkemeden talep edilir.”

¹⁹¹ GÖRGÜN, BÖRÜ, TORAMAN ve KODAKOĞLU, age, s. 727.

¹⁹² PEKCANITEZ v.d., Cilt III, s. 2482.

İhtiyatî tedbir yargılaması şayet duruşmalı olarak gerçekleştirilir ve taraflar duruşmaya katılmaz ise ya da taraflardan birisi duruşmaya gelip ilgili hukuki süreci takip etmeyeceğini ifade eder ise bu durumda, 6100 s. HMK md. 394 f. 4 düzenlemesinin kıyasen uygulama alanı bulacağı; dosyanın işleminden kaldırılması yerine ilgili kararın, dosya üzerinden yapılacak inceleme neticesinde verilmesi gerekeceği öğretide belirtilmiştir¹⁹³. Bu kapsamda, ihtiyatî tedbir yargılamasının duruşmalı veya dosya üzerinden bir incelemeyle gerçekleştirilebileceği de anlaşılır.

İhtiyatî tedbir yargılaması bir dava olarak karşımıza çıkmadığı için görevli ve yetkili mahkeme tarafından “değişik iş” nitelendirmesiyle ele alınır. Değişik iş nitelendirmesiyle ele alınan tedbir talebi ile ilgili olarak verilecek karar, niteliği itibariyle esas uyuşmazlığa ilişkin kesin hüküm ihtiva etmeyecektir. Diğer taraftan, her ne kadar bir hukukî talepten ve neticesinde hukukî karardan bahsediyor olsak dahi ilgili tedbir talebiyle birlikte esasında zamanaşımı da kesintiye uğramaz¹⁹⁴.

1.2.8. Hüküm ve Sonuçlar ile Kanun Yolları

İhtiyatî tedbir yargılaması sonucunda mahkeme, yaklaşık ispat ölçütünü de dikkate alarak talebin kabulüne veya reddine karar verecektir¹⁹⁵. Talebin kabulü halinde ilgili karar, 6100 s. HMK md. 391 f. 2 düzenlemesi uyarınca verilir. Aynı zamanda 6100 s. HMK md. 391 f. 1 düzenlemesinin gereği olarak tedbir kararı, tedbire konu şeyin korunumu amacıyla her türlü tedbire ilişkin olarak verilebilir¹⁹⁶. Verilen karar, her zaman kaldırılabilir gibi kendiliğinden de hüküm ve sonuçları itibariyle ortadan kalkabilir¹⁹⁷. Niteliği itibariyle verilen karar herhangi bir şekilde ara karar niteliğinde olmayacaktır¹⁹⁸. Bunun temel nedeni ise ilgili geçici hukukî koruma kararının, esasa ilişkin yargılamayı sona erdirmeye yönelmiş bir amacı olmamasıdır¹⁹⁹. Bu nedenle de kendisine özgü

---

¹⁹³ PEKCANITEZ v.d., Cilt III, s. 2483.

¹⁹⁴ Bu konuda 6098 s. Türk Borçlar Kanunu md. 154 düzenlemesinin dikkate alınması da önemlidir. Detaylı açıklamalar için bkz. GÖRGÜN, BÖRÜ, TORAMAN ve KODAKOĞLU, age, s. 727.

¹⁹⁵ PEKCANITEZ v.d., Cilt III, s. 2484.

¹⁹⁶ MİSTAÇOĞLU, age, s. 63.

¹⁹⁷ GÖRGÜN, BÖRÜ, TORAMAN ve KODAKOĞLU, age, s. 727; PEKCANITEZ v.d., Cilt III, s. 2484.

¹⁹⁸ Aksi halde bir görüş için bkz. TANRIVER, age, s. 224-225.

¹⁹⁹ PEKCANITEZ v.d., Cilt III, s. 2484; DEREN YILDIRIM, age, s. 125.

yapısıyla geçici nitelikte bir karar olarak ele alınır²⁰⁰. Ancak bu karar, esasa ilişkin kesin hüküm içeren bir karar da olamaz²⁰¹.

6100 s. HMK md. 393 f. 1 düzenlemesi uyarınca, ihtiyatî tedbir yargılaması sonucunda verilecek olan kararın uygulanmasını isteyen taraf, kanun koyucunun ifadesiyle “tedbir isteyen tarafa tefhim veya tebliğinden itibaren bir hafta içinde” bunu talep etmek zorundadır; aksi durumda karar kendiliğinden ortadan kalkacaktır²⁰². İlgili karar, kararı veren mahkemenin yargı yeri içerisinde veya tedbire konu şeyin bulunduğu yerde bulunan icra dairesi vasıtasıyla gerçekleştirilir²⁰³.

Aleyhine tedbir kararı verilmiş olan taraf, ihtiyatî tedbir kararının etkisini ortadan kaldırmak amacıyla kanun yoluna, daha doğru bir ifadeyle istinaf kanun yoluna başvurabilir²⁰⁴. Aynı şekilde tedbir talebi reddedilen taraf da istinaf kanun yoluna başvuruda bulunabilir²⁰⁵. Bir başka ifadeyle, talebi kabul görmeyen ve reddedilen taraf, itiraz kanun yoluna başvuramayacaktır. Talebi kabul görmeyen ve reddedilen taraf doğrudan doğruya istinaf kanun yoluna başvurmalıdır; temyiz kanun yoluna başvuru ise kabul edilmemektedir²⁰⁶. İhtiyatî tedbir kararı, tarafların yokluğunda verilmiş olsa dahi 6100 s. HMK md. 341 f. 1 (b) bendi uyarınca bu karar aleyhine istinaf kanun yoluna başvurulabilmektedir.

---

²⁰⁰ MİSTAÇOĞLU, age, s. 67; PEKCANİTEZ v.d., Cilt III, s. 2484. Öğretide buna ilişkin eleştirisini dile getiren ve ilgili kararı niteliği itibarıyla bir “ara karar” olarak değerlendiren görüş için bkz. TANRIVER, age, s. 224-225.

²⁰¹ MİSTAÇOĞLU, age, 64; GÖRGÜN, BÖRÜ, TORAMAN ve KODAKOĞLU, age, s. 727.

²⁰² TANRIVER, age, s. 226.

²⁰³ Age, s. 226.

²⁰⁴ 7251 s. Kanun md. 40 düzenlemesi ile birlikte 6100 s. HMK düzenlemelerinde bazı değişiklikler gerçekleştirilmiştir. 6100 s. HMK md. 391 f. 3 düzenlemesinin içerdiği “kanun yolu” ifadesinin de esasında 20 Temmuz 2016 itibarıyla istinaf kanun yolunun karşılığı olarak kabul edilmesi gerektiği değerlendirilmektedir. 6100 s. HMK md. 362 f. 1 (f) bendi de esasında bu durumu desteklemektedir. Bu yönde değerlendirmeler için bkz. TANRIVER, age, s. 225; PEKCANİTEZ v.d., Cilt III, s. 2488; YILMAZ, Cilt 4, s. 5297; Diğer taraftan, Bölge Adliye Mahkemeleri başvuruları kabul etmeden önceki durum ile ilgili olarak daha detaylı açıklamalar için bkz. MİSTAÇOĞLU, age, s. 71.

²⁰⁵ 6100 s. HMK md. 391 f. 3 uyarınca bu durum düzenleme altına alınmıştır.

²⁰⁶ MİSTAÇOĞLU, age, s. 70; Ayrıca, temyiz kanun yoluna başvurulamayacağı Yargıtay tarafından da kabul edilmiştir. Bu yöndeki kararlar için bkz. Yargıtay, 8. HD, 2016/20969 Esas, 2016/17213 Karar ve 19.12.2016 Tarih; Yargıtay, İçtihadı Birleştirme Hukuk Genel Kurulu, 2013/1 Esas, 2014/1 Karar ve 21.02.2014 Tarih.

1.3. ARA DEĞERLENDİRME

Hukukî dinlenilme hakkı, niteliği itibariyle bir temel hak olarak ele alınır²⁰⁷. T.C. Anayasası içerisinde “Temel Haklar ve Ödevler” başlıklı İkinci Kısım altında, madde 36 düzenlemesiyle birlikte; kişilerin, yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma hakkı olduğu, ifade edilmiştir. Aynı doğrultuda olacak şekilde, 6100 s. HMK içerisinde, “Yargılamaya Hâkim Olan İlkelere” başlıklı İkinci Bölüm altında, 27. maddeyle birlikte hukukî dinlenilme hakkı düzenleme altına alınmıştır²⁰⁸. Her ne kadar hukukî dinlenilme hakkı, HMK düzenlemeleri açısından yargılamaya hâkim olan bir “ilke” olarak nitelendirilmişse de aslında ilgili hak, normlar hiyerarşisi açısından anayasal nitelikte bir temel haktır²⁰⁹.

Öğretide, hukukî dinlenilme hakkının içeriği ele alınırken “bilgilenme hakkı”, “açıklama hakkı” ve “dikkate alma ve değerlendirme yükümlülüğü” şeklinde bir sınıflandırma tercih edilmiştir²¹⁰. Bu kapsamda, hukukî dinlenilme hakkının kapsamının ve içeriğinin sınırlarını; tarafların ilgili oldukları yargılamadan haberdar edilmesi, tarafların karara etkili olabilecek görüşlerini açıklama fırsatına sahip olmaları, tarafların uyumsuzluğa ilişkin temel iddia ve savunmalarının mahkeme tarafından tartışılmış olması gibi temel meseleler belirler.

İhtiyatî tedbir kavramı hukuki anlamını, belirli bir süreç içerisinde elde etmiştir. Bu gelişim ve değişim süreci içerisinde, ihtiyatî tedbir ve geçici hukukî koruma kavramları sık sık birbiriyle karıştırılmıştır. 6100 s. Kanun ile birlikte, bu karışıklık büyük ölçüde giderilmiştir. 6100 s. HMK içerisinde yer alan 10. Kısım başlığı “Geçici Hukuki Koruma” şeklinde kapsayıcı bir üst başlıktır²¹¹. Bu başlığın altında ise “Birinci Bölüm”

---

²⁰⁷ ARTIK, age, s. 366.

²⁰⁸ İlgili maddenin 1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu içerisinde doğrudan düzenlenmediği ve ancak ilgili 1086 sayılı mevzuatın 76. maddesi çerçevesinde ele alınabildiği öğretilerde ifade edilmiştir. İlgili düzenlemenin 1925 tarihli Neuchatel Usul Kanunu (CPCN) örneklemeyle iç mevzuatımıza dahil edildiği ifade edilmektedir. Bu yönde detaylı bilgi için bkz. UMAR Bilge, Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi, 2. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2014, s. 126.

²⁰⁹ Azınlık bir görüş olarak, hukukî dinlenilme hakkının bir temel hak olarak ele alınamayacağını ifade eden bazı görüşlerin değerlendirildiği kaynak için bkz. PEKCANİTEZ, “Hukuki Dinlenilme Hakkı, s. 755.

²¹⁰ ÖZEKES, age, s. 86 – 186; GÖRGÜN, BÖRÜ, TORAMAN ve KODAKOĞLU, age., s. 354; Öğretilerde Sezin Aktepe Artık, üst başlık olarak “dikkate alınma hakkı” şeklinde bir kullanım tercih etmiş olsa da ardından Özekes’e atıfta bulunmuş ve ilgili başlık altında ele alınan konuların doktrinde aslında “dikkate alma ve değerlendirme yükümlülüğü” şeklinde ifade edildiğini vurgulamıştır. Detaylı bilgi için bkz. ARTIK, age, s. 407.

²¹¹ MİSTAÇOĞLU, age, s. 3.

olarak “İhtiyatî Tedbir” kavramı ile karşılaşırız. İhtiyatî tedbir ile ilgili düzenlemeler, bahse konu mevzuat içerisinde, 389-399 maddeleri arasında kanun koyucu tarafından detaylıca ele alınmıştır. İhtiyatî tedbir en genel anlamda; yargılama öncesinde veya yargılama sırasında yargı organları tarafından, davacının veya davalının talebiyle, kesin hüküm anına kadar geçen süreç içerisinde, dava konusunun; çeşitli risk ve zararlara karşı geçici nitelikte, sınırlı veya geniş kapsamlı bir şekilde hukuken korunması olarak ifade edilebilir.

Bu çalışma açısından esaslı öneme sahip bir mesele, aynı zamanda ihtiyatî tedbir yargılamasının kendisine özgü bir özelliği ile ilgilidir. İhtiyatî tedbir yargılamasında mahkeme, karşı taraf dinlenilmeden de karar verebilmektedir. 6100 s. HMK md. 390 f. 2 düzenlemesi uyarınca, “talep sahibinin haklarının derhal korunmasında zorunluluk bulunan” bir durum var ise bu durumda, karşı taraf dinlenilmeden de karar verilebilmektedir. Öğretide, bu durumun hukukî dinlenme hakkını ihlal etmeyeceği ifade edilmiştir²¹².

Öğretide ifade edilen görüşün gerekçeleri çalışmanın ikinci bölümü ile birlikte ele alınacaktır. İhtiyatî tedbir yargılamasında mahkemenin, hukukî dinlenme hakkını ihlal etmeksizin ve karşı tarafı dinlemeden karar verebilmesine imkân sağlayan mevcut araçlar ele alınacaktır.

---

²¹² PEKCANITEZ v.d., Cilt III, s. 2475.

BÖLÜM 2:

İHTİYATÎ TEDBİR YARGILAMASINDA HUKUKÎ DİNLENİLME HAKKINI SAĞLAYAN MEVCUT ARAÇLAR

İhtiyatî tedbir yargılamasında mahkeme, karşı tarafı dinlemeden de ihtiyatî tedbir kararı verebilmektedir. Bu durum, ihtiyatî tedbir talebinde bulunanın haklarının ivedilikle korunmasının gerektiği hallerde mümkündür. Öğretide, karşı taraf dinlenmeksizin verilen tedbir kararlarının sonradan devreye giren bazı koruma mekanizmaları sayesinde hukukî dinlenilme hakkını ihlal etmeyeceği ifade edilmiştir²¹³. İhtiyatî tedbir yargılamasında mahkemenin, hukukî dinlenilme hakkını ihlal etmeksizin karşı tarafı dinlemeden karar verebilmesine imkân sağlayan bazı ek hukukî araçlar vardır. Bu araçlar arasından; tamamlayıcı merasim, duruşma, kanun yolu, tazminat ve teminat şeklinde karşımıza çıkan hukukî süreçler esasında karşı tarafın dinlendiği durumlarda da koruyucu hukukî mekanizmalar olarak karşımıza çıkabilirler. Ancak karşı taraf dinlenilmediği durumlarda onların haklarının korunumu bakımından özel bir anlam ve önem kazanmış olurlar. İtiraz ise sadece karşı taraf dinlenilmeden verilen tedbir kararları bakımından bir koruma sağlar. Bu kapsamda, ilgili hukukî araçların incelenmesi önem arz etmektedir.

---

²¹³ İhtiyatî tedbir yargılamasında, karşı taraf dinlenilmeden de karar verilebilmektedir. Bu durum, öğretide kabul edildiği üzere, hukukî dinlenilme hakkının tam anlamıyla yok sayıldığı anlamına gelmez. İvedi olarak tedbir kararı verilmesi gereken bir durumun neticesinde, geç de olsa, başlangıçta ihmal edilen hukukî dinlenilme hakkı, karşı tarafın dinlenmesi zorunluluğu ile birlikte çeşitli hukukî araçlar vasıtasıyla giderilmektedir. Bu konuda öğretide yer alan açıklamalar için bkz: PEKCANİTEZ v.d., Cilt III, s. 2475.

2.1. TAMAMLAYICI MERASİM

6100 s. HMK md. 393 düzenlemesi uyarınca, ihtiyatî tedbir yargılaması sonucunda verilecek olan kararın uygulanması sağlanır. Kararın tebliği veya tefhimi itibariyle bir hafta içerisinde uygulanması için talepte bulunulmalıdır; aksi durumda karar kendiliğinden ortadan kalkacaktır²¹⁴. İlgili karar, kararı veren mahkemenin yargı çevresi içerisinde veya tedbire konu şeyin bulunduğu yerde bulunan icra dairesi vasıtasıyla gerçekleştirilir²¹⁵. Kararı uygulamak üzere mahkeme, kararında önceden belirtmek şartıyla yazı işleri müdürünü görevlendirebilir; bu durum 6100 s. HMK md. 393 f. 2 ile birlikte düzenleme altına alınmıştır. Diğer taraftan, kararın uygulanması sırasında gerek duyulması halinde zor kullanılabilceği, ilgili maddenin devamında kanun koyucu tarafından ifade edilmiştir. Tedbiri uygulayan memurun tutanak düzenlemesi gerektiği de aynı düzenleme ile teminat altına alınmıştır. Bu süreçler bir bütün olarak, ihtiyatî tedbir yargılaması neticesinde verilen kararın uygulanmasına hizmet eder.

İhtiyatî tedbir yargılaması sonunda verilen tedbir kararının uygulanması, henüz uyuşmazlık konusunun esası hakkında bir dava açılmamış ise ek bir süreci daha gerektirir. İhtiyatî tedbir yargılaması sonunda verilen tedbir kararı, henüz uyuşmazlık konusuna ilişkin bir dava açılmadan önce verilmiş ise bu durumda, kararın uygulanmasını talep eden kişi, talebinin ardından iki hafta içerisinde uyuşmazlık konusuna ilişkin bir dava açmak zorundadır²¹⁶. Bu davanın açıldığına ilişkin belgeler ise 6100 s. HMK md. 397 f. 1 uyarınca ihtiyatî tedbir kararını uygulayan memura sunulmalı; karşılığında ise bu belgelerin dosyaya sunulduğuna ilişkin bir belge alınmalıdır. Aksi durumda, verilmiş olan ihtiyatî tedbir kararı kendiliğinden ortadan kalkacaktır. Uyuşmazlık konusu hakkında açılan davanın dosyası, daha doğru bir ifadeyle esas dava dosyası, ihtiyatî tedbir yargılamasına konu dosyayı eki olarak kabul edecektir²¹⁷. İlave olarak, dava açılması için kanunda öngörülen iki haftalık sürenin hesaplanması aşamasında, şayet uyuşmazlık konusu gereği dava şartı arabuluculuk gündeme geliyorsa, arabuluculuk bürosuna

---

²¹⁴ TANRIVER, age., s. 226.

²¹⁵ TANRIVER, age.s. 226.

²¹⁶ 6100 s. HMK md. 397 f. 1 düzenlemesi: “İhtiyati tedbir kararı dava açılmasından önce verilmişse, tedbir talep eden, bu kararın uygulanmasını talep ettiği tarihten itibaren iki hafta içinde esas hakkındaki davasını açmak ve dava açtığına ilişkin evrakı, kararı uygulayan memura ibrazla dosyaya koydurtmak ve karşılığında bir belge almak zorundadır. Aksi hâlde tedbir kendiliğinden kalkar.”

²¹⁷ 6100 s. HMK md. 397 f. 4 düzenlemesi: “İhtiyati tedbir dosyası, asıl dava dosyasının eki sayılır.”

başvurulduğu andan itibaren arabuluculuk sürecine ilişkin son tutanağın tutulması anına kadar geçecek olan süre, bu iki haftalık süreye ilişkin hesaplamaya dahil edilmeyecektir²¹⁸.

İhtiyatî tedbir yargılaması sonucunda lehine karar verilmiş olan kişi her ne kadar iki haftalık süre içerisinde esas davasını açmış ise de şayet ihtiyatî tedbir yargılaması sonunda verilen tedbir kararının uygulanmasını, kararın verilmesinden itibaren bir hafta içerisinde talep etmemiş ise, bu durumda 6100 s. HMK md. 393 f. 1 uyarınca, ilgili tedbir kararı kendiliğinden ortadan kalkacaktır. Bu durum, 6100 s. HMK md. 393 ve md. 397 düzenlemelerinin birlikte ele alınması gerektiğini ortaya koymaktadır. Tamamlayıcı merasimlerin eksiksiz gerçekleştirilmesi, ihtiyatî tedbir yargılaması sonunda verilen tedbir kararının uygulanmasını teminat altına alacaktır.

Bu süreç bir bütün olarak ele alınır ise karşı taraf dinlenilmeden verilmiş olan ihtiyatî tedbir kararının, artık kanun koyucu tarafından tamamlayıcı merasimle birlikte çerçevesi normatif olarak sürelerle ve prosedürlerle belirlenmiş bir başka sürece dönüştürüldüğü kabul edilebilir; bu şekilde, karşı tarafın da dinleneceği bir esas yargılama zemininin oluşturulduğu ifade edilebilir.

2.2. DURUŞMA

6100 s. HMK md. 390 f. 2 düzenlemesi ile birlikte, ihtiyatî tedbir talep eden kişinin hakkının ivedi bir şekilde korunmasında zorunluluk var ise hâkimin ancak bu ihtimalde karşı tarafı dinlemeden de tedbir kararı verebileceği düzenleme altına alınmıştır. Fakat bu düzenleme, kanun koyucu tarafından emredici bir düzenleme olarak dikkate alınmış olmasa da uygulamada, genellikle duruşma yapılmaksızın ihtiyatî tedbir talebi hakkında bir karar verilmektedir²¹⁹. Bu durumda karşı taraf dinlenmeden bir karar verilmektedir ki öğretide bu durumun hukukî dinlenilme hakkını da ihlal etmediği belirtilmiştir²²⁰. Adalet Bakanlığı tarafından senelik olarak tutulan istatistikler incelendiğinde tespit edilebileceği üzere, 2021 senesi içerisinde hukuk mahkemelerine

---

²¹⁸ TANRIVER, age., s. 229.

²¹⁹ KONURALP Cengiz Serhat (2006), İcra ve İflas Hukuku'nda İhtiyatî Tedbirler, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, s. 135.

²²⁰ TANRIVER, age., s. 221.

önünde “değişik iş” nitelendirmesiyle talebe konu edilen ihtiyatî tedbir sayısı 5.451’dir²²¹. Bu sayı 2020 senesine konu istatistiklerde ise 5.423’tür²²². Ancak Adalet Bakanlığı’na istatistik talebimiz sonucu kaç ihtiyatî tedbir talebi için duruşma yapılarak karar verildiği ve duruşma yapılan taleplerin kaçının reddedildiği üzerine bir veri bulunmadığı öğrenilmiştir²²³.

Uygulamada her ne kadar duruşma yapılmaksızın, genellikle dosya üzerinden bir inceleme yapılmaktaysa da bu durum esasında kanun koyucunun tam olarak ön gördüğü bir sonuç değildir. Kanun koyucunun vurguladığı durum, ihtiyatî tedbir talep eden kişinin hakkının ivedi bir şekilde korunması ile ilgilidir. Kanun koyucunun 6100 s. HMK md. 389 ve devamı ile çizdiği normatif sınır incelendiğinde, dosya üzerinden gerçekleştirilecek olan ihtiyatî tedbir incelemesinin ancak ve ancak gecikmesinde sakınca bulunan bir durumun varlığı halinde, duruşma yapılmasına imkân bulunmayan bir anda gündeme gelebileceği değerlendirilmelidir²²⁴. İlgili düzenlemeler, ihtiyatî tedbir talep eden kişinin hakkının korunması amacıyla hâkimin karşı tarafı dinlemeden de tedbir kararı verebileceği şekilde düzenleme altına alınmamıştır. 6100 s. HMK md. 390 f. 2 düzenlemesi incelendiğinde tespit edilebileceği üzere, ihtiyatî tedbir talep eden kişinin hakkının ivedi bir şekilde korunmasında zorunluluk bulunması gereklidir²²⁵. Bu zorunluluk var olsa dahi hâkimin ihtiyatî tedbir talebine yönelik incelemesini dosya üzerinden veya duruşmalı olarak ele alması hususunda takdir yetkisi olduğu ilgili normun lafzından anlaşılır. Bu açıklamalar neticesinde anlaşılacağı üzere, temel olan duruşmalı incelemedir.

Öğretide her ne kadar ihtiyatî tedbir talebine yönelik incelemenin dosya üzerinden yapılmasının hukukî dinlenilme hakkını ihlal etmeyeceği ifade edilmekteyse de bu

---

²²¹ T.C. Adalet Bakanlığı, Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü, Adli İstatistikler 2021, s. 206, <https://adlisicil.adalet.gov.tr/Resimler/SayfaDokuman/310520221416422021H%C4%B0ZMETE%C3%96ZELK%C4%B0TAP.pdf> (Son Erişim Tarihi: 09.04.2023).

²²² T.C. Adalet Bakanlığı, Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü, Adli İstatistikler 2020, s. 205, <https://adlisicil.adalet.gov.tr/Resimler/SayfaDokuman/501202216013122420211449082020H%C4%B0ZMETE%C3%96ZELK%C4%B0TAP.pdf> (Son Erişim Tarihi: 09.04.2023).

²²³ Adalet Bakanlığı cevabı için bkz. Ek 1.

²²⁴ 6100 s. HMK md. 389 f. 1: ” *Mevcut durumda meydana gelebilecek bir değişme nedeniyle hakkın elde edilmesinin önemli ölçüde zorlaşacağından ya da tamamen imkânsız hâle geleceğinden veya gecikme sebebiyle bir sakıncanın yahut ciddi bir zararın doğacağından endişe edilmesi hâllerinde, uyuşmazlık konusu hakkında ihtiyati tedbir kararı verilebilir.* ”

²²⁵ 6100 s. HMK md. 390 f. 2: “*Talep edenin haklarının derhâl korunmasında zorunluluk bulunan hâllerde, hâkim karşı tarafı dinlemeden de tedbire karar verebilir.* ”

yorum, normatif sınırlar içerisinde yürütülen bir uygulama ile ilgilidir. Ancak keyfi bir şekilde, daha doğru bir ifadeyle hukuki şartlar sağlanmadan, dosya üzerinden gerçekleştirilecek bir inceleme neticesinde durum farklı değerlendirilebilir. Bu ihtimalde, ilgili talebin duruşmalı olarak incelenmemesi ve buna bağlı olarak da karşı tarafın dinlenilmemesi sonucunda hukukî dinlenilme hakkının ihlalden bahsedilebileceği kabul edilebilir görünmektedir.

2.3. TEMİNAT

6100 s. HMK md. 392 düzenlemesinin gereği olarak ihtiyatî tedbir talep eden taraf, tedbir kararı ile birlikte gündeme gelebilecek olası zararların önlenmesi amacıyla teminat göstermek konusunda bir yükümlülüğe sahiptir²²⁶. Ancak bu yükümlülüğün gerekli olup olmadığı, mahkeme tarafından değerlendirilecektir²²⁷. Resmi bir belge veya kesin bir delil var ise ya da durum ve şartların değerlendirilmesi neticesinde mahkeme teminatın gerekli olmadığına kanaat getirmiş ise bu çerçevede teminat istenmesi gerekli görülmez. Esas olan, teminat alınmasına gerek olmadığına ilişkin kararın, mahkeme tarafından açıkça gerekçelendirilmesi gerektiğidir²²⁸. Bir yandan yaklaşık ispat kuralı ile birlikte ihtiyatî tedbir talep eden kişiye bir esneklik sağlanırken diğer taraftan bu esneklik, teminat yükümlülüğü ile giderilir²²⁹.

Adli yardım müessesesinden yararlanan kişiler ise ihtiyatî tedbir talepleri için teminat göstermek zorunda değildir²³⁰. Diğer taraftan, teminat vermiş olan kişiler, şartların ve koşulların değerlendirilmesi neticesinde ödemiş oldukları bu teminatı iade alacaklardır. Uyuşmazlığa ve tedbir talebine konu meseleyle ilgili olarak asıl davanın neticesinde bir karar verilmesinin ardından hüküm kesinleştikten sonra veya söz konusu

---

²²⁶ TANRIVER, age., s. 220; 6100 s. HMK md. 392 f. 1 cümle 1: “İhtiyatî tedbir talep eden, haksız çıktığı takdirde karşı tarafın ve üçüncü kişilerin bu yüzden uğrayacakları muhtemel zararlara karşılık teminat göstermek zorundadır.”

²²⁷ 6100 s. HMK md. 392 f. 1 cümle 2: “Talep, resmî belgeye, başkaca kesin bir delile dayanıyor yahut durum ve koşullar gerektiriyorsa, mahkeme gerekçesini açıkça belirtmek şartıyla teminat alınmamasına da karar verebilir.”

²²⁸ GÖRGÜN, BÖRÜ, TORAMAN ve KODAKOĞLU, age., s. 729; TANRIVER, age., s. 220.

²²⁹ KONURALP (2006), age., s. 126-127.

²³⁰ GÖRGÜN, BÖRÜ, TORAMAN ve KODAKOĞLU, age., s. 729; 6100 s. HMK md. 392 f. 1 cümle 3: “Adli yardımdan yararlanan kimsenin teminat göstermesi gerekmez.”

ihtiyatî tedbir kararının ortadan kalkmasının neticesinde bir aylık süre içerisinde herhangi bir tazminat davası açılmaz ise bu durumda verilen teminatın iadesi gerekecektir²³¹.

İhtiyatî tedbir kararının verilmesinin ardından da bu sefer 6100 s. HMK md. 395 düzenlemesi uyarınca, aleyhine karar verilen ve tedbir uygulanan kişilerin teminat göstererek ilgili kararın tamamen kaldırılmasını veya değiştirilmesini talep edebilecekleri gündeme gelir²³². Her ne kadar başlangıçta karşı tarafın dinlenilmemesiyle birlikte hukukî dinlenilme hakkının esnetilmesi neticesinde bir tedbir kararı verilmiş olsa da, tamamlayıcı bir süreç olarak, aleyhine tedbir kararı verilmiş olan kişilere de teminat göstererek ilgili kararın kaldırılması veya değiştirilmesi yönünde bir hak tanınması ile birlikte bir menfaat dengesinin sağlanmaya çalışıldığı gözlemlenir²³³.

2.4. İTİRAZLAR

6100 s. HMK md. 394 düzenlemesi de konumuz itibariyle önemli bir düzenlemedir. İlgili düzenlemeye göre, karşı taraf dinlenilmeksizin verilen ihtiyatî tedbir kararına itiraz edilebilmektedir. Bu düzenlemenin, başlangıçta esnetilen hukukî dinlenilme hakkının telafisi amacıyla getirilmiş bir araç olduğu ifade edilir²³⁴. İlgili düzenlemenin mefhum-u muhalifi ise karşı tarafın dinlenilmesi suretiyle verilen bir ihtiyatî tedbir kararına karşı itiraz edilemeyeceği gibi bir sonucu doğurur. Bu durum, öğretilerde eleştirilmiş ve esasında her şartta itiraz hakkının korunması gerektiği ifade edilmiştir²³⁵. İtiraz hakkı, sadece dinlenilmeyen tarafa sağlanmış bir hukuki imkân değildir; aynı şekilde bahse konu ihtiyatî tedbirin uygulanması neticesinde menfaati açık bir şekilde ihlale uğrayan üçüncü kişilerin de ihtiyatî tedbirin şartlarına ve teminatına itiraz etme hakları vardır²³⁶. Bu kişiler, 6100 s. HMK md. 394 f. 3 uyarınca ilgili tedbir kararını öğrenmelerinden itibaren bir hafta içerisinde bu haklarını kullanmalıdır. Bu süre hak düşürücü bir süredir²³⁷.

---

²³¹ 6100 s. HMK md. 392 f. 2: “Asıl davaya ilişkin hükmün kesinleşmesinden veya ihtiyatî tedbir kararının kalkmasından itibaren bir ay içinde tazminat davasının açılmaması üzerine teminat iade edilir.”

²³² TANRIVER, age., s. 231.

²³³ PEKCANITEZ v.d., Cilt III, s. 2538-2539.

²³⁴ TANRIVER, s. 230; PEKCANITEZ v.d., Cilt III, s. 2532.

²³⁵ PEKCANITEZ v.d., Cilt III, s. 2532; GÖRGÜN, BÖRÜ, TORAMAN ve KODAKOĞLU, age., s. 735.

²³⁶ GÖRGÜN, BÖRÜ, TORAMAN ve KODAKOĞLU, age., s. 735.

²³⁷ PEKCANITEZ v.d., Cilt III, s. 2532.

İtiraz, ifade edildiği üzere kendisi dinlenilmeden bu karara katlanmak durumunda bırakılmış tarafa verilen bir başvuru imkanındır. Bu başvuru imkanının ne zamana kadar kullanılabilir bir hukukî araç olduğu da önemlidir. İtiraz hakkını kullanmak isteyen taraf, 6100 s. HMK md. 394 f. 2 uyarınca ihtiyatî tedbirin uygulanması sırasında orada bulunuyorsa tedbirin uygulanması anından itibaren; şayet orada bulunmuyorsa tedbirin uygulanmasına ilişkin tutanağın tebliğinden itibaren bir hafta içerisinde itiraz hakkını kullanmalıdır. Bu hakkını, kararı veren mahkemeye yöneltecektir. Bu talep; ihtiyatî tedbirin şartlarına, mahkemenin yetkisine ve teminata ilişkin olabilir. Öğretide, bu sınırlamanın görüldüğü kadar daraltıcı bir sınırlama olmadığı; özellikle ihtiyatî tedbirin şartlarından bahsedilmesinin esasında itiraz hakkının çerçevesini genişlettiği ifade edilmiştir²³⁸.

İtiraz müessesesi, aksine bir karar verilmediği sürece tedbirin icrasını durdurmaz²³⁹. İtiraz sürecinin başlatılabilmesi için hak talep eden kişi bir dilekçe verir; bu dilekçede itiraz sebeplerini açıkça gösterir ve bu başvurusuna dayanak olarak gösterdiği delilleri de dilekçeye ekler²⁴⁰. İtiraz üzerine mahkeme, dosya üzerinden kararını açıklayabilir ve bu karar ile birlikte tedbir kararı kaldırılabilir ya da değiştirilebilir. Ancak 6100 s. HMK md. 394 f. 4 uyarınca her durumda mahkeme ilgilileri ve tarafları öncelikle duruşmaya davet etmelidir. Bu yönüyle de esasında ilk ihtiyatî tedbir kararının verildiği süreçten ayrılan bir süreç gündeme gelir. Bu süreçte hukukî dinlenilme hakkı, ilk ihtiyatî tedbir kararının verildiği süreçten farklı olarak tarafların ve ilgililerin davet edilmesiyle birlikte doğrudan doğruya somutlaşmaktadır.

İhtiyatî tedbir kararı ile ilgili olarak ileri sürülen itiraz üzerine verilen karara karşı 6100 s. HMK md. 394 f. 5 uyarınca kanun yoluna başvurulabilir. Kanun yolu ifadesinin karşılığı bu süreçte istinaf kanun yoludur²⁴¹. Aynı düzenleme uyarınca kanun yoluna başvurulması, başlı başına tedbir kararının uygulanmasını durdurmaz. Ancak kanun yoluna ilişkin bu başvuru, ilk incelenecek kesin olarak hükme bağlanacak hususlardandır.

İtiraz müessesesinin bir başka görünümü daha vardır. 6100 s. HMK md. 396 düzenlemesi, durum ve şartların değişmesi sebebiyle ihtiyatî tedbir kararına itirazı

---

²³⁸ PEKCANITEZ v.d., Cilt III, s. 2533.

²³⁹ TANRIVER, age., s. 230.

²⁴⁰ GÖRGÜN, BÖRÜ, TORAMAN ve KODAKOĞLU, age., s. 735.

²⁴¹ TANRIVER, age., s. 231; GÖRGÜN, BÖRÜ, TORAMAN ve KODAKOĞLU, age., s. 736.

gündeme getirmektedir. Bahse konu edilen ilk itiraz imkanından farklı olarak, durum ve şartların değişimi nedeniyle sağlanan itiraz imkanından, ilk tedbir kararı verildiği sırada dinlenmiş olsun veya olmasın kendi aleyhine tedbir kararı uygulanan kişi veya kişiler faydalanabilmektedir²⁴². Bir diğer farklılık, durum ve şartların değişimi nedeniyle sağlanan itiraz imkanından faydalanmak isteyen tarafın, bu imkanını kullanırken ihtiyatî tedbir kararının verildiği an var olan şartlara ilişkin bir itirazda bulunamamasıdır²⁴³. 6100 s. HMK md. 396 f. 2 düzenlemesinde, doğrudan doğruya HMK md. 394 düzenlemesinin üçüncü ve dördüncü fıkralarının kıyas yoluyla uygulanacağı kanun koyucu tarafından ifade edilmiştir. Dikkatle ele alındığında, md. 394 düzenlemesinin beşinci fıkrasına atıfta bulunulmamıştır; bu hususun ortaya çıkardığı sonuç ise durum ve şartların değişimi nedeniyle yapılan itiraz üzerine verilen kararlar aleyhine kanun yoluna gidilememesidir²⁴⁴.

Özetle, aleyhine ihtiyatî tedbir kararı verilen kişi şayet karar sırasında hazır bulunmuş ve hukukî dinlenilme hakkının gerekleri yerine getirilmiş ise bu durumda kendisine 6100 s. HMK md. 394 düzenlemesi uyarınca itiraz imkânı sağlanmayacaktır. Ancak karar sırasında aleyhine tedbir kararı verilen kişi hazır bulundurulmadıysa, hukukî dinlenilme hakkının gereklerinin teminat altına alınabilmesi için 6100 s. HMK md. 394 düzenlemesi uyarınca bir itiraz imkânı sağlanmaktadır. İtiraz üzerine taraflar yine hukukî dinlenilme hakkının gereği olarak mahkemeye davet edilmelidir. Diğer taraftan, karar anında hazır bulunsun veya bulunmasın, aleyhine tedbir kararı verilen kişiler, ilerleyen süreçte durum ve şartların değişmesi nedeniyle 6100 s. HMK md. 396 uyarınca farklı bir itiraz imkanına daha sahiptir.

2.5. KANUN YOLU

Aleyhine ihtiyatî tedbir kararı verilen kişi, yukarıda ifade edilen şartların varlığı durumunda ilgili karara karşı itirazda bulunabilmektedir. Sağlanan bu itiraz imkânı üzerine verilecek karar, ilgili tedbir kararının devamına, kaldırılmasına veya değiştirilmesine ilişkin olarak ortaya çıkabilir. Bu karar neticesinde tedbir talep eden taraf veya aleyhine tedbir kararı verilen taraf ilgili kararı kanun yolu başvurusuna konu

---

²⁴² PEKCANITEZ v.d., Cilt III, s. 2536.

²⁴³ PEKCANITEZ v.d., Cilt III, s. 2536.

²⁴⁴ PEKCANITEZ v.d., Cilt III, s. 2537.

edebilir²⁴⁵. 22.07.2020 kabul tarihli ve 7251 s. Kanun ile gerçekleştirilen değişiklik öncesinde öğretide eleştirildiği üzere, şayet aleyhine tedbir kararı verilmiş olan taraf mahkemede dinlenmiş ise kanun yoluna başvuramamaktaydı²⁴⁶. Bunun temel sebebi ise aleyhine tedbir kararı verilmiş olan tarafın kanun yoluna başvurabilmesine imkân sağlayan normatif bir düzenleme olmamasıydı. 22.07.2020 kabul tarihli ve 7251 s. Kanun ile gerçekleştirilen yeniliklerden birisi de 6100 s. HMK md. 391 f. 3 düzenlemesidir. İlgili düzenlemeyle birlikte, yüzüne karşı aleyhine tedbir kararı verilmiş olan tarafın da kanun yoluna başvurabileceği teminat altına alınmıştır. Aynı düzenlemeyle, bu tür başvuruların öncelikle ele alınacağı ve kesin olarak hükme bağlanacağı ifade edilmiştir.

Hatırlatmak gerekirse, ihtiyatî tedbir kararı ile ilgili olarak ileri sürülen itiraz üzerine verilen karara karşı 6100 s. HMK md. 394 f. 5 uyarınca kanun yoluna başvurulabilir. Kanun yolu ifadesinin karşılığı, istinaf kanun yoludur²⁴⁷. İhtiyatî tedbir kararı aleyhine istinaf kanun yoluna başvuru yapılır ise bu başvuru üzerine Bölge Adliye Mahkemesi'nin vereceği karar kesin karar niteliğinde olacaktır; aleyhine temyiz başvurusunda bulunulamayacaktır²⁴⁸. 6100 s. HMK md. 362 f. 1 (f) bendi uyarınca, Bölge Adliye Mahkemesi tarafından yürütülen bir yargılama söz konusu olduğunda gündeme gelebilecek bir ihtiyatî tedbir kararı ilk bakışta denetime kapalı olarak değerlendirilebilir. İlgili düzenlemede kanun koyucu, Bölge Adliye Mahkemesi tarafından geçici hukukî korumalara ilişkin verilen kararlara karşı temyiz başvurusunda bulunulamayacağını açıkça düzenleme altına almıştır. Ancak öğretide de ifade edildiği üzere, kanun koyucunun esas amacı ihtiyatî tedbir kararlarının denetime açık olmasıdır; bu durum esasında hukukî dinlenilme hakkının da gereğidir. Bölge Adliye Mahkemesi, ilk derece yargı mercii olarak yürüttüğü yargılamalar sırasında da ihtiyatî tedbir kararları verebilmektedir; bu doğrultuda bir değerlendirme yapıldığında, ilgili kararın da denetime açık olmasının ve temyiz edilebilir bir karar olarak kabul edilmesinin esasında kanun koyucunun amacına uygun bir yorum olacağı kabul edilmelidir²⁴⁹. Aksi bir durum, hukukî dinlenilme hakkının gereklerini karşılamayacaktır.

---

²⁴⁵ PEKCANITEZ v.d., Cilt III, s. 2499.

²⁴⁶ GÖRGÜN, BÖRÜ, TORAMAN ve KODAKOĞLU, age., s. 735; TANRIVER, age., s. 225; PEKCANITEZ v.d., Cilt III, s. 2500.

²⁴⁷ TANRIVER, age., s. 231; GÖRGÜN, BÖRÜ, TORAMAN ve KODAKOĞLU, age., s. 736.

²⁴⁸ SİMİL Cemil, "Bölge Adliye Mahkemelerinin İhtiyatî Tedbir Kararı Verebilmesi ve Kararın Denetimi", Süleyman Demirel Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 10, Sayı 2 (2020), s. 187-188.

²⁴⁹ SİMİL, age., s. 188 vd..

2.6. TAZMİNAT

İhtiyatî tedbir kararları, niteliği itibariyle yaklaşık ispat ile yetinilerek ve esaslı bir inceleme gerçekleştirilmeksizin verilen kararlardır. İhtiyatî tedbir kararları alınırken genellikle aleyhine tedbir uygulanan taraf dinlenmez. Hukukî dinlenilme hakkının gerekleri ise ilerleyen süreç içerisinde giderilmeye çalışılır. Bu noktada, ihtiyatî tedbir talep eden tarafın yargılama neticesinde haksız bulunması da mümkündür²⁵⁰. Dolayısıyla, yargılamanın öncesinde veya henüz başında ihtiyatî tedbir talebinin kabul edildiği durumlarda, aleyhine tedbir uygulanan kişi veya kişilerin yargılama neticesinde menfaatleri doğrultusunda karar verildiği takdirde; başlangıçta uygulanmış olan tedbir kararı nedeniyle haksız bir şekilde zarara uğraması sonucu ile karşılaşılacaktır²⁵¹. İşte, aleyhine tedbir kararı verilmiş ve menfaati zarara uğramış olan kişi veya kişilerin bu gibi durumlarda zararlarının giderimi amacıyla tazminat davası açabilecekleri kabul edilmiştir²⁵².

Öğretide ilgili tazminat sorumluluğu, haksız fiil sorumluluğuna benzetilir²⁵³. Ancak yine öğretilerde ifade edildiği üzere bu benzetme, çok da uygun bir benzetme değildir. Bilindiği üzere haksız fiil veya tehlike sorumluluğu ile ilgili bir değerlendirme yapılırken ilgili fiilin, hukuka aykırı bir fiil olması gerekir. Ancak haksız ihtiyatî tedbirden kaynaklanan tazminat davasında hukuka aykırı bir fiilin bulunması aranmamaktadır²⁵⁴. Bu nedenle haksız ihtiyatî tedbirden kaynaklanan tazminat davası, fedakarlığın denkleştirilmesi çerçevesinde ele alınırsa daha doğru bir yaklaşım olacaktır²⁵⁵.

Tedbir talep eden başlangıçta iyi niyetli olabilir; ancak bu durum kusursuz sorumluluk halini ortadan kaldırmayacaktır²⁵⁶. Şayet tedbir talep eden iyi niyetli taraf, yargılama sonucunda haksız çıkmış ise ve ilgili tedbir nedeniyle karşı taraf zarara uğramış ise bu durumda haksız ihtiyatî tedbirden kaynaklanan tazminata ilişkin bir sorumluluktan söz edilecektir. Bu süreç 6100 s. HMK md. 399 düzenlemesi usulüne göre

---

²⁵⁰ TANRIVER, age., s. 233.

²⁵¹ PEKCANİTEZ v.d., Cilt III, s. 2541.

²⁵² MİSTAÇOĞLU, age., s. 98.

²⁵³ MİSTAÇOĞLU, age., s. 99.

²⁵⁴ PEKCANİTEZ v.d., Cilt III, s. 2541.

²⁵⁵ PEKCANİTEZ v.d., Cilt III, s. 2541.

²⁵⁶ TANRIVER, age., s. 233.

gerçekleştirilecektir. İlgili tazminat talebini içeren dava, esas hakkındaki davanın görüldüğü mahkeme nezdinde gündeme getirilecektir²⁵⁷. 6100 s. HMK md. 399 f. 3 uyarınca bahse konu tazminat davasının, esas hakkında verilen hükmün kesinleşmesinden veya ihtiyatî tedbir kararının kalkmasından itibaren bir yıl içerisinde açılması gereklidir. Öğretide ifade edildiği gibi ihtiyatî tedbir kararı eğer itiraz üzerine kaldırılmış olur ise bu durumda başlangıçta lehine tedbir kararı verilen tarafın esas yargılamada haklı çıkması halen mümkün olacaktır. Bu ihtimal bertaraf edilmeden zamanaşımı süresinin işlemeye başlamayacağı kabul edilmelidir²⁵⁸.

Yukarıda açıklandığı üzere kusursuz sorumluluk söz konusu olduğu için ve bu nedenle fiile bağlı kusur değerlendirmesi gerçekleştirilmeyeceği için haksız ihtiyatî tedbirden kaynaklanan tazminata ilişkin olarak haksız fiil sorumluluğu nitelendirmesini doğrudan doğruya yapamamaktayız. Ancak kusur unsuru dışında diğer unsurlar bakımından haksız ihtiyatî tedbirden kaynaklanan tazminata ilişkin olarak haksız fiil sorumluluğu üzerinden kıyasen bir değerlendirme yapılabilir. Bu kapsamda ilk unsur, ihtiyatî tedbir kararının kural olarak icrasının sağlanmış olması gerektiğidir²⁵⁹. İkinci unsur ise ihtiyatî tedbir kararının haksız olması gerektiğidir²⁶⁰. Haksız ihtiyatî tedbirden kaynaklanan tazminat davasının gündeme gelebilmesi için üçüncü unsur ise zararın varlığıdır²⁶¹. Yani başka bir ifadeyle, haksız ihtiyatî tedbirin icrası neticesinde bir zarar meydana gelmiş olmalıdır. İlgili zararın ispatı ve tazminat tutarının belirlenmesi için 6098 s. TBK md. 50 ve devamında yer alan düzenlemeler genel hüküm niteliğinde uygulama alanı bulacaktır²⁶². Son olarak, haksız ihtiyatî tedbir ile ortaya çıkan zarar arasında uygun illiyet bağı var olmalıdır²⁶³.

Tazminat imkânı esas itibariyle ve en genel anlamıyla haksız ihtiyatî tedbir ile ortaya çıkan zararın giderilmesine yönelik bir araçtır. Diğer bir ifadeyle bu araç, hukukî dinlenilme hakkının gereklerini sağlamak noktasında doğrudan doğruya bir hukukî imkân değildir; daha ziyade hukukî dinlenilme hakkının ihmal edildiği bir süreçte ortaya çıkan

---

²⁵⁷ 6100 s. HMK md. 399 f. 2 düzenlemesi: “*Haksız ihtiyatî tedbirden kaynaklanan tazminat davası, esas hakkındaki davanın karara bağlandığı mahkemede açılır.*”

²⁵⁸ PEKCANİTEZ v.d., Cilt III, s. 2541.

²⁵⁹ TANRIVER, age., s. 233.

²⁶⁰ TANRIVER, age., s. 234; PEKCANİTEZ v.d., Cilt III, s. 2543.

²⁶¹ PEKCANİTEZ v.d., Cilt III, s. 2545; TANRIVER, age., s. 234.

²⁶² PEKCANİTEZ v.d., Cilt III, s. 2545.

²⁶³ TANRIVER, age., s. 235.

zararın giderilmesine yönelik bir hukukî araçtan bahsetmek çok daha kabul edilebilir görünmektedir.

2.7. ARA DEĞERLENDİRME

Öğretide, hukukî dinlenilme hakkının kapsamının ve içeriğinin sınırlarını çizen temel unsurlar genel hatlarıyla ifade edilmiştir. Bunlar; tarafların ilgili oldukları yargılamadan haberdar edilmesi, tarafların karara etkili olabilecek görüşlerini açıklama fırsatına sahip olmaları, tarafların uyuşmazlığa ilişkin temel iddia ve savunmalarının mahkeme tarafından tartışılmış olması şeklinde özetlenebilir. Diğer taraftan yine öğretilerde, karşı taraf dinlenmeksizin verilen tedbir kararlarının sonradan devreye giren bazı koruma mekanizmaları sayesinde hukukî dinlenilme hakkını ihlal etmeyeceği belirtilmiştir²⁶⁴. Karşı tarafın dinlenildiği durumlarda, koruyucu hukukî mekanizmalar olarak karşımıza çıkan temel araçlar; tamamlayıcı merasim, duruşma, itiraz, kanun yolu, tazminat ve teminat şeklindedir. Bu araçlar, karşı taraf dinlenilmediği durumlarda onların haklarının korunumu bakımından özel bir anlam ve önem kazanmış olurlar.

Bilindiği üzere, ihtiyatî tedbir yargılaması sonunda verilen tedbir kararının uygulanması, henüz uyuşmazlık konusunun esası hakkında bir dava açılmamış ise ek bir süreci daha gerektirir. Bu sürece tamamlayıcı merasim adı verilir. İhtiyatî tedbir yargılaması sonunda verilen tedbir kararı, henüz uyuşmazlık konusuna ilişkin bir dava açılmadan önce verilmiş ise bu durumda, kararın uygulanmasını talep eden kişi, talebinin ardından iki hafta içerisinde uyuşmazlık konusuna ilişkin bir dava açmak zorundadır²⁶⁵. Aksi durumda, verilmiş olan ihtiyatî tedbir kararı kendiliğinden ortadan kalkacaktır. Bu husus, karşı tarafın dinlenilmediği süreç neticesinde ihmal edilen hukukî dinlenilme hakkının gereklerinin sonradan da olsa yerine getirilmesi için bir araç olarak ifade edilmelidir. İhtiyatî tedbir yargılaması sonucunda lehine karar verilmiş olan kişi her ne kadar iki haftalık süre içerisinde esas davasını açmış ise de şayet ihtiyatî tedbir yargılaması sonunda verilen tedbir kararının uygulanmasını, kararın verilmesinden itibaren bir hafta içerisinde talep etmemiş ise, bu durumda 6100 s. HMK md. 393 f. 1

²⁶⁴ PEKCANITEZ v.d., Cilt III, s. 2475.

²⁶⁵ 6100 s. HMK md. 397 f. 1 düzenlemesi: “İhtiyatî tedbir kararı dava açılmasından önce verilmişse, tedbir talep eden, bu kararın uygulanmasını talep ettiği tarihten itibaren iki hafta içinde esas hakkındaki davasını açmak ve dava açtığına ilişkin evrakı, kararı uygulayan memura ibrazla dosyaya koydurmak ve karşılığında bir belge almak zorundadır. Aksi hâlde tedbir kendiliğinden kalkar.”

uyarınca, ilgili tedbir kararı yine kendiliğinden ortadan kalkacaktır. İlgili tamamlayıcı süreçler, ihmal edilen hukukî dinlenme hakkının gereklerinin sonradan da olsa yerine getirilmesi için temel bir araç olarak kabul edilmiştir. İlgili usul, ihmal edilen hukukî dinlenme hakkının sonradan giderilmesine yöneliktir. Bu aracın, lehine tedbir kararı verilen tarafça kullanılmaması neticesinde tedbir kararının kendiliğinden sona ermesi, ortadan kalkması anına kadar geçen sürede uygulama alanı bulacak olan kararın, hukuk dünyası açısından hak ve sonuçlar doğuracak olması ise göz ardı edilemez görünmektedir.

İhtiyatî tedbir talebine yönelik incelemenin dosya üzerinden yapılmasının hukukî dinlenme hakkını ihlal etmeyeceği ifade edilmekteyse de hukuki şartlar sağlanmadan, dosya üzerinden gerçekleştirilecek bir inceleme neticesinde durum farklı değerlendirilebilir. Normatif açıdan, ilgili tedbir talebine konu hakkın elde edilmesi önemli ölçüde zorlaşmayacaksa, tamamen imkânsız hâle gelmeyecekse veya gecikme sebebiyle bir sakınca yahut ciddi bir zararın doğacağından endişe edilmiyorsa tedbir talebinin duruşmalı olarak incelenmesi gerekir. Bu ihmal edilirse de sonuç itibarıyla karşı tarafın dinlenilmemesi sonucunda hukukî dinlenme hakkının ihlalinden bahsedilebilir. Uygulamada karşılaşılan dosya üzerinden inceleme eğiliminin dikkatli bir şekilde gündeme gelmesi gerektiği, aksi halde hukukî dinlenme hakkının ihlalinden bahsedilebileceği göz ardı edilmemelidir.

Teminat, hukukî dinlenme hakkının gereklerinin yerine getirilmesi adına başvuru bir diğer araçtır. 6100 s. HMK md. 392 düzenlemesinin gereği olarak ihtiyatî tedbir talep eden taraf, tedbir kararı ile birlikte gündeme gelebilecek olası zararların önlenmesi amacıyla teminat göstermek konusunda bir yükümlülüğe sahiptir²⁶⁶. Ancak bu yükümlülüğün gerekli olup olmadığı, mahkeme tarafından değerlendirilecektir²⁶⁷. Teminat, hukukî dinlenme hakkının gereklerinin karşılanması amacıyla gündeme gelen bir araçtır. Teminatın gerekli olup olmadığına yönelik mahkemenin takdir hakkının sınırları aynı zamanda hukukî dinlenme hakkının mahkeme tarafından ne ölçüde sınırlandırılabilirliğini de ortaya koymaktadır. İhtiyatî tedbir kararının verilmesinin

---

²⁶⁶ TANRIVER, age., s. 220; 6100 s. HMK md. 392 f. 1 cümle 1: “İhtiyatî tedbir talep eden, haksız çıktığı takdirde karşı tarafın ve üçüncü kişilerin bu yüzden uğrayacakları muhtemel zararlara karşılık teminat göstermek zorundadır.”

²⁶⁷ 6100 s. HMK md. 392 f. 1 cümle 2: “Talep, resmî belgeye, başkaca kesin bir delile dayanıyor yahut durum ve koşullar gerektiriyorsa, mahkeme gerekçesini açıkça belirtmek şartıyla teminat alınmamasına da karar verebilir.”

ardından bu sefer 6100 s. HMK md. 395 düzenlemesi uyarınca, aleyhine karar verilen ve tedbir uygulanan kişilerin teminat göstererek ilgili kararın tamamen kaldırılmasını veya değiştirilmesini talep edebilecekleri gündeme gelir²⁶⁸. Ancak bu durum gerçekleşene kadar veya aleyhine tedbir kararı uygulanan kişinin, örneğin ekonomik imkansızlıklar nedeniyle, teminat gösteremediği durumlar söz konusu olduğunda da hukukî dinlenilme hakkının göz ardı edilmesiyle ortaya çıkan sürecin, aslında aleyhine tedbir kararı uygulanan tarafa ek bir yükümlülük getirdiği de belirtilebilir.

İtiraz ise, başlangıçta esnetilen hukukî dinlenilme hakkının telafisi amacıyla getirilmiş bir diğer hukukî araçtır²⁶⁹. Düzenlemenin mefhum-u muhalifi ise karşı tarafın dinlenilmesi suretiyle verilen bir ihtiyatî tedbir kararına karşı itiraz edilemeyeceği sonucunu ortaya çıkarır. Bu durum, öğretilde eleştirilmiş ve esasında her şartta itiraz hakkının korunması gerektiği ifade edilmiştir²⁷⁰. İtiraz hakkı, aynı şekilde bahse konu tedbirin uygulanması neticesinde menfaati açık bir şekilde ihlale uğrayan üçüncü kişilerin de haklarını korumak adına başvurabilecekleri bir hukukî imkandır²⁷¹. Tedbir kararına katlanmak zorunda kalan ve karar aşamasında dinlenilmemiş kişiler, 6100 s. HMK md. 394 f. 3 uyarınca ilgili tedbir kararını öğrenmelerinden itibaren bir hafta içerisinde itiraz haklarını kullanmalıdır. Bu süre hak düşürücü bir süredir²⁷². Oysaki hukukî dinlenilme hakkı yargılamanın tüm aşamalarında taraflara belirli bir koruma alanı sağlar; yargısal mekanizmanın tamamı içerisinde geçerliliğini sağlayan, bütünü olmazsa olmaz parçasını oluşturan bir temel haktır²⁷³. Hukukî dinlenilme hakkının yerine sağlanan itiraz hakkının hak düşürücü süreye bağlı olması ve hakkın kullanımının bir haftalık süreyle sınırlandırılması, esasında bu hakkın etkililiğini azaltmaktadır.

6100 s. HMK md. 394 f. 5 uyarınca, ihtiyatî tedbir kararı ile ilgili olarak gerçekleştirilen itiraz üzerine verilen karara karşı istinaf kanun yoluna başvurulabileceği hususunda ve yine bu kararın kesin nitelikte olduğu hususunda tereddüt bulunmamaktadır. Ancak diğer taraftan 6100 s. HMK md. 362 f. 1 (f) bendi uyarınca, Bölge Adliye Mahkemesi tarafından ilk derece mahkemesi sıfatıyla yürütülen bir

---

²⁶⁸ TANRIVER, age., s. 231.

²⁶⁹ TANRIVER, age., s. 230; PEKCANİTEZ v.d., Cilt III, s. 2532.

²⁷⁰ PEKCANİTEZ v.d., Cilt III, s. 2532; GÖRGÜN, BÖRÜ, TORAMAN ve KODAKOĞLU, age., s. 735.

²⁷¹ GÖRGÜN, BÖRÜ, TORAMAN ve KODAKOĞLU, age., s. 735.

²⁷² PEKCANİTEZ v.d., Cilt III, s. 2532.

²⁷³ TANRIVER, age., s. 206.

yargılama söz konusu olduğunda, gündeme gelebilecek bir ihtiyatî tedbir kararının denetime kapalı olup olmayacağı tartışma yaratmaktadır. Öğretide haklı olarak ifade edildiği üzere, ilgili tedbir kararının kanun yolu denetimine açık olmasının, tedbir kararı verilirken ihmal edilen hukukî dinlenilme hakkının sonradan teminat altına alınması açısından önemli bir gereklilik olduğu değerlendirilmelidir²⁷⁴.

Tazminat ise hukukî dinlenilme hakkının gereklerini sağlamak noktasında doğrudan doğruya bir hukukî imkân değildir; daha ziyade hukukî dinlenilme hakkının ihmal edildiği bir süreçte ortaya çıkan zararın giderilmesine yönelik bir hukukî araçtır.

Hukukî dinlenilme hakkının gereklerini sağlamak açısından başvuru hukukî araçların ortak özelliği; hukukî dinlenilme hakkının ertelenmiş olması sonucunda gündeme gelmeleridir. Geç de olsa hukukî dinlenilme hakkının gereklerinin karşılanması ise ortak amaçtır. Ancak ilgili hukukî araçların, hukukî dinlenilme hakkının gereklerini yerine getirme noktasında tam anlamıyla etkili olamayabileceği gözlemlenmiştir. Bu noktada, Alman mevzuatları içerisinde yer alan örnek bir sürecin incelenmesi önemli olacaktır. Hukukî dinlenilme hakkının güçlendirilmesine hizmet edebilecek bir usul olan koruma dilekçesi modeli, hukuk düzenimiz açısından incelenmesi gereken bir modeldir.

---

²⁷⁴ Simil, age., s. 188 vd..

BÖLÜM 3:

İHTİYATÎ TEDBİR YARGILAMASINDA HUKUKÎ DİNLENİLME HAKKININ GÜÇLENDİRİLMESİNE HİZMET EDEN BİR KURUM OLARAK KORUMA DİLEKÇESİ MODELİ

3.1. ALMAN HUKUKUNDA KORUNMA DİLEKÇESİ HAKKINDA GENEL BİLGİLER

3.1.1. Korunma Dilekçesi Kavramı

Korunma dilekçesi (Schutzschrift), muhtemel bir ihtiyatî tedbir veya ihtiyatî haciz talebinin karşı tarafı (Antragsgegner) veya borçlu için önemli bir savunma aracıdır²⁷⁵. Bu tanım, Alman Medeni Usul Kanunu § 945a Fıkra 1, Cümle 2’de yer alan korunma dilekçesinin kanunî tanımıdır²⁷⁶. Korunma dilekçesi, mahkemelere korunma amacıyla sunulan dilekçelerdir²⁷⁷.

Kendine karşı ihtiyatî tedbir veya ihtiyatî haciz talep edileceğinden çekince duyan yahut bu konuda öngörüsü olan kişi, bir geçici hukukî koruma talebi gelmeden önce korunma dilekçesi ile kendini savunabilir. Korunma dilekçesinin, geçici hukukî koruma talep eden

---

²⁷⁵ WIECZOREK Bernhard, SCHÜTZE Rolf (Hrsg.), THÜMMEL Roderich C., Zivilprozessordnung und Nebengesetze – Großkommentar, 5. neu bearbeitete Auflage, De Gruyter, Berlin, 2020, § 945a, Rn. 1.

²⁷⁶ THÜMMEL Roderich C., ibid., § 945a, Rn. 3.

²⁷⁷ SPERNATH Valentin, ibid, s. 4.

kişinin değil; geçici hukukî koruma talebinin muhatabı olan karşı tarafın kullandığı bir mekanizma olduğuna dikkat çekmek gerekir²⁷⁸. Korunma dilekçesinin ortada henüz resmi bir geçici hukukî koruma talebi olmadan kullanıldığı vurgulanmalıdır. Mahkemeye bir geçici hukukî koruma talebinin sunulmasından sonra karşı tarafça sunulan talepler ve savunma amacıyla yazılan dilekçeler (Verteidigungsschriftsätze) korunma dilekçesi olarak değerlendirilemez²⁷⁹. Korunma dilekçesi sunulması akabinde öngörüldüğü gibi bir geçici hukukî koruma başvurusu yapılmayabileceği de akılda tutulmalıdır. Çalışmamız ihtiyatî tedbir yargılaması ile sınırlı olduğu için ilerleyen bölümlerde korunma dilekçesi ve ihtiyatî haciz ilişkisine değinilmeyecek olup korunma dilekçesi mekanizması ihtiyatî tedbir yargılamalarına ilişkin olarak ele alınacaktır.

Almanca anadilinde “Schutzschrift” olan korunma dilekçesi kavramı, Almanca “koruma” (der Schutz)²⁸⁰ ve “yazı” (die Schrift)²⁸¹ kelimelerinin birleşimiyle oluşmuştur. Bu isimlendirme, yazılı bir korunma talebi olan korunma dilekçesinin fonksiyonunu kısa ve öz bir şekilde ifade eder²⁸². Çalışmamızda söz konusu kavramın Türkçe’ye ne şekilde tercüme edileceğine dair bir tercihte bulunma ihtiyacı doğmuştur. Çünkü dil bilgisel olarak ilgili tercümenin “koruma dilekçesi” ya da “korunma dilekçesi” olarak yapılması mümkündür. Şu ana kadar görüldüğü üzere çalışmada “korunma dilekçesi” ifadesi tercih edilmiştir. Bu tercihin sebebini açıklamak isteriz. Takip eden bölümde detaylandırılacağı üzere korunma dilekçesi, uygulamayla ortaya çıkmış ve zaman içerisinde Alman Hukuku’na yerleşmiş bir kurumdur. Devletin var oluşunun temelinde yatan bireysel ve toplumsal dinamikler, hukukun ve yargı örgütünün de gelişimine yol açmaktan geri durmaz. Avukatların, muhtemel bir ihtiyatî tedbir kararına karşı yeni bir mekanizma ve savunma aracı yaratması da bu dinamiklerin bir sonucudur. Kanaatimizce bu mekanizmanın ortaya çıkış ve gelişim süreci yapılacak isimlendirmede/tercümede de dikkate alınmalıdır. Bu noktada korunma dilekçesinin ortaya çıkışının devletin bireyleri koruma yükümlülüğünü hatırlatan ve bu kişilerin korunma ihtiyacını gündeme getiren toplumsal bir dinamik olduğunu tespit etmek gerekir. Korunma dilekçesi, devlet aygıtının

---

²⁷⁸ SPERNATH Valentin, *ibid.*, s. 4.

²⁷⁹ KRÜGER Wolfgang, RAUSCHER Thomas (Hrsg.), DRESCHER Ingo, MüKo ZPO, 6. Auflage, C.H.BECK, 2020, Rn. 3.

²⁸⁰ Detaylı açıklama için bkz. <https://www.duden.de/rechtschreibung/Schutz> (SET 24.10.2023).

²⁸¹ Detaylı açıklama için bkz. <https://www.duden.de/rechtschreibung/Schrift> (SET 24.10.2023).

²⁸² WEHLAU Andreas, KALBFUS Björn, Die Schutzschrift Rechtsgrundlagen, Prozesstaktik, Formulare, 2. Auflage, Carl Heymanns Verlag, 2015, Rn.1.

bireyleri korumak için ürettiği bir “koruma aracı” değil, uygulamacıların ve tarafların “korunma aracı” olmuştur. Bu fark, çalışmamızda kullanılan tercümeyle yansıtılmış ve korunma dilekçesi kavramı tercih edilmiştir. Söz konusu mekanizma, Derin-Yıldırım tarafından “ivedi ihtiyati tedbirden korunma dilekçesi” olarak tercüme edilmiştir²⁸³.

3.1.2. Korunma Dilekçesi'nin Tarihi Gelişimi

Korunma dilekçesi (Schutzschrift), Alman hukuk sistemindeki kanunî zeminini 10 Ekim 2013 tarihinde çıkarılan bir kanunla kazanmıştır²⁸⁴. Gesetz zur Förderung des elektronischen Rechtsverkehrs mit den Gerichten²⁸⁵ (FördEIRV) olarak anılan bu kanun, Alman Medenî Usûl Kanunu'nda değişiklikler ve yenilikler öngören bir kanundur. FördEIRV'nin birinci maddesiyle Alman Medeni Usul Kanunu'nun (ZPO) 945a ve 945b maddeleri eklenmiştir²⁸⁶. Alman Medeni Usul Kanunu'na eklenen bu maddelerden 945b (§945b) 1 Temmuz 2014 tarihi; madde 945a (§945a) ise 1 Ocak 2016 tarihi itibarıyla yürürlüğe girmiştir²⁸⁷. §945a ZPO'da korunma dilekçesinin sunulması; §945b ZPO'da ise konuyla ilgili yönetmelik çıkartma yetkisi düzenlenmiştir. Bu düzenlemeye kadar Almanya'da, uzun süreli ve istikrarlı bir uygulamanın sonucu olarak tanınmasına rağmen, Schutzschrift kurumu herhangi bir kanunî temele sahip değildi²⁸⁸.

Schutzschrift terimi ilk olarak 1965 yılında Hamburg Bölge Mahkemesi'nin verdiği bir kararda kullanılmıştır²⁸⁹. Ancak korunma dilekçesinin kökenleri bu kararın da öncesine dayanmaktadır. Kişilerin aleyhlerine ihtiyatî tedbir talep edileceğinden şüphelendiği durumlarda karar verilmeden önce sözlü yargılama yapılmasını talep ettiği önleyici savunmalardan bahseden ve 1912 yılına ait veriler mevcuttur²⁹⁰. 1932 yılında Koppers tarafından kaleme alınan bir makalede de korunma dilekçesine benzer bir dilekçeden

---

²⁸³ Detaylı bilgi için bkz. DEREN YILDIRIM Nevhis, Haksız Rekabet Hukuku ile Fikri ve Sinai Mülkiyet Hukukunda İhtiyati Tedbirler, 2. Baskı, Alkım Yayınevi, İstanbul, 2002, s. 115.

²⁸⁴ BGBl. (2013) I Nr. 62, ausgegeben zu Bonn am 16. Oktober 2013, Gesetz zur Förderung des elektronischen Rechtsverkehrs mit den Gerichten; WEHLAU Andreas, KALBFUS Björn, Die Schutzschrift, s.1.

²⁸⁵ Mahkemelerle Olan Elektronik Hukuki İlişkilerin Teşvikine Dair Kanun.

²⁸⁶ BGBl. (2013) I S. 3786, 3788, 3789, Art. 1 Nr. 26, 27.

²⁸⁷ BGBl. (2013) I S. 3798, Art. 26 Nr. 4, 5.

²⁸⁸ WEHLAU Andreas, KALBFUS Björn, ibid., Rn.3; SPERNATH Valentin, ibid., s. 1; THÜMMEL Roderich C., ibid., § 945a, Rn. 1.

²⁸⁹ Korunma Dilekçesinde Masrafların Geri Ödenmesi Konulu Karar için bkz. Hans OLG MDR 1965, 755, aktaran WEHLAU Andreas, KALBFUS Björn, Die Schutzschrift, Rn. 2; DEREN YILDIRIM Nevhis, age., s. 115.

²⁹⁰ SPERNATH Valentin, ibid., s. 1.

bahsedilmektedir²⁹¹. Bu makalede ihtiyatî haciz ya da ihtiyatî tedbir tehdidi altındaki kişi, yetkili mahkemeye (Landgericht) bir "dilekçe" sunar²⁹². Bu dilekçede kişi, tedbir talebinin reddedilmesini veya tedbir talebine sözlü yargılama yapıldıktan sonra karar verilmesini talep ederek bu yöndeki gerekçelerini belirtir²⁹³. Ancak 1930lu yıllarda mahkemeye sunulan bu tarz dilekçelerin dikkate alınıp alınmayacağı konusunda oluşmuş bir görüş birliği yoktur. 1950'lere gelindiğinde ise savunma amaçlı verilen bu dilekçelerin öneminin arttığı ve mahkemelerce kabul görmesi gerektiğine ilişkin bir görüş birliği oluştuğu görülür. Bu dönemde yeni gündem savunma dilekçelerinin hazırlanması için yapılan masrafların tazmin edilip edilemeyeceği (Erstattungsfähigkeit) tartışmasıdır²⁹⁴.

1972 yılında, Wilhelm L. Pastor, Hukukta ve Uygulamada Rekabet Hukuku²⁹⁵ isimli dergide yayınlanan makalesiyle²⁹⁶ korunma dilekçesini ayrıntılı olarak ele almıştır²⁹⁷. Her ne kadar Pastor'ün bu makalesinde ileri sürdüğü düşünceler, günümüzde güncelliğini kaybetmiş olsa da, korunma dilekçesinin tartışılmaya devam etmesi konusunda diğer yazarlara döneminde önderlik etmesi dikkate değerdir²⁹⁸. Bu makaleyi takip eden dönemlerde korunma dilekçesine dair günümüzdeki görüşlerle örtüşen eserler de yayınlanmıştır²⁹⁹. Bu yayınlar, korunma dilekçesinin kanunî zemine kavuşmadan önce, sağlam teorik temellere sahip olmasını sağlamıştır. Kanaatimizce uygulama ile gelişen bu kuruma ilişkin yazılı eserlerin sayısının artması, korunma dilekçesi başvurularının sayılarını da arttırmıştır. *Wehlau/Kalbfus*'un incelediği verilere göre

---

²⁹¹ KOPPERS, Berücksichtigung von Schriftsätzen des Antragsgegners im Arrestbeschlußverfahren, DJZ 1932, 347-348.

²⁹² WEHLAU Andreas, KALBFUS Björn, ibid., Rn. 2.

²⁹³ SPERNATH Valentin, ibid., s. 1.

²⁹⁴ WEHLAU Andreas, KALBFUS Björn, ibid., Rn. 2

²⁹⁵ Derginin orijinal ismi "Wettbewerb in Recht und Praxis"dir.

²⁹⁶ Makalenin orijinal ismi Die Schutzschrift gegen Einstweilige Verfügungen'dir. İhtiyatî Tedbir Kararlarına Karşı Korunma Dilekçesi olarak tercüme edilebilir.

²⁹⁷ SPERNATH Valentin, ibid., s. 1.

²⁹⁸ Pastor'ün makalesinde günümüzde güncelliğini kaybeden en önemli değerlendirmelerden biri, korunma dilekçesinin rekabet hukukuyla sınırlı olarak tanımlanmasıdır. Günümüzde korunma dilekçesi uygulamasının, rekabet hukuku alanı dışına çıktığı tartışmasıdır. Pastor ayrıca korunma dilekçesiyle mahkemenin geçici hukukî koruma kararı verilmeden önce duruşma yapılmasının talep edilebileceğini savunmaktadır. Ancak zaman içerisinde korunma dilekçesiyle sadece duruşma yapılması talebi değil, doğrudan geçici hukukî korunma talebinin reddi istenmeye başlanmıştır. Bu yönleriyle Pastor'ün korunma dilekçesi tanımı günümüzde kabul edilen korunma dilekçesi tanımından farklılaşmaktadır. Konuyla ilgili detaylar için bkz. WEHLAU Andreas, KALBFUS Björn, Die Schutzschrift, s.1, 7; SPERNATH Valentin, ibid., s. 1, 3.

²⁹⁹ 1980 yılında Teplitz tarafından yayınlanan iki makale ve iki doktora tezi için bkz. May Axel, Die Schutzschrift im Arrest- und Einstweiligen –Verfügungs–Verfahren, Köln 1983; Hilgard Mark. C., Die Schutzschrift im Wettbewerbsrecht, Frankfurt a. M.1985; SPERNATH Valentin, ibid., s. 2; WEHLAU Andreas, KALBFUS Björn, ibid., Rn. 2.

1960larda Hamburg Bölge Mahkemesi'ne yıllık 20 yahut 40 arasında korunma dilekçesi başvurusu gelirken; 1975 yılında Hamburg Bölge Mahkemesi'ne yapılan korunma dilekçesi başvuruları ilk defa 100'ü geçmiştir³⁰⁰. 1980'lerin sonuna gelindiğindeyse korunma dilekçesi sayısı yıllık olarak neredeyse 1000'i bulmuştur. 2008 yılında büyük bölge mahkemelerinde yıllık korunma dilekçesi sayısının 2000'i bulduğu, tüm Almanya genelinde ise bu sayının yıllık olarak 20.000'e ulaştığı paylaşılmıştır³⁰¹.

Korunma dilekçesi uygulaması, ilk olarak fikri ve sınai mülkiyet hukuku ve rekabet hukuku alanlarında kanuna aykırı olarak duruşma yapılmasından vazgeçilmesine bir tepki olarak doğmuştur³⁰². Bu uygulama, zaman içerisinde şirketler hukuku, basın hukuku ve iş uyuşmazlıklarına da yayılmıştır³⁰³. Korunma dilekçesi günümüzde daha geniş bir alanda ve Almanya sınırlarını aşan evrensel bir etki ile varlığını devam ettirmektedir. Avrupa Birliği Birleşik Patent Mahkemesi'nin³⁰⁴ yargılama kuralları arasında detaylı bir şekilde korunma dilekçesi düzenlenmesinin yer alması, bu anlamda önemli bir örnektir³⁰⁵.

3.1.3. Korunma Dilekçesi ve Hukukî Dinlenilme Hakkı İlişkisi

Bir ilke ve temel hak olarak hukukî dinlenilme hakkı, yargılamanın taraflarına konu hakkında karar verilmeden önce kullanılmalıdır. Böylece mahkeme karar vermeden önce dikkate alması gereken taraf beyanlarına erişebilecektir. Hakkında özel bir sınırlandırma rejimi düzenlenmemiş olan hukukî dinlenilme hakkından bir tarafın mahrum bırakılması kabul edilemezdir. Bu hakkın sınırlandırılması ancak başka bir temel hakkın uygulanmasının sınırlanması nedeniyle ve telafisi mümkün olmayan bir halin varlığı neticesinde gündeme gelebilir. Temel hakların çatışması durumunda hukukî dinlenilme hakkının sınırlandırılabilirdiği iki ihtimal görülmektedir: ya ilk bölümde özel aciliyet şartı olarak isimlendirdiğimiz ve kararın verilmesinin beklenmesi halinde yargılamayla istenen amaca ulaşmak için çok geç kalınması hali ya da karşı tarafın

³⁰⁰ WEHLAU Andreas, KALBFUS Björn, ibid., Rn.2.

³⁰¹ WEHLAU Andreas, KALBFUS Björn, ibid., Rn.2.

³⁰² DRECSHER Ingo, MüKo ZPO, § 945a, Rn. 1.

³⁰³ DRECSHER Ingo, ibid., § 945a, Rn. 1.

³⁰⁴ Unified Patent Court ve/veya Einheitliches Patentgericht isimleriyle de karşılaşılabılır.

³⁰⁵ Bkz. Avrupa Patent Mahkemesi Usul Kurallarından 207. Kural (Orijinal ismiyle Verfahrensordnung des Einheitlichen Patentgericht, Regel 207), https://www.unified-patent-court.org/sites/default/files/upc_documents/consolidated_rop_de_updated_cover_page_0.pdf (Son Erişim Tarihi 13.06.2023); WEHLAU Andreas, KALBFUS Björn, Die Schutzschrift, Rn. 3.

duruşma yapılması sonucu uyuşmazlık konusunu tehlikeye atabileceği durumlar söz konusu olacaktır. Bu hallerin varlığında hukukî dinlenme hakkı ertelenebilmektedir. Böylece aleyhine ihtiyatî tedbir kararı verilen kişinin hukukî dinlenme hakkını kullanması karşısında başvuru konusundaki etkin hukukî korunma talebi öncelenir. Belirtilen istisnai hallerde, ertelemenin hukukî dinlenme hakkını ihlal etmediği kabul edilse dahi, hukukî dinlenme hakkının ilk aşamada ihmal edildiği ve/veya sınırlandırıldığı aşıkardır. Bu durumda aleyhine ihtiyatî tedbir kararı verilen kişinin, hukukî dinlenme hakkını, ancak tedbir kararının verilmesinden sonra kullanması mümkün olacaktır.

Korunma dilekçesi, ihtiyatî tedbirin karşı tarafının hukukî dinlenme hakkı ve başvuru konusundaki etkin hukukî korunma hakkı arasında denge sağlayan ve bu iki temel hakkı birbiriyle yarıştırmayan bir mekanizmadır³⁰⁶. Korunma dilekçesinin varlığı halinde mahkeme, ihtiyatî tedbir talebine ilişkin karar vermeden önce herhangi bir duruşma yapılması ve buna ilişkin olarak hazırlık yapılması (beyanına başvurulmak üzere kişilerin çağırılması vb.) gibi bir çabaya girişmeyecektir. Korunma dilekçesini veren karşı taraf aleyhine gerçekten bir ihtiyatî tedbir başvurusu gelirse, karşı tarafa bu durum ayrıca bildirilmeyeceği için, ihtiyatî tedbir talebi sonrası karşı tarafın uyuşmazlığa ilişkin uyarılması söz konusu olmayacaktır. Bu durumda, başvuru konusundaki hızlı ve sürpriz karar alınmasına ilişkin menfaati korunacaktır. Dolayısıyla korunma dilekçesi ile herhangi bir tarafın hakkına öncelik verilmeden, her iki tarafın hakkı gözetilerek ve duruşma yapılmadan ihtiyatî tedbir kararı alınabilir. Böylece, Anayasa m. 36 ve HMK m. 27’de düzenlenmiş hukukî dinlenme hakkına uygulanan ihmal derecesi hafifletilmiş olur³⁰⁷.

İnsan onuru ve hukuk devletiyle sıkı bir ilişki içerisinde olan hukukî dinlenme hakkı, kendini çeşitli alanlarda gösterebilir.³⁰⁸ Örneğin, kişi özgürlüğü ve güvenliği ile

---

³⁰⁶ SPERNATH Valentin, Die Schutzschrift in zivilrechtlichen Verfahren, s. 9.

³⁰⁷ SPERNATH Valentin, age., s. 10.

³⁰⁸ Ceza yargılaması açısından ise temel hak ve özgürlüklere ilişkin olarak hukukî dinlenme hakkının sanık veya şüpheli açısından ayrı bir önemi vardır. Örneğin, 5271 s. Ceza Muhakemesi Kanunu madde 148 fıkra 4 uyarınca “müdafî hazır bulunmaksızın kollukça alınan ifade, hâkim veya mahkeme huzurunda şüpheli veya sanık tarafından doğrulanmadıkça hükme esas alınmaz.” Bu durum, ceza yargılamasında hukukî dinlenme hakkının farklı bir şekilde, doğrudan doğruya kişinin özgürlüğü ve güvenliği ile ilgili olmasından kaynaklanan nedenlerle özel olarak ele alındığını göstermektedir. Kişi her ne kadar kollukta meramını anlatmış olsa dahi hukuk düzeni, ilgili kişinin beyanlarının doğrudan doğruya özgürlüğü bağlayıcı etki doğurabileceğinden dolayı olacak ki müdafinin bahse konu beyanlara eşlik etmesini veya ilgili beyanların kişi tarafından hâkim veya mahkeme huzurunda doğrulanmasını şart olarak düzenleme altına almıştır.

yakından ilgili olan bazı tedbir kararları da gündeme gelebilir. Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu madde 53 fıkra 3 düzenlemesi, sınır dışı etmeye ilişkin verilen kararların icrasının engellenmesi/ertelenmesi amacıyla gündeme gelmiş bir düzenlemedir³⁰⁹. Bu düzenleme; kamu güvenliği açısından tehdit oluşturacak kişiler, terör örgütü bağlantısı olanlar ve yine ilgili maddede belirtilen diğer bazı istisnai kişiler dışında kalan, hakkında sınır dışı etme kararı verilmiş olan kişilerin korunması amacıyla düzenlenmiştir. Bahse konu sınır dışı etme kararına karşı yapılacak yargısal başvuru ile birlikte, yargılama sonuçlanıncaya kadar sınır dışı etme işleminin durdurulacağı düzenleme altına alınmıştır. Bu kişilerin adına kanunî temsilcilerinin gerçekleştireceği yargısal başvuru neticesinde, ilgili kişilerin hukukî dinlenilme hakkının gereği olarak beyanlarına başvurulması beklenmeden, ivedi olarak karar verilmekte; kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkının gereği olarak haklarında verilmiş olan sınır dışı etme kararının icrası ertelenmektedir. Ayrıca aynı düzenlemeyle birlikte, yargısal yollara başvuru süresi içerisinde yani dava açma süresi sona ermeden de ilgili kişinin sınır dışı edilemeyeceği belirtilmiştir. Bu durum, doğrudan doğruya kişi özgürlüğü ve güvenliği ile ilgili olarak telafisi imkânsız sonuçları ortadan kaldırmak adına gerçekleştirilmektedir. Bu örneklerde hukukî dinlenilme hakkı, bahse konu kişinin özgürlük ve güvenliğinin korunumu için geçici bir süreyle ihmal edilmektedir. Ancak medenî yargılamaya konu olaylarda doğrudan doğruya kişi özgürlüğü ve güvenliği ile ilgili meseleler gündeme gelmediği ve karşı tarafın lehine bir karar alınmadığı için karşı taraf dinlenmeden verilen kararların yerindeliği tartışmaya açıktır. Bu durum korunma dilekçesinin önemi artmaktadır. Çünkü korunma dilekçesi karşı tarafa hukukî dinlenilme hakkını kullanmasını aleyhine karar verilmesinden önce sağlayacaktır.

3.1.4. Korunma Dilekçesi'nin Amacı

Korunma dilekçesi, genel anlamda karşı taraf dinlenmeden ihtiyati tedbir kararı alınmasını engellemeyi ve hukukî dinlenilme hakkını sağlamayı amaçlamaktadır³¹⁰. İhtiyati tedbir talebinde bulunan kişi, talebiyle birlikte kendi argümanlarını öne sürebilir. Ancak kanunen öngörülmüş bazı hallerde duruşma yapılmadan - karşı taraf dinlenmeden

³⁰⁹ YİĞİT, Nedime Tuğçe, “Sınır Dışı Etme Kararının İcrasının Ertelenmesi”, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 25, S. 2 (2017), s. 602.

³¹⁰ SPERNATH Valentin, , age, s. 4; WEHLAU Andreas, KALBFUS Björn, Die Schutzschrift, Rn. 13.

– ihtiyatî tedbire karar verilebilmesi mümkündür. Bu durumda tedbir kararının muhatabı, herhangi bir argüman ileri süremeden aleyhine verilecek bir ihtiyati tedbir kararıyla karşılaşabilir. Dolayısıyla kanunun öngördüğü bazı hallerde ihtiyati tedbir kararının tek taraflı verilmesi riski, korunma dilekçesiyle hukukî dinlenilme hakkı sağlanarak bertaraf edilmektedir.

Korunma dilekçesini ortaya çıkartan ve yukarıda kanunun öngördüğü bazı haller diye bahsettiğimiz yasal dinamik m. 937/2 ZPO'dur. Bu kanun maddesi duruşma yapılmasına gerek olmadan ihtiyatî tedbir talebine ilişkin karar verilebilecek halleri düzenlemektedir³¹¹. Buna göre aciliyet gerektiren durumlarda - özel aciliyet şartı³¹² - veya tedbir talebinin reddedileceği hallerde duruşma yapılmaksızın ihtiyati tedbir talebine ilişkin karar verilebilir. Bu durum kural³¹³ olarak duruşma yapılarak karar verilmesinin bir istisnasıdır. Duruşma olmadan ve karşı taraf dinlenmeden verilecek bir kararın, çalışmamız özelinde ihtiyati tedbir kararının, beraberinde bazı riskler getireceği açıktır³¹⁴.

Korunma dilekçesiyle hukukî dinlenilme hakkının sağlanması zaman içinde farklı yöntemlerle gerçekleştirilmiştir. İlk korunma dilekçelerinde ihtiyati tedbir kararı verilmesinden önce yalnızca duruşma yapılmasını sağlamak hedeflenmiştir. Bu nedenle korunma dilekçelerinde m. 937/2 ZPO'da bahsedilen özel aciliyet şartının, somut olayda oluşup oluşmadığı hususuna odaklanılmıştır³¹⁵. Böylece, karşı tarafın duruşmada

---

³¹¹ İlgili madde metninin orijinal hali: Die Entscheidung kann in dringenden Fällen sowie dann, wenn der Antrag auf Erlass einer einstweiligen Verfügung zurückzuweisen ist, ohne mündliche Verhandlung ergehen.

İlgili madde metninin tarafımıza ait olan Türkçe tercümesi: İhtiyati tedbir kararı, aciliyet gerektiren durumlarda ve ihtiyati tedbir başvurusunun reddedilmesi halinde duruşma yapılmaksızın verilebilir.

³¹² Bu aciliyet halini, özel aciliyet şartı olarak vurgulamamızın nedeni ihtiyati tedbirin başlı başına aciliyet halinde başvurulacak mekanizmalardan biri olmasıdır. İhtiyati tedbiri gerekli kılan aciliyet durumu ile duruşma yapılmadan ihtiyati tedbir kararı verilmesini gerektiren (özel) aciliyet durumları birbirleriyle karıştırılmamalıdır. Çalışmamızda bu karışıklığın engellenmesi adına §937 Fıkra 2'de bahsedilen aciliyet haline özel aciliyet şartı denmesi tercih edilmiştir. Çünkü her ne kadar ihtiyati tedbir kararı başvurusu kendi içinde bir aciliyet taşısa da duruşma yapılmaksızın karar verilmesi gerektiren durumlar daha yoğun bir aciliyet gerektirmelidir.

³¹³ İlgili madde metninin orijinal hali: Die Entscheidung über das Gesuch ergeht im Falle einer mündlichen Verhandlung durch Endurteil, andernfalls durch Beschluss.

İlgili madde metninin tarafımıza ait olan Türkçe tercümesi: Başvuru hakkındaki karar, sözlü duruşma yapılması halinde nihai hükümlerle, duruşma yapılmaması halinde "Beschluss" ile verilir.

³¹⁴ Bazı istisnai hallerde ihtiyatî tedbir talep edenin sadece yemin ederek verdiği güvenceye (eidesstattlichen Versicherung) dayanarak ihtiyati tedbir kararı verilebilmektedir. Bkz. THÜMMEL Roderich C., § 945a, Rn. 3.

Kanaatimizce bu durumun sonucunda söz konusu risklerle karşılaşma ihtimali de artacaktır.

³¹⁵ WEHLAU Andreas, KALBFUS Björn, Die Schutzschrift, Rn. 14; SPERNATH Valentin, Die Schutzschrift in zivilrechtlichen Verfahren, s. 4.

savunma yapabilmesi ve hukukî dinlenilme hakkını duruşmada kullanabilmesi hedeflenmiştir. Bu yaklaşım uzun süre gözetilmiştir³¹⁶. Ancak zamanla korunma dilekçesiyle yalnızca duruşma yapılması değil; ihtiyati tedbir talebinin reddedilmesi de istenmeye başlanmıştır. Bu nedenle korunma dilekçelerinde tedbir talebinin kabul edilebilirliğini veya gerekçesini çürütmeye ilişkin iddialara yer verilmiştir³¹⁷. Günümüzde tedbir talebinin reddedilmesi hedefi, çoğunluk görüşüne göre korunma dilekçesinin asıl amacı olarak benimsenmektedir³¹⁸. Dolayısıyla korunma dilekçesiyle öncelikli olarak ihtiyati tedbir kararının verilmesini önlemek hedeflenmektedir. Böylece hukukî dinlenilme hakkının kullanılması duruşmaya ertelenmemekte; doğrudan korunma dilekçesiyle sağlanmaktadır³¹⁹. Korunma dilekçesiyle duruşma yapılmasını talep etmek bu amacın yanında minimal veya ikincil durumda kalmaktadır³²⁰.

Bu başlık altında vurgulamak istediğimiz bir başka husus, korunma dilekçesinin ihtiyatî tedbirin söz konusu olduğu her halde kullanılmayacak oluşudur. Korunma dilekçesinde önem arz eden husus, ihtiyatî tedbir talebinin karşı tarafının hukukî dinlenilme hakkını kullanıp kullanamayacağıdır. İhtiyati tedbir talebi üzerine mahkeme duruşma yaparsa yahut tarafların tebdire ilişkin yazılı olarak görüşüne başvurursa, korunma dilekçesinin kullanılmasına gerek kalmayacaktır³²¹.

Korunma dilekçesinin amacı olarak ele alamayacağımız ancak Alman Medenî Usûl Kanunu'nda korunma dilekçesi düzenlenmesinin hizmet ettiği önemli bir hususa da bu başlık altında değinmek isteriz. Korunma dilekçesi, Alman Medenî Usûl Kanunu'nda değişiklikler öngören ve mahkemelerin elektronik hukukî ilişkilerini teşvik etmek üzere çıkarılmış bir kanunla yasalaşmıştır. Bu bağlamda korunma dilekçesi düzenlemeleri, mahkemeleri kapsayan elektronik hukukî ilişkilere yönelik (elektronischen Rechtsverkehr) önemli bir ilk adım olarak görülmektedir³²². Bu görüşün gerekçelerine çalışmamızın takip eden bölümünde yer vereceğiz.

---

³¹⁶ WEHLAU Andreas, KALBFUS Björn, Die Schutzschrift, Rn. 14.

³¹⁷ DRECSHER Ingo, MüKo ZPO, § 945a, Rn. 3.

³¹⁸ SPERNATH Valentin, Die Schutzschrift in zivilrechtlichen Verfahren, s. 4.

³¹⁹ WEHLAU Andreas, KALBFUS Björn, Die Schutzschrift, Rn. 15.

³²⁰ WEHLAU Andreas, KALBFUS Björn, Die Schutzschrift, Rn. 15; SPERNATH Valentin, Die Schutzschrift in zivilrechtlichen Verfahren, s. 4.

³²¹ SPERNATH Valentin, Die Schutzschrift in zivilrechtlichen Verfahren, s. 4-5.

³²² THÜMMEL Roderich C., § 945a, Rn. 1.

3.2. ALMAN HUKUKUNDA KORUNMA DİLEKÇESİ MODELİ

3.2.1. Elektronik Korunma Dilekçesi Sicili

§ 945a Fıkra 1, Cümle 1, korunma dilekçeleri için merkezi elektronik bir sicilin kuruluşuna dair hukukî temeli içermektedir³²³. Bu düzenlemeye göre elektronik korunma dilekçesi sicili, tüm eyaletler ve eyalet mahkemeleri için Hessen Eyaleti'nin Adalet Birimi (Landesjustizverwaltung) tarafından yönetilecektir³²⁴. § 945b hükmü ise korunma dilekçesine ilişkin detayların düzenlenmesi için Federal Adalet ve Tüketicinin Korunması Bakanlığına yönetmelik çıkartma yetkisi tanımıştır³²⁵. § 945a Fıkra 2 ve 3, korunma dilekçesi uygulamasına ilişkin önemli kısımları vurgulamakla birlikte çıkarılacak yönetmelikte yer alacak ve detaylandırılacak konulara ilişkin de yol gösterici olmuştur. § 945b'deki yetkilendirmenin ve § 945a Fıkra 2 ve 3'deki yönlendirmenin sonucunda, 24 Kasım 2015 tarihli Korunma Dilekçesi Sicili Yönetmeliği (Schutzschriftenregisterverordnung - SRV)³²⁶ çıkarılmıştır. Bu yönetmelikle korunma dilekçesinin içeriğine, sicile sunulmasına, depolanan verilerin amacıyla sınırlı kullanılmasına, erişimlerin tutanak altına alınmasına ve sicildeki verilerin silinmesine ilişkin düzenlemeler getirilmiştir.

Üst başlıkta değindiğimiz üzere korunma dilekçesine ilişkin düzenleme, elektronik hukukî ilişkilere ilişkin önemli bir adım kabul edilmektedir. Çünkü merkezî ve

---

³²³ İlgili madde metninin orijinal hali: (1) Die Landesjustizverwaltung Hessen führt für die Länder ein zentrales, länderübergreifendes elektronisches Register für Schutzschriften (Schutzschriftenregister). Schutzschriften sind vorbeugende Verteidigungsschriftsätze gegen erwartete Anträge auf Arrest oder einstweilige Verfügung.

İlgili madde metninin tarafımıza ait olan Türkçe tercümesi: (1) Hessen Eyaletinin Adalet Birimi (Landesjustizverwaltung), eyaletler için merkezi, kapsayıcı ve elektronik olan bir korunma dilekçesi sicili (Schutzschriftenregister) yönetir. Korunma dilekçeleri, öngörülen/beklenen ihtiyatî haciz veya ihtiyatî tedbir taleplerine karşı önleyici savunma dilekçeleridir.

³²⁴ Merkezi korunma dilekçesi siciline, <https://schutzschriftenregister.hessen.de> web adresi üzerinden ulaşılabilir.

³²⁵ İlgili madde metninin orijinal hali: Das Bundesministerium der Justiz und für Verbraucherschutz hat durch Rechtsverordnung mit Zustimmung des Bundesrates die näheren Bestimmungen über die Einrichtung und Führung des Registers, über die Einreichung von Schutzschriften zum Register, über den Abruf von Schutzschriften aus dem Register sowie über die Einzelheiten der Datenübermittlung und -speicherung sowie der Datensicherheit und der Barrierefreiheit zu treffen.

İlgili madde metninin tarafımıza ait olan Türkçe tercümesi: Federal Adalet ve Tüketicinin Korunması Bakanlığı, Federal Konseyin onayıyla çıkaracağı bir yönetmelikle, sicilin kurulması ve yönetimi, korunma dilekçelerinin sicile sunulması, korunma dilekçelerinin sicilden çağrılması, veri aktarımı ve depolanması ile veri güvenliği ve erişilebilirliği konularında ayrıntılı düzenlemeler yapar.

³²⁶ BGB (2015) I S. 2135.

elektronik bir korunma dilekçesi sicili oluşturulmadan önce korunma dilekçeleri mahkemelere basılı formda sunulmaktaydı. Ancak muhtemel uyuşmazlık konusunda birden fazla mahkeme, yetkili olabileceği için ilgili taraf, ihtiyaç duyduğu korumayı sağlayabilmek adına korunma dilekçesini yetkili olabilecek birden fazla mahkemeye sunmak durumundaydı³²⁷. Eğer beklenen ihtiyati tedbir talebi, korunma dilekçesi sunulmamış bir mahkemeye iletilirse, bu mahkemenin, korunma dilekçesinden haberdar olması beklenemeyeceği için, ihtiyati tedbir talebine karar verirken korunma dilekçesinden faydalanılamayacaktı. Bu nedenle korunma dilekçesiyle amaçlanan sonuca yetkili mahkeme çeşitliliği nedeniyle ulaşmak mümkün olmayabilirdi. Bu durum korunma dilekçesi uygulamasında ilgililer aleyhine belirsizlik yaratmakla birlikte teslim alınan sayfalarca korunma dilekçesi evrakının, mahkemeler bünyesinde korunmasını ve gerektiği zaman tespit edilip çıkartılmasını da gerektiriyordu. Sonuç olarak mahkemeler aleyhine önemli ölçüde iş yüküne sebep olunuyordu³²⁸. Merkezî ve elektronik bir korunma dilekçesi sicili, hem tek bir başvuruyla kendine karşı ihtiyatî tedbir - isteneceğinden çekince duyan kişinin korunma dilekçesini tüm mahkemelere sunmaktadır³²⁹ hem de gerektiği takdirde bütün mahkemelerin korunma dilekçesine erişebilmesine erişebilmesini kolaylaştırmaktadır. Korunma dilekçelerinin basılı gönderime gerek olmadan sicil aracılığıyla mahkemelere ulaştırılması, mahkemeler üzerindeki iş ve kağıt yükünü de azaltmıştır.

Elektronik korunma dilekçesi sicili, muhtemel yargılamanın tüm tarafları için avantajlara sahip olsa da, korunma dilekçesi sunmak isteyen kişi isterse dilekçesini yetkili olduğunu düşündüğü mahkemelere doğrudan elden de sunabilir³³⁰. Tarafların korunma dilekçelerini, elektronik sicile sunma zorunluluğu yoktur. Korunma dilekçesi sunmak için avukatla temsil zorunluluğu da (Anwaltszwang) bulunmamaktadır³³¹. Ancak korunma dilekçesi, avukat aracılığıyla sunulacaksa avukatların elektronik korunma dilekçesi sicilini kullanma konusunda meslekî bir zorunlulukları vardır (§ 49c BRAO)³³². Yine de

---

³²⁷ DRECSHER Ingo, MüKo ZPO, § 945a, Rn. 1.

³²⁸ THÜMMEL Roderich C., § 945a, Rn. 1

³²⁹ DRECSHER Ingo, MüKo ZPO, § 945a, Rn. 1.

³³⁰ Age, § 945a, Rn. 5.

³³¹ Age, § 945a, Rn. 4.

³³² İlgili madde metninin orijinal hali: Der Rechtsanwalt ist verpflichtet, Schutzschriften ausschließlich zum Schutzschriftenregister nach § 945a der Zivilprozessordnung einzureichen.

İlgili madde metninin tarafımıza ait olan Türkçe tercümesi: Avukat, 945a ZPO hükmü uyarınca, korunma dilekçelerini münhasıran koruyucu yazılar Korunma Dilekçesi Siciline göndermekle yükümlüdür.

meslek kurallarına aykırı bir şekilde sunulan korunma dilekçeleri geçersiz değildir ve mahkemece dikkate alınmalıdır³³³. Doğrudan mahkemeye sunulacak korunma dilekçesi için hangi mahkemenin yetkili olduğu konusunda değerlendirme yapılması gerekir. İhtiyatî tedbir talebi konusunda birden fazla yetkili mahkeme varsa, karşı tarafın etkili bir korunma sağlayabilmesi için tüm yetkili mahkemelere korunma dilekçesi iletmesi gerekir. Bazı durumlarda ihtiyatî tedbir talebinin yetkisiz mahkemeye sunulması ve yetkisizliğini tespit edemeyen mahkeme tarafından bu tedbir talebin kabul edilmesi söz konusu olabilir³³⁴. Bu durum kanun yollarına başvurularak düzeltilebilecek olsa da ilk aşamada karşı taraf aleyhine alınacak bir tedbir kararı karşı tarafın hakları üzerinde geri döndürülemez zararlara sebep olabilir. Bu nedenle karşı tarafın yetkisiz bir mahkemeye dahi korunma dilekçesi vererek kendini savunmaya çalışması yerine merkezi elektronik sicile başvuru yapmak suretiyle tüm mahkemeler için erişilebilir olacak korunma dilekçesini sunması makul bir tercih olacaktır.

§945a ZPO düzenlemesi, yalnızca adli yargı ve iş mahkemelerinde uygulanmaktadır. Aile, sosyal, finans ve idari mahkemelerdeki geçici hukuki korumalarda korunma dilekçesi uygulanmamaktadır³³⁵.

3.2.2. Korunma Dilekçesinin Sunulması ve Kaydı

Korunma dilekçesinin, öngörülen yahut beklenen bir ihtiyatî tedbir talebine karşı sunulduğu defaatle ifade edilmiştir. Bu minvalde karşı tarafı korunma dilekçesi sunmaya yönelik uyarın bazı göstergeler olabilir³³⁶. Örneğin ihtiyatî tedbir talebinde bulunan taraf, karşı tarafa belirli süre içerisinde gerçekleştirilmesini istediği hususlara ilişkin önceden ihbar (Abmahnung) gönderebilir. Karşı taraftan yüksek maliyetli bir reklam kampanyasının durdurulması veya ihraç edilecek ürünlerin üretimi durdurulmak istenebilir. Bu öncül ihbarın içeriği, korunma dilekçesinin içeriğini kurgulama aşamasında karşı tarafa yardımcı olacaktır³³⁷. Ancak her tedbir talebi öncesi ihtar gönderilmesi gündeme gelmeyebilir. Bu durumda somut bir eyleme ilişkin itiraz

---

³³³ THÜMMEL Roderich C., § 945a, Rn. 5

³³⁴ WEHLAU Andreas, KALBFUS Björn, Die Schutzschrift, Rn. 29.

³³⁵ DRECSHER Ingo, MüKo ZPO, § 945a, Rn. 2.

³³⁶ WEHLAU Andreas, KALBFUS Björn, Die Schutzschrift, Rn. 19.

³³⁷ WEHLAU Andreas, KALBFUS Björn, Die Schutzschrift, Rn. 21.

edilebileceği ve bu konuda alınacak bir yasaklama kararının ciddi sonuçları olabileceği düşünülüyorsa korunma dilekçesi sunulmasına karar verilebilir.

Korunma dilekçesi, Korunma Dilekçesi Sicili Yönetmeliği §2 Fıkra 3'e göre elektronik sicile işlenebilecek uygunlukta bir elektronik formatta sunulmalıdır. Aynı maddenin 6. fıkrasına göre korunma dilekçesi siciline uygun olmayan dokümanların sunulması halinde sicil yöneticisi, korunma dilekçesi sunan kişiyi, gönderiminin geçersiz olduğuna dair bilgilendirmektedir.

Mahkemeye korunma dilekçesi sunabilen kişiler, elektronik korunma dilekçesi siciline de korunma dilekçesi sunabilmektedir. Ancak korunma dilekçesi sunulması bir avukat aracılığıyla gerçekleştirilecekse, vekaletnamede avukatın korunma dilekçesi sunabileceği konusunda açık düzenleme yapılmış olması gerekir³³⁸.

Korunma dilekçesinde muhtemel taraflara dair bilgi ve muhtemel yargılama konusu yer almalıdır³³⁹. Korunma dilekçesi ek de içerebilir. Korunma dilekçesinin sunulması akabinde korunma dilekçesi sicile kaydedilir. Bu kayıtla birlikte korunma dilekçesi ilgili tüm mahkemelere sunulmuş sayılmaktadır³⁴⁰. Söz konusu kayıt, korunma dilekçesinin yetkili mahkemeye basılı formda sunulması ile aynı etkiyi doğurmaktadır. Mahkeme, korunma dilekçesini bir ihtiyatî tedbir talebi yapılır yapılmaz dikkate almalı ve karar verme sürecine bu dilekçeyi de dahil etmelidir.

Sicilde elektronik olarak depolanan bu veriler eyalet mahkemelerince istenildiğinde erişilebilecek şekilde kaydedilir. Korunma dilekçesi sicile, içerik incelemesi yapılmadan kabul edilmektedir³⁴¹. Korunma dilekçesinin kayıt tarihi, dilekçeyi sunan tarafa ayrıca bildirilmektedir.

Bu noktada taraflar arasındaki usûl hukuku ilişkisinin ne zaman doğacağı gündeme gelebilir. Korunma dilekçesinin sunulmasıyla taraflar arasında bir usûl ilişkisi oluşmaz. Çünkü korunma dilekçesi herhangi bir yargılama başlatmaz; aksine başlaması öngörülen bir yargılama için önceden açıklamalarda bulunur³⁴². İlk defa, ihtiyati tedbir

---

³³⁸ WEHLAU Andreas, KALBFUS Björn, Die Schutzschrift, Rn. 79.

³³⁹ WEHLAU Andreas, KALBFUS Björn, Die Schutzschrift, Rn. 67; bkz.. Ek – 1 Elektronik Korunma Dilekçesi Siciline Yeni Kayıt Açma Ekranı.

³⁴⁰ WEHLAU Andreas, KALBFUS Björn, Die Schutzschrift, Rn. 82.

³⁴¹ THÜMMEL Roderich C., § 945a, Rn. 7.

³⁴² DRECSHER Ingo, ibid., § 945a, Rn. 4.

talebinin mahkemeye iletilmesiyle korunma dilekçesi sahibi ve karşı taraf arasında usuli bir ilişki oluşacaktır³⁴³. Bu durumun önemli bir sonucu, ihtiyati tedbir talebinin sunulmasıyla usulî ilişki kurulacağı için tedbir talep eden kişi korunma dilekçesi hakkında bilgilendirilir. Ancak ihtiyati tedbir talebinin sunulmasından önce o konuya ilişkin korunma dilekçesi sunulup sunulmadığını öğrenmek mümkün değildir. Korunma dilekçesinin esasa ilişkin bir başvuru olmadığını da belirtmek isteriz³⁴⁴.

3.2.3. Korunma Dilekçesine Erişim

Korunma dilekçelerine korunma dilekçesi sicilinden erişilebilir. Ancak sicile erişim, yalnızca mahkemeler için mümkündür³⁴⁵. İhtiyati tedbir talebini alan mahkemeler, korunma dilekçesi sicilinde başvuruçunun adı ve karşı tarafın adıyla arama yapabilir. Hatta bu araştırmayı yapmak mahkemelerin bir yükümlülüğüdür³⁴⁶. Mahkemeler, ihtiyati tedbir talebi aldıklarında, bu konuda daha önce korunma dilekçesi verilir verilmeyeceğini araştırmalı ve eğer korunma dilekçesi verilmişse, hukukî dinlenilme hakkı gereğince tedbir talebine ilişkin karar verirken bu dilekçeyi dikkate almalıdır³⁴⁷. Mahkemelerin bu görevi, medenî yargılamada geçerli olan taraflarca getirilme ilkesi ile çelişmemektedir³⁴⁸. Çünkü burada mahkeme, tarafların mevcut dilekçelerine erişmektedir.

Mahkemelerin korunma dilekçesi siciline her erişimi tutanak altına alınmaktadır³⁴⁹. Erişim esnasında mahkeme bir korunma dilekçesini “ilgili” olarak işaretlerse, korunma dilekçesi sunan tarafa bu erişimden üç ay sonra mahkeme tarafından dosya numarası, aranan kelimeler ve erişim tarihini içeren bir bilgilendirme yapılmaktadır. Bu bilgilendirme Korunma Dilekçesi Yönetmeliği §4 Fıkra 2’ye dayanmaktadır. Korunma dilekçesi sunan kişiye ihtiyati tedbir talebinde bulunulduğunun hemen bildirilmemesinin sebebi, tedbir talebine ilişkin o kişiyi uyarmaktan kaçınmak içindir.

---

³⁴³ Ibid., § 945a, Rn. 2.

³⁴⁴ Ibid., § 945a, Rn. 4.

³⁴⁵ Mahkemeler kendilerine özel kullanıcı adı ve parola ile sicile giriş yapabilir. Bkz. WEHLAU Andreas, KALBFUS Björn, ibid., Rn. 69.

³⁴⁶ THÜMMEL Roderich C., ibid., § 945a, Rn. 8.

³⁴⁷ DRECSHER Ingo, ibid., § 945a, Rn. 4.

³⁴⁸ Bu durum “Beachtungspflicht” olarak nitelendirilmektedir. Bkz. WEHLAU Andreas, KALBFUS Björn, ibid., Rn. 83.

³⁴⁹ THÜMMEL Roderich C., ibid., § 945a, Rn. 8; DRECSHER Ingo, ibid., § 945a, Rn. 6.

³⁴⁹ WEHLAU Andreas, KALBFUS Björn, ibid., Rn. 81.

Korunma dilekçesine bir defa erişen mahkemenin tekrar tekrar korunma dilekçesi siciline erişme zorunluluğu yoktur. Ancak kanun yolu mahkemeleri korunma dilekçesine yeniden erişmelidir.

Korunma dilekçesi altı aylık bir süre sonunda sicilden silinir³⁵⁰. Sicil için gerekli masraflar yeniden yapılarak aynı korunma dilekçesinin sicile sunulması mümkündür³⁵¹. Korunma dilekçesini sunan taraf, dilekçesinin sicilden silinmesini isterse bu isteği hemen gerçekleştirilir³⁵².

3.2.4. Korunma Dilekçesi Uygulamasının Getirdiği Masraflar

Korunma dilekçesinin sicile kaydının 83€'luk bir masrafı vardır. Korunma dilekçesini sunan tarafın ödeyeceği avukat ücreti de bu masrafın 1,3 katıdır. Masrafların karşılanması konusunda çeşitli ihtimaller dikkate alınabilir. Örneğin öngörüldüğü üzere bir ihtiyati tedbir talebi olmazsa, korunma dilekçesinin masrafları korunma dilekçesi sunan tarafta kalacaktır. Eğer bir ihtiyati tedbir talebi olur ve mahkeme konuyla ilgili duruşma yaptıktan sonra talebi reddederse korunma dilekçesini sunan taraf, korunma dilekçesi masraflarının ödenmesini tedbir talep edenden talep edebilir. Çünkü söz konusu masraflar kabul gören bir hukukî savunma için gereklidir. Bu durum tedbir talebinin duruşma yapılmaksızın reddedilmesi veya geri çekilmesi halinde de geçerlidir.

3.2.5. İhtiyati Tedbir Yargılamasında Hukukî Dinlenilme Hakkının İhlaline İlişkin Bireysel Başvuru Örnekleri

Almanya Federal Anayasa Mahkemesince verilen ve 11.02.2022 tarihinde yayınlanan kararda³⁵³ aleyhine ihtiyatî tedbir kararı verilen başvurucunun karardan önce dinlenmemiş olması nedeniyle silahların eşitliği hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir. Almanya Federal Anayasa Mahkemesine göre ihtiyati tedbir kararı verilirken silahların eşitliği ilkesine uyulması gerekmektedir.

Somut olayda başvurucu, yönettiği bir internet platformunda ihtiyati tedbir talep eden kişiye değindiği bir röportaj yayınlamıştır. Bu röportajla ilgili olarak tedbir talebinde

³⁵⁰ Detaylı bilgi için bkz. WEHLAU Andreas, KALBFUS Björn, ibid., Rn. 85.

³⁵¹ WEHLAU Andreas, KALBFUS Björn, ibid., Rn. 71.

³⁵² WEHLAU Andreas, KALBFUS Björn, ibid., Rn. 71.

³⁵³ **BverfG**, Beschluss vom 01. Dezember 2021, 1 BvR 2708/19.

bulunan kişi, öncelikle bir avukat aracılıyla karşı tarafı uyarılmıştır. Uyarısı sonucu istediği sonucu alamayan başvuru, sonrasında mahkemeye başvurarak ihtiyati tedbir talebinde bulunmuştur. İlk derece mahkemesinde ihtiyati tedbir talebinin reddedilmesi üzerine itirazda bulunan başvuruçunun talebi, itiraz merci tarafından kabul edilmiştir. Durumun aciliyeti nedeniyle karşı taraf dinlenmeden aleyhine ihtiyati tedbir kararı verilmesi üzerine karşı taraf, bir bireysel başvuruda bulunmuştur.

Anayasa Mahkemesi'nin yaptığı değerlendirmede temel usulî bir ilke olan hukuki dinlenilme hakkı, yargılamada (özellikle karar öncesi) karşı tarafın dinlenmesini ve verilecek karara etki edebilmesini sağlamalıdır. Mahkeme ayrıca ihtiyati tedbir talebinde karşı tarafın dinlenmesinin kural olduğunu; karşı taraf dinlenmeden karar verilebilmesinin ise istisnai olduğunu belirtmiştir.

Kararda karşı taraf dinlenmeden verilen ihtiyati tedbir kararında karşı taraf ve tedbir talep eden tarafın yargılamadaki konularının dengeli/eşit olmadığına yer verilmiştir. Olayda tedbir talep eden taraf, tedbir talebinden önce karşı tarafı uyarıssa da, mahkemeye sunulan tedbir talebi ile mahkeme öncesi karşı tarafa yapılan uyarının içeriği uyuşmamaktadır. Yapılan uyarı önemli ölçüde değiştirilerek tedbir talebinde bulunulmuştur. Tedbir talep eden taraf, süreçten olumlu bir sonuç alabilmek için birden fazla ve esnek bir şekilde talebi üzerinde düzenlemeler yapabilmişken karşı taraf değiştirilen somut vakalara ve tartışmalı konulara cevap verebilecek hiçbir imkan bulamamıştır. Hatta karşı taraf itiraz merci, tedbir konusunda karar verene kadar aleyhine bir süreç yürütüldüğünden haberdar olamamıştır. Bu nedenle başvuruçunun adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir.

Almanya Federal Anayasa Mahkemesince 6.02.2021 tarihinde verilen karar³⁵⁴ ihtiyati tedbir kararına karşı taraf dinlenmeden karar verilmesiyle ilgilidir. Son Alman imparatorunun torunları ile federal ve eyalet hükümetlerinin arasında gerçekleşen ve tazminat taleplerine ilişkin olan tartışmalar, başvuruçuyu 2019 yazı itibariyle bir inisiyatif başlatmaya ve imza toplamaya itmiştir. Başvuru, hükümetlerin herhangi bir tazminat talebini karşılamasına karşıdır. Bu yönde imza toplanmasının ve inisiyatifin durdurulmasını isteyen imparator torunları, başvuruçuya bir ihtar göndermiştir. Bu durum karşısında başvuruçuy eylemlerini durdurmak yerine 21 Aralık 2020 tarihinde mahkemeye

---

³⁵⁴ **BverfG**, Beschluss vom 06. Februar 2021 - 1 BvR 249/21.

bir korunma dilekçesi sunmuştur. 14 Ocak 2021 tarihinde başvurucu iddia edildiği üzere hükümetlerden talep ettiği bir yerleşim hakkının olmadığını belirterek aleyhine toplanan imzaların ve inisiyatifin durdurulması için bir ihtiyati tedbir talebinde bulunulmuştur. Berlin Bölge Mahkemesi 26 Ocak 2021 tarihli kararıyla, aciliyet nedeniyle duruşma yapmaksızın ve başvurucu dinlenmeksizin ihtiyati tedbir kararı vermiştir. Bölge Mahkemesinin kararında başvurucunun iddia ettiği hususların gerçek olmadığı ve kullanılan imza listesi metninin tarafsız kişileri yanıltabileceği belirtilmiştir. Aleyhine tedbir uygulanan başvurucu, silahların eşitliği ilkesine aykırı hareket edilerek temel haklarının ihlal edildiğini iddia etmiştir. Almanya Federal Anayasa Mahkemesi, kararında hukukî dinlenilme hakkının silahların eşitliği ilkesinin özel bir görünümü olduğunu belirtmiştir. Mahkeme, hukuki dinlenilme hakkını açıklarken karşı tarafın bir karar verilmeden önce dinlenmesini ve bu kişiye mahkeme kararını etkileme fırsatı verilmesi gerektiğini ifade etmiştir. Duruşma yapılmamasının ise istisnai olduğu vurgulanmıştır. Ayrıca, sözlü duruşmadan feragat edilmesi, mahkemeye ihtiyati tedbir başvurusu hakkında karar verilene kadar karşı tarafı yargılamanın dışında tutma hakkı vermeyecektir. Mahkeme, şikayetçinin korunma dilekçesini kendisine yapılan ihtar üzerine kurguladığı, ihtiyati tedbir talebinin ihtar içeriğinden farklı olduğu ve bu nedenle korunma dilekçesi sunan başvurucunun uyuşmazlık hakkındaki argümanlarının karşılık bulamadığı belirtilmiştir. Başvurucunun sunduğu korunma dilekçesiyle talep edenin yeni ileri sürdüğü argümanlara cevap vermesinin mümkün olmadığı, duruşma yapılabilmesi için yeterli zamanın olduğu ve korunma dilekçesinde duruşma yapılması talebi olmasına rağmen duruşma yapılmadan karar verilmesinin hukuki dinlenilme hakkını ihlal ettiğini belirtilmiştir.

3.3. ARA DEĞERLENDİRME

Korunma dilekçesi uygulama ile ortaya çıkmış ve hukukî düzenlemelerde zaman içerisinde yer bulmuş bir savunma aracıdır. Bu aracın etkisi doğduğu yer olan Almanya sınırlarının da ötesine taşmıştır. Temel olarak yargılamanın her iki tarafı için de hukukî dinlenilme hakkının etkili bir şekilde sağlanmasını mümkün kılmayı hedefleyen bu savunma aracı, hukuki işlemlerde teknolojik gelişmelerin etkisini gösteren önemli bir örnektir. Korunma dilekçesi sicili gibi merkezi ve elektronik bir sicil oluşturulmadan önce tedbir başvurusunun yapılacağı doğru mahkemenin tespit edilip korunma dilekçesinin

sunulması gerekiyordu. Aksi halde bir korunma dilekçesi başvurusu yapılmış dahi olsa, bu başvuru tedbir talebinin yapıldığı mahkemeye sunulmadığı için dikkate alınmazdı. Özellikle bir uyuşmazlık hakkında birden fazla yetkili mahkemenin olduğu durumlarda, davacının hangi yetkili mahkemeyi tercih edeceğini bilebilmek mümkün değildir. Bu durumda ise istenen korumaya sahip olabilmek için yetkili olan tüm mahkemelere korunma dilekçesi başvurusu yapmak gerekecektir. Teknolojik gelişmelerden faydalanarak merkezi bir sicil oluşturulması, sicile sunulan bir korunma dilekçesine yargı sistemindeki tüm ilgili mahkemelerin erişebilmesini sağlamıştır. Bu haliyle dahi korunma dilekçesi sunmanın bazı dezavantajları vardır. Korunma dilekçesi muhtemel bir tedbir başvurusuna hazırlıklı olmayı hedefleyen bir savunma aracı olmakla birlikte yapılacağı düşünülen tedbir talebi hiçbir zaman yapılmayabilir. Bu durumda karşı taraf olacağını düşünen kişi, yaptığı korunma dilekçesi başvurusuyla hiç gerçekleşmeyecek bir tedbir talebi nedeniyle zamansal ve maddi açıdan külfet altına girmiş olacaktır. Hatta korunma dilekçesi sunulmasıyla, karşı taraf olacağını düşünen taraf hukuki dinlenilme hakkının tüm unsurlarını etkin bir şekilde kullanamayacaktır. Hukuki dinlenilme hakkının ilk unsuru olan yargılamanın gidişatı ve karşı tarafın beyanları hakkında bilgi edinme hakkı, korunma dilekçesiyle sağlanamayacaktır. Korunma dilekçesiyle karşı tarafın başlatacağına inanılan yargılamanın argümanlarını yalnızca tahmin ederek bunlara cevap vermek; kendi iddia ve argümanlarını ifade edebilmek ve bu argümanların mahkeme tarafından verilecek bir kararda dikkate alınmasını sağlamak mümkündür. Bu durumda hukuki dinlenilme hakkını tüm unsurlarının etkili bir şekilde gerçekleştiği söylenemez. Tedbir talep eden kişinin argümanlarını bilmeden karşı argüman oluşturma çabası bazı hallerde tedbir talep edenin argümanlarına destek çıkmak gibi bir sonucu doğurabilir. Bu durumda karşı tarafın gerçek bir savunma yapabilmiş olmasından bahsedilemez. Ancak bu dezavantajlar karşısında dahi korunma dilekçesi çalışmamızın ikinci bölümünde yer verdiğimiz koruma mekanizmalara göre tarafların birbirleri karşısındaki konumunu daha çok dengeleyen ve koruyan bir mekanizmadır. Örneğin uyuşmazlık konusu bir vakanın nasıl gerçekleştiğine dayanıyorsa, tedbir talebiyle gizlenen, yanlış veya çarpıtılmış belgeler ve bilgiler yerine korunma dilekçesiyle doğru bilgi ve belgeler sunulabilir. Bu durumda korunma dilekçesinin kullanılması oldukça anlamlıdır. Ancak korunma dilekçesiyle karşı taraf olgulardan ziyade hukuki argümanlar sunuyorsa, mahkeme hukukî

hususları herhalukarda re'sen değerlendireceği için korunma dilekçesinin başarıya ulaşma ihtimali sınırlıdır.

Tedbir talebiyle birlikte karşı tarafın bir davranışının geçici olarak yasaklanması isteniyorsa (rn. bir ürün satışı, reklam kampanyasının yürürlüğe girmesi, kitap basımı vb.) korunma dilekçesi sunulmasının faydası oldukça yüksek olacaktır. Çünkü ihtiyati tedbir talebinin mahkemeye kabul edilmesinden sonra bu karara itiraz edilmesi hem zaman alacak hem de alınan tedbirin icrası engellenemeyecektir. Bu şartlar altında karşı tarafın haklı olduğu halde katlanması gereken yüksek bir külfet de ortaya çıkabilir. Dolayısıyla bir tedbir kararı verilmesinden önce mahkemenin korunma dilekçesi vasıtasıyla karşı tarafın argümanlarını görmesi, büyük önem arz etmektedir.

Mahkemeye ihtiyati tedbir talebi sunulmadan önce karşı tarafa bir ihtar çekilerek süre tanınmışsa yahut bir talepte bulunulmuşsa, bu ihtar ışığında bir korunma dilekçesi hazırlanması anlamlı olacaktır. Çünkü bir uyuşmazlığın mahkemeye taşınması konusunda karşı taraf uyarılmış olacaktır.

Korunma dilekçesi sunulmasına rağmen ihtiyati tedbir kararı verilebilmesi her zaman mümkündür. Korunma dilekçesinin dikkate alınması sonrası mahkeme, ihtiyati tedbir başvurusunu yerinde bulabilir ve tedbir talebini kabul edebilir. Hatta korunma dilekçesi sunan kişinin bu karara karşı çıkması halinde, mahkemenin yaklaşımı ve yargılamanın gidişatına dair bir öngörü edinebileceği söylenebilir.

SONUÇ

Hukukî dinlenme hakkı, istisnası olmayan bir temel hak ve medeni yargılama boyunca gözetilmesi gereken bir ilkedir. İnsan onuru ve hukuk devleti kavramlarıyla da sıkı ilişkisi olan bu hak, adil yargılanma hakkının en önemli unsuru olarak da bilinir. Hukukî dinlenme hakkı uluslararası insan hakları sözleşmelerinde de yer almaktadır. Hukukî dinlenme hakkının tüm yargılamalar için gözetilmesi gerekliliği aşikardır. Ancak ihtiyatî tedbir yargılamalarında hukukî dinlenme hakkının kullanım şekline dair dikkat çeken bir farklılık vardır. İhtiyatî tedbir yargılamaları nihai karara ulaşılan kadar uyuşmazlık konusunun korunabilmesi ve etkin hukukî korumanın sağlanabilmesi için getirilmiş bir mekanizmadır. Bu mekanizma, nihai karar verilene kadar geçici bir koruma sağlayacağı için başvurucusu lehine kolaylaştırılmış şartlara sahiptir. Yaklaşık ispat şartı ve sürpriz karar etkisi veya aciliyet hallerinde duruşma yapılmaksızın tedbir kararı alınabilmesi bu kolaylığın göstergeleridir. Etkin hukukî korumanın sağlanabilmesi için kullanılan bu mekanizma karşısında karşı tarafın hukukî dinlenme hakkı kısıtlanmakta ve ertelenmektedir. Bu durum Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nda istisnai bir durum olarak düzenlenmesine rağmen uygulamada pek çok ihtiyati tedbir kararının duruşma yapılmadan verildiği bilinmektedir. Böylece bir taraf için sağlanmaya çalışılan hukukî koruma için diğer tarafın sahip olduğu hukukî dinlenme hakkı ihmal edilmektedir. Tedbir kararı verilmesinden önce aleyhine tedbir kararı verilecek tarafın hukuki dinlenme hakkını ertelemenin, hukukî dinlenme hakkını ihlal etmediği belirtilmektedir. Çünkü haksız bir ihtiyatî tedbir kararı alınması sonrasında, aleyhine ihtiyatî tedbir kararı alınan kişinin başvurabileceği çeşitli telafi ve koruma mekanizmaları vardır. İstisna olması beklenen duruşma olmaksızın alınan ihtiyatî tedbir kararları sonrasında hukukî dinlenme hakkının gerçekleştirilebilmesi için itiraz mekanizması, kanun yoluna başvuru hakkı ve tazminat imkanı gibi çeşitli çareler mevcuttur. Ancak mevcut mekanizmalar, aleyhine ihtiyati tedbir kararı verilen tarafa genel olarak “tedbir kararı verilmesinden sonra” hukukî dinlenme hakkını kullandırmakta yahut kişinin korunamayan haklarının telafisi için tazminat imkanı tanımaktadır. Bu durum sağlıklı bir

kişiyi hasta edip sonra tedavi etmeye çalışmak gibidir. İstisna olması beklenen bir uygulamaya çok yaygın olarak başvurulması, hukuk sistemimizin pek çok sağlıklı bireyi hastalandırdığı ve bu hastalığın çaresi için yoğun bir çalışmanın gerektiği söylenebilir.

Çalışmamızın üçüncü bölümünde ele aldığımız, Almanya’da doğrudan uygulayıcıların talebi üzerine doğan, zaman içerisinde kanunî temelini bulan ve ülke sınırları dışına taşan uygulamasıyla Korunma Dilekçesi Modeli’nin, ülkemiz ihtiyati tedbir yargılamaları için de örnek teşkil edebileceği görüşündeyiz. Korunma dilekçesi modeli, ihtiyatî tedbir yargılamasının her iki tarafının adil ve eşit güçte olmasını sağlayan bir araçtır. Bu modelde karşı tarafın hukukî dinlenilme hakkı, tedbir kararı verilmesinden önce kullandırılmaktadır. Bu durum ne tedbir talep eden kişinin başvurusunu tehlikeye sokmakta ne de karşı tarafın hasta bir bünyeyle iyileşmeye çalışmasına neden olmaktadır. Türkiye’nin elektronik hukukî işlemler konusunda gösterdiği çaba ve önceliğe korunma dilekçesi modelinin kolay bir şekilde entegre edilebilmesi mümkündür. Elektronik hukukî ilişkiler konusunda özellikle UYAP sistemi ile Almanya’nın oldukça ilerisinde olan ülkemiz bu modeli gerçekleştirecek ve etkin bir şekilde uygulayabilecek teknik donanıma sahiptir. Üstelik korunma dilekçesinin uygulama bulması için kanunî bir düzenlemeye gerek olmayıp uygulamacıların Almanya’da yaptığı gibi mahkemelere dilekçe hakları çerçevesinde korunma dilekçesi sunmaları mümkündür. Böylece hukukî dinlenilme hakkının ertelenmesine gerek olmadan ve aleyhine ihtiyati tedbir kararı verilen kişinin bu erteleme getirdiği zararlara maruz kalmasından önce hukuki dinlenilme hakkı kullanılabilir.

Ek 1: Adalet Bakanlığı Bilgi Talebi Cevabı

T.C.
ADALET BAKANLIĞI
Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü

Sayı : E.74044743-252.01.479/41239
Konu : Ba vurunuz

07.07.2022

Sayın Rabia AHAN
rabia.sahan@yandex.com
Kartaltepe Mah. 2. Aydın Sok. No:4 Ç Kapı No:2
Küçükçekmece/ STANBUL

C MER'den alınan ve ilgisini nedeniyle 27.06.2022 tarihinde Genel Müdürlüğüne gönderilen adli istatistikler hakkında bilgi istemini içeren 15.06.2022 tarih ve 2202744456 numaralı ba vurunuz incelenmiş olup;

Genel Müdürlüğüne tutulmakta olan ceza istatistikleri, Cumhuriyet ba savcılıkları ile ceza mahkemelerine yansıyan suçları kapsamakta olup sanık ve suç bazında Türk Ceza Kanunu ve özel kanunlarda yer alan madde ve fıkra esasına göre; hukuk istatistikleri, dava türüne göre; icra müdürlüklerine ait istatistikler ise dosya türü ve sayısına göre Resmî İstatistik Programı çerçevesinde UYAP kayıtlarından yıllık olarak derlenerek üretilmektedir. Genel Müdürlüğüne mevcut bulunan istatistikler hiçbir şekilde tarafların (üpheli/sanık, ma dur, mü teki, davacı, davalı, meslek v.b) ki isel bilgilerini içermemekte olup, yalnızca sayısal verileri içermektedir.

Bilindiği üzere; 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanununun 7 nci maddesinin ikinci fıkrasında, "Kurum ve kuruluşlar, ayrı veya özel bir çalışmada, araştırma, inceleme ya da analiz neticesinde oluşturulabilecek türden bir bilgi veya belge için yapılacak ba vurlara olumsuz cevap verebilirler." 8 nci maddesinde ise "Kurum ve kuruluşlarca yayımlanmış veya yayın, broür, ilân ve benzeri yollarla kamuya açıklanmış bilgi veya belgeler, bilgi edinme ba vurlarına konu olamaz. Ancak, yayımlanmış veya kamuya açıklanmış bilgi veya belgelerin ne şekilde, ne zaman ve nerede yayımlandığı veya açıklandığı ba vurana bildirilir."

Öte yandan; Bilgi Edinme Hakkı Kanununun Uygulanmasına İlişkin Esas ve Usuller Hakkında Yönetmeliğin 12 nci maddesinin ikinci fıkrasında; "Kurum ve kuruluşlar; ayrı veya özel bir çalışmada, araştırma, inceleme ya da analiz neticesinde oluşturulabilecek türden bir bilgi veya belge için yapılacak ba vurlar ile tekemmül etmemiş bir inceleme ilişkin bilgi veya belge için yapılacak ba vurlara olumsuz cevap verebilirler." 13 üncü maddesinin birinci fıkrasında "Kurum ve kuruluşlarca yayımlanmış veya kitap, broür, ilan ve benzeri yollarla kamuya açıklanmış bilgi veya belgeler, bilgi edinme ba vurusuna konu olamaz." ikinci fıkrasında ise "Ancak birinci fıkrada belirtilen yollarla kamuoyuna açıklanmış veya kurum ve kuruluşlarca elektronik ortamda yayımlanmış kamunun erişimine açık bilgi veya belgelerin ne şekilde, ne zaman ve nerede yayımlandığı veya açıklandığı ba vurana bildirilir."

Hükümleri yer almaktadır.

Bu itibarla; ba vurunuzda yer alan 3 numaralı *ihtiyatî tedbir kararı vermeden önce kaç mahkemenin durumu ma yaptı ma* yönelik soruya ilişkin istenilen ayrıntıda veri; ayrı veya özel bir çalışmada, araştırma, inceleme ve analiz neticesinde oluşturulabilecek türden bir bilgiye yönelik olunduğundan dolayı istatistikî bilgi sunulamamıştır.

Ayrıca, 1, 2 ve 4 numaralı sorulara yönelik olarak yıllık bazda UYAP kayıtlarından derlenen ve de erlendirilen adalet istatistiklerine ait mevcut veriler <http://www.adlisicil.adalet.gov.tr> adresli web sayfamızda yer alan **Adli İstatistikler 2021** kitap içeriğinde yayımlanmaktadır. Bununla birlikte, 2022 yılına ilişkin istatistiklerin ise "01 Ocak 2022 - 31 Aralık 2022" tarih aralığında alınarak 2023 yılı içerisinde yayımlanması planlanmaktadır.

Bilgi edinilmesini ve bu inceleme kararını usul ve kanun hükümleri uyarınca yazımızın tebliğ tarihinden itibaren 15 günlük yasal süre içerisinde Bilgi Edinme De erlendirme Kuruluna itiraz edebileceğinizi hususları bilgilerinize sunulur.

Taha GÜNE
Hâkim
Bakan a.
Tetkik Hâkimi

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Devlet Mah. Vekaletler Cad. 06420 Çankaya/ANKARA
Telefon: (0312) 549 51 05-41 Faks No: (0312) 549 51 25
e-posta: adlisicilistatistik@adalet.gov.tr İnternet Adresi: www.adlisicil.adalet.gov.tr

Bilgi için: Ali GÜZEL
ube Müdürü

Kep Adresi: adlisicilistatistik@hs01.kep.gov.tr

Telefon: (0312) 549 51 05-41

UYAP Bilgi İm Sistemine bu dokümana <http://vatandas.uyap.gov.tr> adresinden tp6TngT - 26Qnhi R - 5kBCm/k - i BRMZ4= ile erişebilirsiniz.

Ek 1'e İlişkin Değerlendirme

Görüldüğü üzere Adalet Bakanlığı, bir yargı yılı içerisinde yapılan ihtiyati tedbir başvuru sayısını ve red istatistiklerini düzenli olarak kayıt altına almaktadır. Bu istatistikler yıllık olarak yayımlanan Adli İstatistikler Kitabında yer almaktadır. Etkin hukuki korumanın sağlanıp sağlanmadığı değerlendirmesinin yapılabilmesi için kaç ihtiyati tedbir talebine duruşma yapılarak karar verildiği ve kaç tedbir kararının haksız çıktığına ilişkin veriye ihtiyaç duyulmuştur. Bu nedenle Adalet Bakanlığı'na yapılan başvuru sonucu bu soruların cevabı olabilecek veri toplanmadığı öğrenilmiştir. Konunun önemi nedeniyle ilgili kamu otoritesine yapılan istatistik çalışmasında bu verilere de yer verilmesi tavsiye ve talep edilmiştir.

Ek 2: Elektronik Korunma Dilekçesi Siciline Yeni Kayıt Açma Ekranı (Almanca)

Neue Schutzschrift hinterlegen	
Die Felder mit dem Kennzeichen * müssen ausgefüllt werden.	
Prozessbevollmächtigter	
Anrede:	Titel:
Nachname:	Vorname:
Kanzlei:	
Straße mit Nr.:	
Adresszusatz:	
Plz:	Ort:
Schutzschrift	
In Sachen	
* Möglicher Antragsteller eines Verfügungsantrags:	....
weitere hinzufügen	
gegen	
* Möglicher Antragsgegner (Mandant) des Verfügungsantrags:	....
weitere hinzufügen	
Streitgegenstand:	
*Antragschrift:	Dateigröße max. 30 MB! .....
	Durchsuchen...
Weitere Anlagen:	hinzufügen
Eigenes Zeichen:	
☐	* Ich versichere die ordnungsgemäße Bevollmächtigung
☐	* Ich akzeptiere die Allgemeinen Geschäftsbedingungen
Weiter	

Kaynak: WEHLAU Andreas, KALBFUS Björn, Die Schutzschrift, s. 26.

Ek 3: Elektronik Korunma Dilekçesi Siciline Yeni Kayıt Açma Ekranı (Türkçe)

Yeni Bir Korunma Dilekçesi Hazırlayınız	
*ile işaretli alanlar doldurulmalıdır.	
Süreçte Yetkili Temsilci	
Hitap:	Unvan:
Soyisim:	İsim:
Bürosu:	
Sokağı ve Numarası:	
Adres Eki:	
Posta Kodu:	Bulunduğu Yer:
Korunma Dilekçesine İlişkin Beyanlar	
Aşağıdakiler;	
* Muhtemel bir davacı ihtiyati tedbir başvurusu:	....
Daha fazlasını ekle	
karşısında	
* Olası davalı ihtiyati tedbir başvurusu:	....
Daha fazlasını ekle	
Uyuşmazlığın konusu:	
*Telif / Öneri:	Dosya büyüklüğü maks. 30 MB! Bilgisayarda arayın...
Diğer olanaklar:	Ekleyiniz...
Ekleme istedikleriniz:	
☐	* Uygun yetkinin verildiğini onaylıyorum.
☐	* Genel hüküm ve koşulları kabul ediyorum.
Devam	

Kaynak: WEHLAU Andreas, KALBFUS Björn, Die Schutzschrift, s. 26.

Ek 4: Korunma Dilekçesi Örneği

01.11.2023

İstanbul Adliyesi ... ..Mahkemesi'ne,

KORUNMA DİLEKÇESİ

(Ad-Soyad) bir ihtiyatî tedbir talebi başvurusu yapması beklenen

- Muhtemel Başvurucu Ad- Soyad -

(Kanuni temsilci, Adres Bilgisi) tarafından temsil edilen (Ad-Soyad) aleyhine ihtiyatî tedbir talebinde bulunulan

- Muhtemel Karşı Taraf Ad- Soyad –

Süreçte yetkili temsilci: (Ad-Soyad), Avukatlar, (Adres Bilgisi)

haksız rekabet/ kişisel verilerin ihlali/ kişilik hakkının ihlali/ marka hakkının ihlali/ haksız işgal vb. nedeniyle yukarıda muhtemel karşı taraf olarak belirtilen kişinin vekiliyim. Muhtemel başvuru sahibinin aşağıda belirtilen olgulara dayanarak muhtemel karşı taraf aleyhine ihtiyatî tedbir talebinde bulunması durumunda,

1. ihtiyati tedbir başvurusunun reddedilmesini;
2. aksi halde duruşma yapılmaksızın ihtiyatî tedbir talebine karar verilmemesini;
3. ihtiyatî tedbir başvurusu ve ilgili diğer tüm savunmaların veya mahkemenizce alınan kararların tarafımıza tebliğini,
4. ihtiyatî tedbir talebinin reddedilmesi veya geri çekilmesi halinde korunma dilekçesi sunulması işlemleri dahil olmak üzere ihtiyatî tedbir başvurusu nedeniyle yapılan masrafların talepte bulunan tarafından ödenmesine karar verilmesini talep ederiz.

İhtiyati tedbir başvurusunun görüşlerimiz için tarafımıza tebliğ edilmesi koşuluyla, başvuru sahibinin korunma dilekçemizden haberdar edilebileceğini kabul ederiz.

GEREKÇELERİMİZ:

KAYNAKLAR

AKINCI Ziya, EKMEN Yasin (Ed.), Tahkimde Hukukî Dinlenilme Hakkı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2022.

AKKAN Mine, “Medenî Usûl Hukukunda Etkin Hukukî Koruma”, Legal Medenî Usûl ve İcra İflas Hukuku Dergisi, 2007/1, s. 29-68.

AKTEPE ARTIK Sezin, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları Işığında Medeni Usul Hukukunda Adil Yargılanma Hakkı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2014.

ATALI Murat, ERMENEK İbrahim ve ERDOĞAN Ersin, Medenî Usûl Hukuku, 4. Bası, Yetkin Yayınları, Ankara, 2021.

DEREN YILDIRIM Nevhis, Haksız Rekabet Hukuku ile Fikri ve Sinai Mülkiyet Hukukunda İhtiyati Tedbirler, 2. Baskı, Alkım Yayınevi, İstanbul, 2002.

ERİŞİR Evrim, Geçici Hukuki Korumanın Temelleri ve İhtiyati Tedbir Türleri, 1. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2013.

GÖKSU Mustafa, “Hukuk Muhakemeleri Kanununa Göre İhtiyati Tedbirin Uygulanmasını Talep Etme Zorunluluğu”, Prof. Hakan PEKCANITEZ’e Armağan, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C:16, Özel Sayı, İzmir, 2014, s.1253-1273.

GÖKTAŞ Seracettin, “Medeni Hukuk Yargılamasında Mahkemelerin Gereğe Gösterme Yükümlülüğü ve Yargıtay Uygulaması”, Yargı Kararlarında Gerekçelendirme Çalışması Bildiriler Kitabı / 9-10 Temmuz 2021, s. 203-222.

GÖRGÜN Şanal, BÖRÜ Levent, TORAMAN Barış ve KODAKOĞLU Mehmet, Medeni Usul Hukuku, 9. Baskı, Yetkin Yayıncılık, Ankara, 2020.

KAPLAN Mikail Bora, Sınai Mülkiyet Kanunu’nda İhtiyatî Tedbirler, 1. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2018.

KARAASLAN Varol, Hâkimin Tarafsızlığı İlkesi ile Hâkimin Davayı Aydınlatma Ödevi Arasındaki İlişki, S.D.Ü. Hukuk Fakültesi Dergisi MİHBİR Özel Sayısı, Isparta, 2014, s. 97-133.

KARSLI Abdurrahim, Medeni Muhakeme Hukuku, 5. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2020.

KAYA Hilal Ünal, “Konkordato Mühlet Sürelerinde Teminat Mektuplarının Paraya Çevrilmesi Meselesi”, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 23, Sayı: 2 (2021), s. 1219-1243.

KONURALP Cengiz Serhat (2006),. İcra ve İflas Hukuku’nda İhtiyatî Tedbirler, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

KONURALP Serhat Cengiz, “6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'na Göre İhtiyatî Tedbirler”, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, C:71, S:2, 2013, s. 225- 274.

KONURALP Serhat Cengiz, İcra ve İflas Hukukunda İhtiyatî Tedbirler, 1. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2013.

KOPPERS, Berücksichtigung von Schriftsätzen des Antragsgegners im Arrestbeschlußverfahren, DJZ 1932, 347-348.

KORKMAZ TAŞ Hülya (1995), Türk Hukuku’nda İhtiyatî Tedbirler, Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Y.Lisans Tezi, Diyarbakır.

KRÜGER Wolfgang, RAUSCHER Thomas (Hrsg.), Münchener Kommentar zur Zivilprozessordnung, 6. Auflage, C.H.BECK, 2020 (MüKo ZPO).

KURU Baki ve AYDIN Burak, Medenî Usul El Kitabı C: I-II, 2. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2021.

MISTAÇOĞLU Yasemin, Medeni Usul Hukukunda İhtiyatî Tedbir Yargılaması, 1. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2020.

ÖZEKES Muhammet, Medeni Usul Hukukunda Hukuki Dinlenilme Hakkı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2003..

PEKCANITEZ Hakan, “Hukuki Dinlenilme Hakkı”, Prof. Dr. Seyfullah Edis’e Armağan, Dokuz Eylül Üniversitesi Yayını, İzmir, 2000.

PEKCANITEZ Hakan, ATALAY Oğuz ve ÖZEKES Muhammet, Medenî Usûl Hukuku Ders Kitabı, 9. Bası, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2021.

PEKCANITEZ Hakan, ÖZEKES Muhammet/ AKKAN Mine/ TAŞ KORKMAZ Hülya, Pekcanitez Usûl Medenî Usûl Hukuku Cilt 1 ve 3, 15. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2017.

SACHS Michael (Hrsg.), Grundgesetz Kommentar, 8. Auflage, 2018.

SAYGILI Abdurrahman ve AKÇA Kübra Nur, “6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun Sözlü Yargılama Hükümünün Adil Yargılanma Hakkı ile Olan Rabıtası”, Adalet Dergisi, S: 67 (2021/2), s. 15-27.

SİMİL Cemil, “Bölge Adliye Mahkemelerinin İhtiyatî Tedbir Kararı Verebilmesi ve Kararın Denetimi”, Süleyman Demirel Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 10, Sayı 2 (2020), s. 171-194.

SPERNATH Valentin, Die Schutzschrift in zivilrechtlichen Verfahren, Mohr Siebeck Tübingen, 2009.

TANRIVER Süha, “Hukuk Yargısı (Medenî Yargı) Bağlamında Adil Yargılanma Hakkı”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, S:53 (2004), s.191-215.

TANRIVER Süha, Medenî Usûl Hukuku Cilt I-II, 3. Bası, Yetkin Yayınları, Ankara, 2020.

TANRIVER Süha, Medenî Usûl Hukuku Cilt II, 2. Bası, Yetkin Yayınları, Ankara, 2021.

Türkiye Cumhuriyeti Adalet Bakanlığı, Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü, Adli İstatistikler 2021, <https://adlisicil.adalet.gov.tr/Resimler/SayfaDokuman/310520221416422021H%C4%B0ZMETE%C3%96ZELK%C4%B0TAP.pdf> (Son Erişim Tarihi: 09.04.2023).

Türkiye Cumhuriyeti Adalet Bakanlığı, Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü, Adli İstatistikler 2020, <https://adlisicil.adalet.gov.tr/Resimler/SayfaDokuman/501202216013122420211449082020H%C4%B0ZMETE%C3%96ZELK%C4%B0TAP.pdf> (Son Erişim Tarihi: 09.04.2023).

UMAR Bilge, Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi, 2. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2014.

WEHLAU Andreas, KALBFUS Björn, Die Schutzschrift Rechtsgrundlagen, Prozesstaktik, Formulare, 2. Auflage, Carl Heymanns Verlag, 2015 (Die Schutzschrift).

WIECZOREK Bernhard, SCHÜTZE Rolf (Hrsg.), Zivilprozessordnung und Nebengesetze – Großkommentar, 5. neu bearbeitete Auflage, De Gruyter, Berlin, 2020.

YILMAZ Ejder, Geçici Hukuki Himaye Tedbirleri Cilt I-II, Yetkin Yayınları, Ankara, 2001.

YILMAZ Ejder, Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi Cilt 1-4, 4. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2021.

YILMAZ Ejder, Hukuk Sözlüğü, Genişletilmiş 5. Baskı, Yetkin Hukuk Yayınları, Ankara, 1996.

YİĞİT, Nedime Tuğçe, “Sınır Dışı Etme Kararının İcrasının Ertelenmesi”, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 25, S. 2 (2017), s. 577-615.

KARAR LİSTESİ

BverfG, Beschluss vom 01. Dezember 2021, 1 BvR 2708/19.

BverfG, Beschluss vom 06. Februar 2021 - 1 BvR 249/21

Yargıtay, 8. HD, 2016/20969 Esas, 2016/17213 Karar ve 19.12.2016 Tarih.

Yargıtay, İctihadı Birleştirme Hukuk Genel Kurulu, 2013/1 Esas, 2014/1 Karar ve 21.02.2014 Tarih.

Yargıtay, Hukuk Genel Kurulu, 2008/17-588 Esas, 2008/573 Karar ve 24.09.2008 Tarih.

Yargıtay, Hukuk Genel Kurulu, 2018/3-899 Esas, 2018/1726 Karar, 15.11.2018 Tarihi.